Mihai Duțescu

Această iubire

Editura Eminescu

Coperta colecției : Val Munteanu
Ilustrația de pe copertă : Dan Cioca

1979
București, Piața Scînteii 1

Mihai
Duțescu

Această iubire

Editura Eminescu

Prietenului meu Ion Bușu

CAPITOLUL I

I.M.S.-UL ZIARULUI LOCAL PĂREA o tobă plină de praf. Şoferul îşi scotea mereu ochelarii săi de vedere (şoferul avea, dealtfel, un aer foarte distins, era lesne să-l crezi cercetător principal), îşi scotea deci mereu ochelarii şi îi trecea contabilului Ristea să i-i şteargă. Ristea era aşezat pe scaunul din faţă, nu dintr-o exagerată atenţie pe care i-o acordase cineva, ci pur şi simplu pentru că acolo maşina se clătina mai tare şi nu s-ar fi putut oferi acest loc persoanelor din spate. Ristea ştergea ochelarii cu o anume conştiinciozitate profesională. Îi aburea mai întîi, suflînd îndelung asupra lor, îi lustruia apoi pînă la limpezire cu petecul de piele de căprioară nelipsit din buzunarul hainei.

Fetele surîdeau, ca pe urmă să devină sobre, cînd se făceau comentarii cu privire la vara foarte secetoasă care trecuse, la grîul care nu se ridicase în anul acela la cantitatea proiectată. Pictorul cu chelie se întreţinea cu Udrea şi cu prietenul acestuia de la primărie.

Şoferul îşi punea din nou ochelarii, se lăsa cu voluptate pe spătarul scaunului, acum privirea sa scăpase de ceaţă, se lăsa pe spătar cu un aer de mulţumire, şoferul puncta uneori discuţia cu aprobări sau negaţii sau cu rîsul său studiat, nu avea însă nici o obiecţie cînd intervenea Udrea sau prietenul acestuia.

Mergeau la vînătoare de fazani, era sfîrşit de săptămînă, şoseaua era aglomerată, ieşiseră deja din oraş, Ristea se întorcea mereu către ceilalţi aprobînd, gestul de aprobare — un gest esenţial al vieţii sale, îl făcea cu atîta convingere încît devenea imediat agreat, în orice situaţie, în orice companie, privirile sale se opreau uneori pe genunchii fetelor, era desigur o întîmplare, totul ţinea de obsesia culorilor albe, de spectrul luminii sau de cine ştie ce fenomene ale fizicii, ochii contabilului reveneau, urmăreau în continuare gura pictorului care acum povestea o întîmplare cu haz, petrecută la o vînătoare similară, cu cîţiva ani în urmă, cu ocazia unei vizite la o expoziţie.

Doctorul se uita prin geamul mărunt, ar fi vrut să-l înlăture, să dea drumul ploii care începuse să cadă, era o ploaie de mult aşteptată, pămîntul crăpase ca obrazul bătrînelor din expoziţiile de fotografii, zgomotul, şi zăpuşeala, şi glasurile monotone ale celor din maşină îl oboseau, doctorul era deja obosit, privea prin geamul mărunt şi murdar pe care ploaia încerca să-l spele, un tunet despică cerul înspre stînga, lumina tăie întunericul de început de lume coborît dintr-o dată, doctorul încerca un sentiment nelămurit de regret pentru această ieşire, ispita fusese totuşi prea mare, Udrea îl sunase confidenţial în cabinet, la telefonul direct, rugîndu-l să meargă, să se mişte puţin. „Hai, doctore, — îi spusese el — o să fie bine, merge şi Baciu, vrea să-ţi mulţumească pentru grija pe care i-ai purtat-o soţiei sale, la cinci trecute fix vin să te iau."

Cerul se luminase, păstra totuşi o culoare de oţel curat, dură, ploua cu stropi mari, fata lui Udrea şi prietena sa, medicinista, se strîngeau una în alta la fiecare tunet, acum simţeau toţi în nări apropierea pădurii, mirosul ei de crengi şi de iarbă, doctorul îşi zise că e păcat să regrete, continua să privească prin geamul care, în sfîrșit, se curățise lăsînd să se zărească liziera și cerul ce se lumina treptat.

Odată ajunși la porțile fazaneriei, coborîră și își destinseră membrele înțepenite, Udrea și prietenul său de la primărie își așezară armele pe spate cu o meticulozitate studiată. Șoferul și contabilul șef plecară cu inginerul, care fusese, dealtfel, anunțat telefonic de vizită, ca apoi să se întoarcă mulțumiți, cu chipurile eliberate de grija vreunui posibil eșec în organizarea vizitei „miloșilor vînători“, cum le spuneau însoțitorilor lor. Aduseră și trei arme, pentru ei și pentru doctor, pictorul venise cu arma sa, frumos lustruită, aproape nouă, semănînd cu o armă de salon, făcută cadou unui băiat ce împlinește cincisprezece ani de către unchiul lui care îl iubește foarte mult și care s-a străduit să-i facă cea mai frumoasă surpriză.

Fetele nu voiau altceva decît să se încălzească și profitară de invitația tînărului inginer care le rugă să-l însoțească la cabana de vînătoare pentru a-i aștepta acolo pe ceilalți. Norii părăseau treptat cerul, un roșu aprins începea să coloreze orizontul, „Mîine o să bată vîntul“, observă șoferul și grupul se dispersă, după ce, în prealabil, Udrea și prietenul său de la primărie prezentaseră zonele în care se va vîna, strategia și tactica ce urmau a fi aplicate. „Fazanii sînt niște ființe tare șirete“ se spusese, „terenul e greu după ploaie, dar nu într-atît încît să ne împiedice“ (se putea deduce ușor că nu erau la prima vînătoare în pădurea aceea), și grupul porni printre arborii bătrîni, prin ierburi și prin lăstari în aburul ce se ridica din pămîntul ud, porni spre păsările încă nevăzute, dar despre care se spunea că sînt „niște ființe tare șirete“.

Doctorul se desprinse de ceilalţi, urmărind un drum, dacă se poate numi drum o urmă prin iarbă, prin iarba uşor aplecată de nişte paşi sau de o trecere de vînt, sau pentru că pur şi simplu plouase şi iarba începuse să obosească, timpul se scurtase pentru ea, începutul toamnei se impunea ca o prezenţă de necontestat, aşa gîndea doctorul, în timp ce pantofii i se afundau tot mai mult în iarba udă, în pămîntul cleios care oprea tălpile, mustea, oferind totodată urechii felurite zgomote, pădurea începu să se cuprindă şi ea de culoarea roşie a orizontului, un roşu albăstrui, fabuloasă începu să pară pădurea, scuturînd din crengile ei ultimii stropi de ploaie ai după-amiezei.

„Probabil în zona asta s-au gîndit ei să merg, îşi spuse doctorul, cred că la partea asta de pădure s-au referit“, apoi îşi aduse aminte că ceilalţi aveau cizme sau ghete, numai el luase vînătoarea drept o simplă plimbare, venise în pantofi negri cu talpa subţire, pantofi de dans, acum umezeala se simţea lămurit, din nou începuse să regrete, paşii îl purtau din ce în ce mai departe de şosea în interiorul crescătoriei de fazani. Începu să-şi imagineze „împachetarea“ fazanilor ; cum erau urcaţi în cuşete de sîrmă, ventilate şi dotate cu spaţii pentru hrană şi apă, menite să ofere un oarecare confort acestor delicaţi pasageri, un oarecare confort cerut de drumurile lungi care-i aşteptau. Desigur, ritualul era altul, doctorul nu avea de unde să-l cunoască şi de fapt nici nu l-ar fi interesat, el îşi imagina şi atît, se gîndea chiar la locul de destinaţie al fazanilor, oare e atît de bună carnea acestor păsări „atît de şirete“ ? întrebările îl cuprinseră nestăvilite, îşi aminti, legînd între ele fapte aparent fără nici o legătură, că citise de curînd într-un buletin de informare că undeva, într-o ţară, nu mai ştia în care anume, se reuşise, deocamdată cercetările se aflau în faza de prime experienţe, să se obţină cu ajutorul televiziunii refacerea unor obiecte oarecare, o vază de flori, bunăoară, obţinerea dublurii acestei vaze concomitent cu filmarea originalului aflat în momentul acela undeva, la sute de kilometri, obţinerea unui obiect real, nedeformat şi netransformat de distanţă, datorită unei maşini infernale care îl filmează şi al alteia care îl reface, aceasta din urmă dispunînd de materia primă necesară, descifrîndu-i codul, structura intimă, citindu-i, cu ajutorul unor calculatoare, toate formulele, geometriile care îl compun, redîndu-l apoi, în mărime naturală, de parcă cineva neştiut şi nevăzut ar fi adus atunci chiar obiectul adevărat. Doctorul încerca în faţa unor anumite descoperiri ştiinţifice, deşi el însuşi era un om de ştiinţă, un sentiment de anxietate, de cumplită dezolare. „Cum ar fi oare — se gîndea — dacă ai obţine astfel, în intimitatea propriei locuinţe, unicate celebre, tablouri sau statui, ce fericire ai mai încerca ştiind că toată lumea se desfată privind-o din fotoliul său pe Mona Lisa, celebrul surîs..." Se cutremură. Şi continuînd ideea, iată cum o crescătorie de fazani la domiciliu devenea un fleac, o vînătoare organizată din fotoliu părea perfect realizabilă, în vreme ce păsările s-ar fi tot înmulţit într-o serie fără sfîrşit. Înţelese de ce unele teoretizări sau experienţe ale ştiinţei rămîn încă tăinuite în mapele institutelor, omenirea nu este şi nu va fi niciodată o masă omogenă, cu nervii tari, pregătită aprioric pentru şocuri, condiţia ei vitală nefiind spaima şi tristeţea, ea rămînînd alcătuită din oameni atît de diferiţi, unii din cale afară de slabi şi de sensibili, unii care ar fi cuprinşi de delir sau de ideea sinuciderii aflînd peste noapte că, dintr-o dată, în casa lor, timpul şi spaţiul ar putea căpăta alte dimensiuni, după dorinţa unor regizori de la televiziune, sau a unor fizicieni şi electronişti celebri, nu, asta ar fi prea mult, doctorul înţelese că anumite descoperiri şi invenţii trebuie să rămînă invenţii de seif, sau, atunci cînd devoratoarea curiozitate a lumii nu mai poate fi potolită cu paleative, e necesar să se publice ici şi colo, în buletine de informare, cîteva insignifiante detalii ale unor cercetări de ultimă oră.

Fazanii apărură într-adevăr, dar, spre surprinderea doctorului, nu păreau „tare şireţi", ei păşeau liniştiţi printre copaci, deloc sperioşi la apropierea omului, păreau nişte păsări de curte, de mult adaptate, lăsau impresia că nu se gîndesc nici măcar o clipă la moarte. Doctorul uitase pur şi simplu scopul întîlnirii sale cu fazanii. Încîntat şi cuprins de o dulce melancolie, se adînci în contemplare, relaţia lui cu aceste fiinţe devenind aproape de curtoazie, nicidecum cea tradiţională dintre vînător şi victima sa. Apariţia păsărilor nu-i produse un sentiment vînătoresc — preambul al unui viitor festin cinegetic — ci, mai degrabă, se constitui într-o metaforă a existenţei sale, fapt neimpus de un compartiment special al conştiinţei, nepremeditat, vînătoarea devenind, prin analogie cu viaţa însăşi, prilej de meditaţie. Îşi dădu seama, e cazul să se precizeze din nou, fără o voinţă anume, că între vînător şi victimă totul începe cu o cavalerească stare de prietenie, cu observarea unor calităţi sau a unor defecte aparţinînd celuilalt, cu o oarecare admiraţie pentru posibilităţile de atac şi de apărare cu care natura ne înzestrează pe fiecare. Certitudinea, o singură certitudine totuşi există, aceea că doar un termen al relaţiei vînător-vînat este producătorul real de moarte, devenea înceţoşată de acea stare incipientă de prietenie, certitudinea morţii părea deci depărtată, aproape nerealizabilă. Doctorul se gîndea atunci dacă ar fi posibil să neutralizeze în mintea sa ideea propriei sale identităţi, să uite că el e vînătorul. Pădurea l-ar fi ajutat desigur, şi singurătatea l-ar fi ajutat, însă amintirea recentelor evenimente clinice, lupta pe care o ducea zilnic cu moartea, moartea fiind acolo vînătorul real, iar el, doctorul, constituindu-se într-un fel de aliat special al victimei, al bolnavului, îl obseda. Nu putea neglija ideea de luptă, de rezolvare prin luptă, orice împăcare i se părea o descalificare a condiţiei sale umane. Nu-l interesa ce ar fi putut crede ceilalţi dacă s-ar fi întors la cabană cu mîna goală şi nici ce ar fi spus a doua zi colegii din spital aflînd că doctorul nu vînase nimic, ar fi fost vorba numai de abandonarea, fie şi într-o singură situaţie, a luptei în sine. Moartea, în acel moment, ciudat, căpăta un sens pozitiv, părînd rezolvarea unică şi perfect admisibilă a luptei, dacă se putea numi *luptă* admirarea şi urmărirea acelor păsări sub ramurile unei păduri pregătite de toamnă. Se gîndi că şi el este urmărit de cineva, ba chiar avu o clipă tentaţia să se întoarcă şi să privească în urmă (surîse la gîndul acesta) o altă fiinţă, sau numai o idee de fiinţă, sau destinul însuşi care probabil îl urmăreşte, neutralizîndu-i sau amplificîndu-i anumite habitudini, anumite acte şi decizii, modificîndu-i cumva viaţa, intervenind mai mult sau mai puţin brutal în sufletul său. Similitudinea acestor gînduri cu cele provocate într-o altă situaţie deloc identică, asemănătoare cu cea de faţă doar prin proiecţia faptelor produse, mult mai tîrziu, în adîncul conştiinţei, îl făcu să continue, să-şi reproducă minutele de veghe lîngă obrazul de ceară al vreunui bolnav căruia, deşi i se făcuse cu multe ore în urmă o operaţie, încă nu-şi revenise, continuînd să sufere fără grai şi fără conştiinţă. Doctorul ar fi dorit din partea bolnavului un cît de mic semn de viaţă pentru a depăşi momentul greu de incertitudine al reuşitei intervenţiei.

Situaţiile erau, simţea doctorul, vag similare, poate doar prin atmosfera de pîndă, de avansare a ideii de moarte, prin cine ştie ce mecanism complicat al participării noastre la suferinţa cuiva, sau doar la posibila noastră suferinţă. Ceea ce îl descumpănea profund pe doctor era însă completa lipsă de apărare a fazanilor. Echilibrul natural, în cazul de faţă, părea total zdruncinat. Deşi trăiau nestingheriţi aici — într-o realitate umană care-i ocrotea şi înconjura de atîta timp — obişnuinţa făcuse să se deregleze aparatura lor instinctuală care trebuia să le dicteze decizia salvatoare, fuga, aşa cum instinctul o dicta fazanilor sălbatici. Vînătorile erau totuşi aici o raritate, „miloşii vînători“ preferau ca păsările să fie ucise de alţii, cu alte mijloace. Fazanii nu erau obişnuiţi cu armele, alergau în toate părţile în jurul doctorului, cu un calm desăvîrşit, ignorîndu-l, jignindu-l aproape cu indiferenţa lor. Focurile de armă trase de ceilalţi, mult estompate de distanţă, nu produseseră nici o reacţie, nu modificaseră comportamentul păsărilor, ele veneau, treceau încet şi dispăreau prin tufişuri, apăreau apoi altele, ca într-un film mut, reluat pînă la obsesie pe un ecran improvizat, în faţa unor specialişti care descifrează secretul unei întîmplări, reconstituind-o. Aceste probabile victime, desprinse parcă din vitrinele marilor restaurante din capitală, din ştandurile unor expoziţii culinare realizate de maeştri bucătari cu renume, îşi rezolvau treburile diurne, fazanii frumoşi şi femelele lor, aidoma unor oameni sănătoşi dar neştiutori, pîndiţi de maladii necruţătoare, de dezastre sau chiar de semenii lor, se plimbau, respirau, neputînd să-şi închipuie cît de aproape poate să fie sfîrşitul, ele, victimele, trăiau deocamdată într-o plăcută comuniune cu vînătorul — un vînător cu educaţie, cu maniere, ba chiar milos, cu suflet. Doctorul se gîndea la toate acestea în timp ce culoarea cerului şi a pădurii se schimba, roşul metalic lăsa locul unei nuanţe de gri, aşa cum marea se schimbă înspre apusul soarelui schimbînd odată cu ea aerul întreg şi obiectele, stările noastre, chiar ele, împrumutînd ceva din schimbarea naturii.

Doctorul îşi încărcă arma, îşi privi cu această ocazie mîinile — un tremur vag le anima — o încărcă şi trase aiurea asupra cîtorva fazani care tocmai îi tăiaseră calea. Trase cu ochii aproape închişi, îşi acorda cumva o scuză pentru cazul cînd lovitura ar fi dat greş. Privi într-un tîrziu, cînd mirosul de fum se răspîndise, cînd ecoul împuşcăturii părăsise şi el imediata apropiere. În iarbă rămăsese un singur fazan, un mascul superb, devenit dintr-o dată gînditor, aplecat spre rădăcinile ierbii, cu aripile desfăcute, ca într-o ultimă şi nereuşită încercare de zbor. Se apropie de el şi îl ridică, era neînchipuit de uşor, nu s-ar fi crezut că penele sale ascund un element material, nu s-ar fi crezut că învelesc un corp din oase şi carne. Muşchii se destinseseră complet, culorile somptuoase ale capului, mergînd în degrade spre grumaz, îşi adăugaseră acum un roşu diferit, acela al sîngelui, pasărea părea stropită cu vopsea, cu vopsea proastă, ochiul doctorului se îndureră, pasărea murise aşa cum oamenii mor uneori în somn, fără dureri, fără păreri de rău, fără speranţe. Relaţia la care se gîndise, aceea stabilită de la începutul lumii între vînător şi victimele sale, căpătase un sens. Se rezolvase.

Începea să se însereze, contururile se estompau, doctorul rătăci un timp prin pădure dezorientat, prada sa estetică i se balansa în mînă ca limba unei pendule, măsurîndu-i parcă viaţa, o oarecare linişte îl cuprinse cu timpul, ea se transforma treptat într-un fel de beţie a învingătorului, a bărbatului de acţiune, acum îşi dete seama şi realiză cu deplină luciditate că era prima vînătoare din viaţa sa, vînătoarea aşteptată atîţia ani şi pe care şi-o închipuise altfel, şi-o dorise altfel. Într-un tîrziu descoperi cabana, ceilalţi se instalaseră demult acolo, cîteva păsări erau puse la fript, inginerul şi cabanierul aduseseră vin, se bea şi se spuneau glume.

„Doctore, i-ai prins cu mîna", se amuză Ristea.

„Are numai unul, de prăsilă", adăugă Udrea.

„Ceilalţi erau împuşcaţi deja", încercă doctorul să răspundă şi fetele rîseră şi ele molipsite de veselie.

Pictorul îşi aminti din nou vînătoarea la care participase cîndva, reluă, de unde o întrerupsese povestirea despre cadourile aduse, despre cerceii pe care îi cumpărase soţiei, reţinuse cu deosebită claritate culoarea şi forma cerceilor, sunetul lor, aceasta îl distra cel mai mult, dovedea o memorie perfectă în materie de bijuterii.

Doctorul îşi luă în primire cupa cu vin, era aşezat între prietena fetei lui Udrea, medicinistă, şi inginer.

— În ce an sînteţi, încercă o conversaţie care să fi şters cît de cît impresia penibilă lăsată de veşnica sa tăcere. Întrebă fără nici o convingere şi fără s-o privească pe fata aceea frumoasă (observase mai demult cît e de frumoasă), care şi ea se acomoda cu greu societăţii, abia învingîndu-şi stinghereala.

— În patru, veni răspunsul sec, fără nici un comentariu. După o pauză, doctorul o privi, îi surîse şi o întrebă ceva despre profesorii săi, despre practică ; chestiuni strict profesionale, cele mai puţin potrivite situaţiei.

Fata părea în continuare stingherită şi doctorul se cufundă în amintiri. Cerceii de care vorbise pictorul îi evocară ziua cînd îşi cunoscuse soţia. Laura era atunci într-un magazin de bijuterii, şi el de asemenea, şi ea l-a întrebat cu o mare candoare ce fel de butoni ar prefera un bărbat de vîrsta lui. Doctorul intrase un moment în panică, dar acceptase jocul cu naturaleţe, Laura dorea să-i ofere un cadou fratelui ei, totul începuse cu un „firesc" ieşit din comun, plecaseră împreună şi doctorul o invitase pe urmă la o cofetărie unde sorbiseră îndelung o cafea. Cît de depărtate îi părură acum toate acestea !

— Vă place carnea de fazan ?

Întrebarea studentei îl aduse o clipă la realitate. Conturarea răspunsului se produse însă pe fondul unei amintiri recente. Revăzu clipa cînd făcuse cîţiva paşi şi ridicase de jos fazanul ucis. Răspunsul se organiză astfel între senzaţiile produse atunci, simţea asta cu tot trupul, nu cum ar fi fost normal, să facă o referire banală la gustul cărnii, dealtfel bine cunoscut. Putea să înceapă explicaţia din acel punct, dar un sistem de apărare involuntar îi dicta evitarea explicaţiilor legate de moartea *fazanului său.* Ar fi putut fi crezut periculos de vulnerabil.

— Atît cît să-i uit provenienţa, să fac abstracţie de originea ei. Crede-mă, uitasem ce fel de carne mănînc.

Studenta rămase probabil satisfăcută cu acest răspuns, dar doctorul se simţi dator să întrebe în continuare :

— De ce n-ai mers cu noi să tragi cu arma ? Sînt sigur că n-ar fi fost pentru prima oară.

— Nu. Desigur. Acum un an am fost tot aici. Am împuşcat două făzăniţe.

— Ai observat ce blînde sînt ?

— Dimpotrivă. Sînt nişte păsări tare şirete.

Doctorul recunoscu imediat cuvintele. Discuţia lîncezi apoi într-un subiect banal, permiţîndu-i să-şi sublimeze în suflet, ca pe fundalul unui mojar o sare scumpă ce se cristalizează treptat : chipul Laurei. Uneori îl uita, aşa cum uiţi chipul unei moarte, şi fotografiile rămase de la ea nu mai ajută ci, mai degrabă, prin existenţa lor succesivă, împiedică realizarea unui tot bine determinat. Divorţase de Laura cu doi ani în urmă şi fosta lui soţie trăia acum în Bucureşti. Ştia că se recăsătorise şi că avea un copil. Chipul ei îl urmărea însă mereu, nu oricare chip al ei, cunoscut ulterior, în etapele convieţuirii lor — acesta se schimbase și se adaptase diverselor ipostaze — îl urmărea chipul ei de atunci, din prima lor zi. Se inundă de o mare fericire cînd își surprinse sufletul cuprins de reflecțiile de atunci despre muzică, pe care le uitase de mult, și iată-le ieșind acum la iveală datorită unui catalizator neștiut care ar fi putut fi, în ordinea realității, oricare din orele zilei pe care tocmai o încheia. În subconștientul său se lămurea, ca o fereastră luminată în zori, chipul palid al Laurei, ascultîndu-l, și el vorbindu-i despre obsesia muzicii. Da, aceasta era fotografia amintirii, doctorul îi vorbea atunci Laurei despre muzică. Începuse, nu mai avu nici o îndoială, cu presupunerea sa dintotdeauna că muzica, într-o ordine metaforică și acceptînd regulile jocului, este un continent sonor, o lume care reia, într-un fel, lumea obișnuită, dar acordîndu-i acesteia o stare de grație. Pretenția de noutate nu venea însă de aici. Doctorul își aminti că susținuse în fața Laurei ipoteza întîlnirii unui om, o dată în viața sa, cu lucrurile din muzică. Lucrurile din muzică, fiind în accepția doctorului lucrurile pe care ni le sugerează discursul sonor, lucrurile lumii reale, dar adăugîndu-li-se aura de mister, de inefabil, a artei. Îi explicase Laurei prima sa întîlnire cu lumea muzicii, cu oglinzile și cu florile ei, cu sentimentele și cu ciudatele ei personaje. Practic, totul semăna cu o poveste științifico-fantastică.

„Poți întîlni o femeie *din* muzică, îi spunea doctorul, și să nu te poți înțelege cu dînsa, ar lipsi limbajul obișnuit, doar o contemplare fără sfîrșit, un fel de dialog între statui sau între havuzurile unei curți interioare. Timpul ar căpăta și el o dimensiune sentimentală, lungime și intensitate — căci ar apărea o stare nouă a timpului — intensitatea, — variind în funcție de întîmplările muzicale și de posibilitatea reperării lor. Intensitatea ar diferi de la ascultător la ascultător, așa cum diferă însăși emoția produsă de notele unui menuet în sufletul mai multor oameni. Contrapunctic s-ar putea trăi astfel, pe mai multe planuri, atenţia chiar s-ar dispersa asupra cîtorva episoade din viaţă trăite simultan."

Doctorul insistase însă atunci mai mult asupra melodicităţii lucrurilor întîlnite în muzică, asupra materialităţii lor, diferită de cea cunoscută. Imaginaţia le-ar substitui pe unele celorlalte, ar schimba formele între ele, densităţile şi culorile, gradul de utilitate li s-ar atenua, ele îndeplinind în acel moment doar rolul de ferment al conştiinţei, în conformitate cu un ideal propus de artist. Lucrurile întîlnite în muzică ar fi dublura fericită a lucrurilor reale, salvarea acestora, perenitatea lor, aşadar posibilitatea de salvare prin muzică.

Vecina doctorului păru contrariată de reveria acestuia şi se decise :

— Povestiţi-mi ceva din viaţa dumneavoastră.

— Ca să te intereseze foarte mult ar trebui să-ţi povestesc un lucru de nepovestit, adică deosebit de preţios pentru mine, intim.

— N-aş îndrăzni să vă cer asta, m-aş mulţumi şi cu un lucru mai puţin preţios, mai puţin intim.

— Ar trebui să-ţi povestesc, de pildă, ziua de azi. Vînătoarea. Amintirea ei.

— Pentru dumneavoastră ziua de azi a devenit amintire ?

— Într-un fel. Ea a depozitat în mine cîteva ore preţioase prin faptul că m-a ajutat să retrăiesc alte ore, la care ţin foarte mult şi pe care n-aş fi crezut să le mai revăd.

— Ne-aţi lăsat deci singuri şi v-aţi refugiat undeva departe...

Sufletul meu e totuşi destul de aproape !

Cristina rîse și doctorul auzi ca prin vis o reflecție a lui Udrea : „Eu, încă mai cred într-o luptă dură a contrariilor. Adevărul aparține celor care îl găsesc primii. Nu credeți ?“ Merita, oricum, o clipă de atenție, această frază de gladiator.

— Și știu să-l păstreze, adăugă Baciu, lansîndu-se apoi într-o filozofie a păstrării adevărului.

Pictorul spunea ceva despre două tipuri de adevăr. Unul teoretic și unul practic. El îl adora pe cel practic. „Cel care mișcă lumea.“

— Dați-mi un punct fix... și glasul inginerului se pierdea printre aburii vinului.

— Cristina, tu cui crezi că aparține adevărul ?

— Celor care îl caută.

— Foarte frumos răspuns. Aș adăuga : și celor care cred pur și simplu în existența lui. Chiar dacă eșuează, sau îl caută pe drumuri greșite.

— În viață, ca și în sport, esențialul nu e să cîștigi, ci să lupți !

Chipul Laurei coborî din nou în fața sa. Îi fu chiar frică să nu greșească, să facă o gafă, o fracțiune de secundă i se păru că se substituie chipului Cristinei. Se scuză și ieși. Răcoarea nopții îl trezi. Pădurea avea ceva nobil, așa cum se desena, îmbrăcată în liniște. Se cuvenea s-o străbați în vîrful picioarelor, sau să aștepți nemișcat la marginea ei. Aprinse o țigară. După cîteva clipe, prietenul lui Udrea, tovarășul Baciu apăru și el :

— Vă mulțumesc !

— Cu multă plăcere. Cum se simte soția ?

— De azi s-a dus la servici. Bine. Să știți că se simte bine. E bucuroasă că tăietura e mică și nu se vede. Sînteți un estet !

— Lucrez cu atenție. Atît.

— Iubiți pădurea ?

— Cînd nu o am, o iubesc mai mult. Şi, cum de obicei nu o am, o iubesc întotdeauna.

— Vrem să organizăm aici o micro-staţiune turistică. Prietenul lui Udrea făcu o lungă expunere asupra viitorului pădurii.

— Şi cu fazanii ce veţi face ?

— Îi vom muta. Sau vom renunţa la ei, deşi ar fi păcat, sînt nişte păsări scumpe. Ce vreţi să faceţi în Italia ?

Bunicul lui Baciu fusese frizer. Moştenise o dugheană „La Puiu“ pe strada principală. Tatăl lui Baciu fusese tot frizer şi tot în tîrgul acela oficiase rolul de Figaro, tot în tîrgul acela pierdut între toamne şi amintiri. Se căsătorise cu o vară de-a lui, salariată la uzina de gaz. Fata antreprenorului de pompe funebre „Brauner“. Socrul său, neamţul cu obrajii roşii, cucernic, se îmbogăţise metodic, sfidînd destinul său de fost băiat de prăvălie, deşi, în ordinea lucrurilor, băieţii de prăvălie ar trebui, dacă dau dovadă de cinste, dacă sînt niţel pricepuţi, să ajungă neapărat patroni. Deci, tatăl lui Baciu îi strecurase prin căsătorie, odată cu sîngele mamei sale, băiatului ceva din osîrdia antreprenorului, ceva din tenacitatea sa, din dispreţul pentru aventură. Tînărul Baciu, deşi manifestase şi el înclinaţii certe pentru pieptene şi foarfeci, renunţase în favoarea tipografiei. Era în sufletul său un respect congenital pentru literă, pentru tot ce era tipărit. „Inconştient“, cum ar zice el, a intrat culegător la „Aderca“, iar din 1945 s-a împrietenit cu Stănică, omul care avea să-i modifice viaţa.

Au trecut încă zece ani şi Baciu a ajuns primar la Scăeşti, director al tipografiei, redactor responsabil la un ziar agricol. Făcuse, cum spunea soţia sa Ilinca, „un fel de carieră“. Încrederea lui Stănică dăduse roade. Băiatul avea stofă. La moartea lui Stănică, omul care îl crescuse, care îl inventase, Baciu îi jurase acestuia să „ţină armele sus“. El înţelegea prin această formulă să urce, oricîte eforturi s-ar cere, scara socială. Undeva însă se împotmolise. Conştiinţa lui nu preciza cuvîntul „împotmolire“, dar întregul său trup îl simţea.

Baciu era prezent la slujbă, la şapte şi jumătate. Secretarul venea la opt fără cinci. În cele douăzeci şi cinci de minute care îi rămîneau la dispoziţie, consulta atent agenda şi telefona. Tranşa angajări, obţinea butelii, dăruia apartamente. Cele douăzeci şi cinci de minute treceau repede. Secretarul venea şi îi întindea mîna. Îl întreba ce e nou, îi cerea corespondenţa. Ziua trecea, se ducea. Undeva însă Baciu greşise. „Stofa“ sa îi spunea. Glasul sîngelui. Deşi locuia într-un apartament central cu patru camere, deşi avea o nevastă frumoasă, care îl înşela, asta o va afla peste foarte mulţi ani; deşi poseda un copil gras şi nevorbitor, care abia la opt ani fusese primit la şcoală, Baciu suferea. Simţea greşeala, fără s-o poată localiza, aşa cum medicul simte uneori boala fără a-i putea preciza diagnosticul. Ratase. Ce ? Se întreba în lungile după-amieze ceţoase, îşi verifica amintirile. „Eram făcut să fiu mare !“ rostea creierul său din spatele sprîncenelor stufoase, împreunate. Nu-l mulţumeau costumele noi, avea optsprezece, dar nu le purta pentru a nu crede tovarăşii, colegii săi că s-a îmburghezit. Nu-l mulţumea inelul masiv de pe degetul mic, îl costase mult, dar afirma că e duble, că l-a găsit copilul pe maidan. Care maidan ? Nu-l mulţumea teancul de bancnote din dulap, aranjat frumos sub pijamalele nevesti-sii. Nu. Simţea că ratase. Nu ştia însă ce.

Acum cîţiva ani Baciu a fost scos. Adică lumea a înţeles care îi era vocaţia. Tunde elegant la Unitatea de coafură şase de la complexul cel nou. Mîna sa şi-a găsit o cadenţă uitată. Uitată în sînge.

În o mie nouă sute cincizeci și șapte însă, cînd a mers cu doctorul la vînătoare, Baciu nu știa ce surprize îi va mai rezerva viața. Vorbea ușor pe nas, ca popii. Întreba de sus :

— Ce vreți să faceți în Italia ?

— Mi-ați pus o întrebare grea. E ca și cum m-ați întreba ce vreau să fac la mama la țară, sau ce vreau să fac în viață. Zău, e o întrebare grea. Mai lăsați-mă să mă gîndesc. În ce privește aprobarea pentru valută o puteți amîna. Italia așteaptă răbdătoare.

Prietenul lui Udrea rîse zgomotos și îl bătu pe doctor pe umăr.

— Bine, vom încerca. Oamenii se mai ajută între ei.

În cabană se încălzise de-a binelea și studenta îl luă imediat în primire :

— Cum e afară ?

— Grozav de plăcut.

— Plecăm ! Mă ajuți să mă îmbrac ? Dar să știi că întîi trebuie să-mi aduci haina.

Intimitatea pe care studenta o așezase între ei îi provoca un sentiment de milă. Fata părea nefericită cu toată masca veseliei și spontaneității ei. Îi aduse haina și pictorul găsi că e momentul să intervină.

— Tot doctorii sînt cei mai galanți bărbați.

Obrajii Cristinei se colorară, și ieși înainte.

— Și eu credeam același lucru despre artiști.

— Credeați ! La timpul trecut. Acum însă ce credeți ?

— Acum, într-adevăr, ceva s-a modificat. Ce mai pictați ?

— Ilustrez o carte pentru copii.

— Cred că e genul cel mai dificil. E foarte greu probabil să scrii o carte pentru copii. Și s-o ilustrezi. Copiii nu pot fi mințiți. Ei simt imediat nesinceritatea.

— Nu e vorba numai de sinceritate. Interesul copiilor e mai greu de captat.

— De acest viciu pot fi suspectați și adulții. E foarte greu să le spui ceva care să-i pasioneze, deși toate poveștile au în ele ceva pasionant. Probabil că adevărata greutate e să știi să spui ceva nou despre lume.

— Cîtă dreptate aveți ! Ceva nou ! Asta e problema !

— Doctore, anunță ferm Udrea, mergem !

— Sînt gata.

Se urcară în mașină, așezîndu-se în aceeași ordine. Șoferul veni ultimul, era frig de-a binelea și după unele încercări nereușite motorul porni. Peste cîteva minute se instaură o liniște perfectă și doctorul se putu adînci nestingherit în gîndurile sale. Examină cu atenție, dacă se poate spune așa despre reluarea lucidă a unei părți de amintire — neglijînd restul, ca în cazul unei operații în care izolezi organul pe care te pregătești să-l incizezi — fragmentul de amintire referitor la vizita sa împreună cu Laura prin Consignații. Străbaterea acestor magazine îi provoca întotdeauna Laurei o stare specială de surescitare, un delir estetic provenit din admirația fără rezerve a tablourilor și a mobilelor vechi. Treptat, starea respectivă i s-a transmis și lui și, la un moment dat, alcătuiau, măcar din acest punct de vedere, un cuplu perfect. De fapt, cuplul lor era perfect nu numai din acest punct de vedere și doctorul regretă că mai înainte gîndise altfel. Colindau magazinele cu lucruri vechi după-amieze întregi, știau pe dinafară obiectele adunate acolo, unora le cunoșteau proveniența, familiile care le moșteniseră, noii proprietari, cunoșteau vînzătoarele și discutau cu acestea la nesfîrșit. Laura făurea în jurul fiecărui obiect o poveste. O sufragerie florentină masivă, o făcea să vorbească despre imaginarii ei ultimi proprietari, pe cei reali nu reușiseră să-i afle, știau doar că aparținuse unei familii de farmacişti care se mutase de curînd din oraş. Laura vorbea atunci de o bătrînă cu ochi albaştri, un chip distins, de o nobleţe nedisimulată, un chip asemănător celor din picturile lui Giotto, o bătrînă al cărei soţ, pilot de încercare în tinereţe, murise de curînd de o gripă banală, uneori bătrînii fac complicaţii nebănuite. Ochii frumoşi ai Laurei deveneau atunci umezi, doctorul o îmbrăţişa şi o săruta fără rezerve, martori nu prea erau, şi ea continua să-i vorbească despre singura fată a bătrînei, căsătorită cu foarte mulţi ani în urmă în Italia şi dată dispărută în război. Altă dată, Laura observa o măsuţă austriacă, o măsuţă cu intarsii, cu marginile uşor şterse „de coatele amfitrioanei“, spunea ea, şi asta era suficient pentru o divagaţie de jumătate de oră.

Într-o zi, descoperiseră o mobilă veche foarte frumoasă. Era un birou graţios, cu cinci sertare, alămuit şi lustruit, pus care va să zică la punct înaintea vînzării. Laura îl socotea pur şi simplu al ei, şi i-a povestit doctorului cum l-a cumpărat ea la Viena cu cincizeci de ani în urmă ! Cîtă grijă i-a purtat în timpul transportului spre ţară. Cum a devenit acest birou confidentul ei, martorul vieţii ei. Se amuzau, doctorul era încîntat de soţia lui, fiinţa aceea minusculă care îşi cumpăra uneori haine de la copii şi care îşi stropea părul în fiecare dimineaţă cu apă de colonie *Jean Patou.* Trecuseră doi ani ! Cu greu reuşea să se convingă că în aceşti doi ani Laura a respirat alături de alt bărbat, că a colindat cu el prin consignaţii, că a inventat în continuare poveşti, împrumutîndu-le ceva din viaţa ei.

— Doctore, se întoarse cu greu Udrea, sper să nu regreţi vînătoarea de azi !

— A fost mai frumos decît mi-am închipuit. M-am simţit excelent.

Un răspuns convențional, ca majoritatea întrebărilor și răspunsurilor schimbate între oamenii care nu pot, de fapt, comunica. Geamul mașinii se aburise, șoseaua era pustie și coborînd începură să zărească luminile orașului. Doctorul își mișcă încet mîinile, să le dezmorțească. Avu, pentru moment, senzația că lovește pe pernă trupul neînsuflețit al fazanului, pe care îl ucisese cu cîteva ore în urmă. Fazanului nu i se mai distingeau culorile. Membrele îi deveniseră rigide. Se răcise complet. Dacă ar fi fost posibil, ca într-o filmare cu încetinitorul, inversă, în care scenele se derulează, doctorul ar fi vrut să retrăiască momentul uciderii păsării din clipa cînd se aplecase și îi ridicase trupul fierbinte. Scenele s-ar fi consumat extrem de lent spre înapoi, pînă la secvența finală cînd împușcătura s-ar fi reeditat, alicele ar fi revenit ca un nor minuscul, incandescent, arma le-ar fi primit cu înțelepciune, împăcată, reculul i-ar fi mișcat doctorului umărul din nou și pasărea vie ar fi plecat fără să simtă vreo durere, vreo spaimă. Doctorul ar fi eliberat-o din moarte ca dintr-o cutie mare de carton în care se aduc copiilor daruri. Dacă cineva s-ar fi oferit atunci să-l ajute, dacă s-ar mai fi putut...

CAPITOLUL II

RECITIND DUPĂ CÎTEVA ZILE PRIMUL capitol din *roman* (am lăsat să treacă premeditat un timp, crezînd că în felul acesta îl voi relua cu o oarecare luciditate, care însă, recunosc, a întîrziat să apară), paginile acoperite cu un scris ca și ilizibil mi s-au părut suficient de izbutite. Pe măsură ce mă apropiam de sfîrșit părerea începea să mi se schimbe, o exigență neașteptată mă cuprindea și am încheiat lectura cu oarecare tristețe. Mă bucurasem devreme. Tonul era liric și multiplele divagații păreau o încărcătură inutilă. M-am resemnat la gîndul că în variantele ulterioare voi reveni asupra textului. Oare aveam să mai revin ? Travaliul grafic în sine mă înspăimînta. Întotdeauna cînd mă apucam de scris, după scurt timp deveneam nervos, nerăbdător să spun ceva nemaipomenit, ceva (atunci credeam cu venerație în originalitate, în trăiri absolut specifice, credeam că aș putea reține atenția cuiva prin faptele care mi se întîmplau numai mie, care mă torturau apoi cu rezonanțele lor, într-un cuvînt acordam prea multă importanță unor banalități) care să stîrnească ecou imediat.

Operația soției lui Baciu nu fusese amintită întîmplător în paginile pe care le scrisesem. Doctorul, acest alter ego al meu (mult timp m-am întrebat dacă romanul nu va semăna cu autobiografia mea romanțată, deși întîmplările povestite erau prea puţin legate de faptele reale, de viaţa mea adevărată. Existau doar cîteva vagi apropieri, ca nişte urme ale unui vis de care îţi aminteşti după foarte mult timp, atunci cînd ai uitat esenţialul, ai adăugat altceva, ai inventat altceva), operînd-o pe soţia acelui individ bine-situat şi primind mulţumiri îndatoritoare, ar fi putut fi suspectat de servilism, i s-ar fi putut imputa grija sporită acordată pacientei, vizarea unor contraservicii, într-un cuvînt integritatea sa morală ar fi apărut oarecum ştirbită în faţa cititorilor. E posibil ca eu să fi exagerat importanţa acestui pasaj în imaginaţia cuiva, dar, oricum, doctorul meu o operase pe soţia unui om important din oraş şi nu o făcuse, cel puţin aşa am vrut să reiasă, pentru mulţumiri şi pentru contraservicii, o operase cu aceeaşi atenţie cu care îi opera şi pe ceilalţi pacienţi ai săi, aşa cum eu însumi nu-mi împart pacienţii în importanţi sau mai puţin importanţi, în rude preţioase ale cuiva sau în rude sărace, în oameni care ştiu să mulţumească şi în oameni care nu ştiu să mulţumească. Dealtfel, în afară de flori şi, trebuie să recunosc, cîteva pachete de ţigări, nu am primit niciodată nimic de la ei.

Soţia lui Baciu şi operaţia ei se legaseră, ca fapte literare, de operaţia pe care o făcusem eu însumi, cu cîteva luni înainte de a mă apuca de *roman,* băiatului unui inginer, destul de bine aşezat. Copilul îşi tăiase încheietura mîinii într-un geam şi eu i-am refăcut articulaţia, i-am cusut tendoanele, vasele şi nervii, la drept vorbind confecţionîndu-i mîna din nou, drept pentru care, de fiecare dată cînd ne întîlnim, încă şi acum, ne bucurăm împreună, amintindu-ne întîmplarea, urmările ei. Inginerul a încercat atunci să-mi ofere (bani aflase că nu primesc) un casetofon. L-am dat afară pe inginer din cabinet şi el nu a uitat asta, n-am putut să înţeleg niciodată de ce anumiţi oameni își amintesc numai ce nu le convine în legătură cu semenii lor, între noi au rămas de atunci relații glaciale, de serviciu, cum s-ar spune.

Pe măsură ce reluam lectura, bineînțeles intervenind foarte puțin asupra textului, descopeream sensuri noi, adică legam cele cîteva sugestii din *roman* de amintirile mele, îmbogățeam totul, dădeam valoare acelor pagini și începeam să cred că aș putea, în următoarele capitole, să continui cu lucruri interesante. Acum, recunosc, nu știam deloc ce ar fi urmat să scriu. Credeam cu încăpățînare că viața însăși îmi va oferi pe parcurs soluțiile, faptele. Amintirea Laurei, aici merită să insist, devenea mai mult decît amintire. Mă despărțisem, într-adevăr, de soția mea de doi ani. În roman nu-mi făceam totuși autobiografia. Silvia și Laura rămîneau personaje distincte. Doctorul din *roman* părea că se obișnuise cu lipsa Laurei. Cu mine se întîmpla altfel. Despărțirea noastră sporise, de parcă o lentilă măritoare ar fi coborît peste ființa Silviei, prezența ei în viața mea. La clinică sau acasă, aievea sau în somn această veșnică prezență mă tortura și dragostea mea căpăta, uneori, accente de ură, doream să scap de obsesia-i, s-o înlocuiesc cu ceva asemănător, o, dar știam că nimeni și nimic n-ar fi putut să o înlocuiască. Mă încurcam în propriul meu labirint, asemenea celor care intrau, lîngă palatul lui Minos, în labirintul lui Dedal, loc din care, la un moment dat, cu mințile amețite, vrăjiți, nu mai doreau să iasă. Eram în propriul meu labirint și îmi lipsea tăria să ies, îmi lipseau paleativele, variantele, îmi lipsea, acum îmi dau bine seama, curajul.

Chipul Laurei, asemenea unui adevăr fundamental, așa cum ar fi trebuit creat, urma să se compună dintr-o mare căutare și dintr-o tot atît de mare pierdere, voiam să-l adaug vieții doctorului ca pe o măsură muzicală dintr-un concert pentru clavecin al lui Bach, ca pe o măsură căreia i se adaugă apoi multiple improvizaţii, ea rămînînd însă elementul vertical al poemului sonor, căruia ulterioarele acumulări nu-i mai coboară solemna şi strania frumuseţe. Amintindu-mi acest prim capitol al *romanului* meu nu pot omite dorinţa pe care o simţeam atunci de a construi întreaga proză a acelei cărţi pe edificiul unei metafore : lupta, în cadrul unor legi imuabile, între vînător şi vînatul său, lupta pentru supravieţuire, metaforă a existenţei, dacă se poate spune aşa, pentru că şi în viaţă te poţi lesne transforma în vînător sau vînat, de multe ori graniţele între cele două posibilităţi de a fi devenind extrem de labile.

Atunci, cînd scriam povestea doctorului dintr-un „oraş alb, pierdut înspre Dunăre" nu fusesem la nici o vînătoare. Nu omorîsem nici o pasăre, în nici o pădure din lume, aşa că, imaginînd totul, probabil m-am apropiat destul de puţin de ceea ce trebuie să fi însemnat o vînătoare de fazani. Nici ulterior nu m-am informat despre acest fel de vînătoare, prietenii mi-ar fi satisfăcut desigur curiozitatea, mi-ar fi povestit totul cu lux de amănunte. Păstram cu mine însumi un pact al tăcerii. Aproximativ după un an, am participat la o vînătoare, dar nu de fazani şi nu într-o rezervaţie, nu au fost pregătiri speciale, nimic deosebit nu s-a întîmplat. A fost un simplu pasaj de raţe în bălţile Dunării, un simplu pasaj care m-a dezamăgit, vînătoarea mea din *roman* mi se părea mai adevărată, aşa cum, în anumite clipe, viaţa doctorului din *roman* mi se pare mai adevărată decît viaţa mea. *Mai adevărată* însemnînd în acest context mai bine reprezentată la nivelul conştiinţei, într-o unitate dată de timp, mai profund realizată, mai semnificativă. O anume refulare, cîteva complexe, laşităţi de tot felul şi ratări îşi găseau în *roman* reversul, se rezolvau, doctorul era purtătorul unor biruinţi virtuale, răzbunătorul generos al înfrîngerilor mele ! Oare era ? În orice caz, scriind despre el, cred că așa aș fi dorit să fie, chiar dacă pe parcurs anumite idei mi se modificau, anumite întîmplări pe care eu le dorisem semnificative se deformau și doctorul devenea pînă la urmă un om obișnuit, vulnerabil ca toţi oamenii.

Dimineaţa, venind la clinică, îl aduceam cu mine pe doctorul din *roman,* îl purtam ca pe un talisman încurajator pentru eventualele ezitări sau eșecuri din ziua aceea. Sosind, ne și despărţeam, fiecare din noi devenea o persoană distinctă care asculta ceremonios raportul de gardă, pregătindu-și sufletul și trupul (există într-adevăr o stare premergătoare operaţiei, care mă solicită, care îmi dă o emoţie indefinită, această luptă cu moartea care abia începe mă face să uit complet de tot și de toate, să devin alt om) pentru operaţie.

Ascult raportul de gardă, mă spăl îndelung și apoi, într-o echipă de trei chirurgi, operez o tînără femeie cu o tumoră a intestinului gros (nu știu de ce, dintre atîtea mii de operaţii făcute în timp, tocmai aceasta mi-a venit acum în minte). Abdomen deschis, anse intestinale dilatate, ușor congestionate, semn că undeva mai jos presează ceva, că există un obstacol. Inspectez rectul, staţiile ganglionare. Sînt libere. Ficatul suplu, neatins de metastaze. În locul porţiunii extirpate cobor o ansă intestinală adusă de sus, cu vase de sînge cu tot. După transiluminare, după ce am mobilizat rectul, nevăzînd însă nimic, simţind doar în vîrful degetelor fiecare organ, fiecare clivaj, după ce tăiasem o aripioară și după ce îi venise rîndul celeilalte, întinzînd prea mult un depărtător metalic, am rupt vena iliacă. Nu are importanţă faptul că ea a fost prinsă imediat, că operaţia s-a terminat întîmplător cu bine și că bolnava și-a mai purtat cancerul ei cîţiva ani. Altceva are importanţă : faptul că o secundă m-am considerat asasin. Toată viaţa nu voi uita privirea anestezistului, privire ca din altă lume. M-am întors în cabinet extenuat, nu atît fizic, cît nervos. Atunci a intervenit doctorul din *roman,* el reuşise o operaţie perfectă, o esofagoplastie superbă, şi, atunci, pentru prima oară, l-am invidiat, ba chiar l-am urît. Cred că după această întîmplare l-am descris cu mai puţină admiraţie, am devenit un simplu spectator al vieţii lui. El greşea mai puţin, e adevărat.

În aceeaşi zi, cel mai bun prieten al meu, psihiatrul R., a venit să mă ia în oraş, am mers cu maşina, am mîncat la un restaurant apropiat şi el mi-a relatat discuţia din acea zi cu un bolnav care-şi ucisese soţia. Categoric cel mai bun psihiatru al oraşului, R. era consultat ori de cîte ori se iveau cazuri dificile, lui i se încredinţau toate „problemele“ clinicii de psihiatrie. Cu cîteva zile în urmă, în clinică fusese internat un tînăr arhitect care îşi strangulase soţia. Avea douăzeci şi opt de ani şi lucra la Institutul „Proiect“ din oraş. Notele mele din acea perioadă, doream să folosesc acest caz în *roman,* sînt preţioase şi mă ajută să-mi reamintesc lucrurile uitate. Arhitectul, al cărui nume, din motive lesne de înţeles, lipseşte din însemnările mele (e foarte interesant cum, fără să vreau, vînînd cazuri, situaţii şi întîmplări, pe care mai tîrziu doream să le folosesc în cartea ce o scriam, am ajuns să scriu romanul unui roman. Toate aceste însemnări au şi ele acum o viaţă proprie constituindu-se într-un fel de jurnal pe care îmi face plăcere uneori să-l citesc), arhitectul a fost internat la clinica de psihiatrie pentru consult şi pentru expertiză medicală. Procuratura solicitase clinicii expertiza, intrigată oarecum de faptul că acest ciudat criminal uitase pur şi simplu că-şi omorîse soţia, el credea cu încăpăţînare, din momentul crimei, că este arestat numai pentru jignirile ce tocmai le adresase şefilor săi şi pentru faptul că-şi părăsise

„amanta“. Procuratura găsise și acest lucru nemaipomenit : arhitectul își considera soția legitimă amantă. Dar iată cîteva din hîrtiile pe care mi-am notat impresii, concluzii medicale, fapte nude, așa cum ele au reieșit din dialogurile pe care, interesat cum eram, le-am ascultat.

În fișa de internare a arhitectului citisem : ...„arhitect, 28 de ani, internat pentru expertiză medicală. Acuzat de crimă. Amnezie. Sindrom depresiv ?“

„Vineri *18 ianuarie,* am asistat la discuțiile purtate cu bolnavul :

R. : numele !

arhitectul :...

R. : Data și locul nașterii.

arhitectul : 20 martie 1917.

R. : Prenumele părinților.

arhitectul : Emilian și Ana.

R. : Numele soției.

arhitectul : Maria.

Urma un pasaj nesemnificativ din discuția celor doi. Era vorba de impresii din copilăria pacientului, din prima sa tinerețe, din anii de școală. R. folosea o metodă de investigație personală, discuția era calmă și afectuoasă, aparent depărtată de subiectul propus, fără legătură cu patologia bolnavului, cu trăirile sale ulterioare. R. se apropia pe nesimțite de subconștientul pacientului, de sufletul său, de preferințele și antipatiile sale, de munca sa, de amintiri.

R : Unde v-ați cunoscut ?

arhitectul : La mare. Acum trei ani. Să nu mă întrebați ce m-a atras la ea. Ar fi greu de răspuns. N-aș ști să vă răspund la această întrebare. Este o femeie foarte frumoasă. Iubim amîndoi muzica.

R : Acum o mai iubiți ?

arhitectul : Pe ea sau muzica ?

R. : Vă întrebam de Maria.

arhitectul : Nu. În ultimul timp nu am mai iubit-o.

R. : De ce nu v-aţi căsătorit ?

arhitectul : Domnule doctor, o asemenea iubire nu putea eşua într-o căsătorie, cred că vă daţi seama.

R. : Să presupunem că nu-mi dau seama.

arhitectul : Vă spun cu certitudine, o femeie ca ea nu putea fi instituţionalizată, nu-mi putea aparţine cu acte. Legătura între noi trebuie să rămînă la nivelul spiritual.

R. : Şi totuşi, ce s-a întîmplat ? De ce aţi încetat s-o iubiţi ?

arhitectul : Ceva s-a întîmplat. Realizez asta mereu cu mai multă pregnanţă. Am încercat să găsesc o explicaţie şi în atenţia din ce în ce mai mare pe care am acordat-o oraşului meu.

R : Care oraş ?

arhitectul : Oraşul la care lucrez. Oraşul din cauza căruia nu mai am linişte. Ştiţi cum se întîmplă ? Parcă e îngropat în mine. Ca Pompeiul. În fiecare zi, cu fiecare schiţă, cu fiecare desen sau plan terminat, dezgrop o parte din el. Îl refac. Îi dau viaţă.

R. : Continuaţi...

arhitectul : Încep să cred că, treptat, atenţia pe care o acordam Mariei a început să slăbească, să se transfere asupra oraşului.

R. : Vorbiţi-mi de oraşul dumneavoastră.

arhitectul : Ar trebui să vă arăt planşele, desenele.

R. : Ar trebui. Ştiu. Povestiţi-mi cum ar arăta...

arhitectul : Ar fi alb, ca o cetate grecească. În pieţe ar avea statui de apă, muzicale. Amfiteatre şi temple în care s-ar putea asculta muzică. Cît am dorit să ridic o capitală a muzicii !

R. : Să concureze Viena ?

arhitectul : Dacă un oraș nu are istorie, nu înseamnă că n-o poate avea, că timpul nu va lucra și pentru el.

R. : Timpul lucrează și pentru oameni.

arhitectul : Oamenii sînt nemuritori.

R. : Nemuritori ?

arhitectul : Înlocuindu-se mereu unii cu alții. Adăugîndu-se. Specia nu moare. Tiparul funcționează. Dar orașul meu, aidoma unui stup nemaivăzut, trebuia să-și creeze și un anume tip de oameni.

R. : Bine, dar orașul e o creație umană. Oamenii îl ridică după chipul și asemănarea lor.

arhitectul : Desigur. Apoi orașul începe să lucreze. Ca o uzină : estetică, filozofică, morală. Începi, trăind acolo, să împrumuți cîte puțin din realitatea locurilor. Începi să aparții. Să semeni cu ceva. În decursul generațiilor se fac modificări în structurile intime. Nu credeți ?

R. : Desigur. Privit așa...

arhitectul : N-o să-mi spuneți că e totuna a trăi în apropierea Polului Nord cu a trăi la Veneția.

R. : N-aș putea.

arhitectul : Vedeți iubirea mea pentru absolut, boala aceasta...

R. : Boală ?

arhitectul : O boală nemaivăzută.

R. : Știți pentru ce ați fost internat ?

arhitectul : Da. Pălmuindu-l pe arhitectul șef am fost socotit nebun. Recunoscînd că aș mai face-o o dată, mi-am complicat și mai mult situația.

R. : Mulțumesc !

19 ianuarie

R. : Ieri vă întrebasem ceva referitor la scopul internării dumneavoastră.

arhitectul : Nu-mi amintesc.

R. : Vă întrebasem dacă ştiţi pentru ce aţi fost internat.

arhitectul : Ieri ştiam ?

R. : Ieri aţi susţinut că din cauza atitudinii necuviincioase faţă de arhitectul şef.

arhitectul : Da, da. Asta era. De ce trebuie să fii socotit nebun cînd pălmuieşti un imbecil ? Credeţi-mă, nu exagerez. Nu e ceva personal. E un imbecil sadea. Opac la orice noutate. Un tip arogant care-şi jigneşte mereu subalternii. Cînd mi-a spus că oraşul meu e o utopie...

R. : Ce e de fapt oraşul dumneavoastră ?

arhitectul : Mi s-a oferit, printr-un concurs de împrejurări, să execut proiectul unui micro-raion al oraşului. Un micro-raion cu posibilitatea de a găzdui în jur de 40 000 de oameni. El însuşi un oraş. În limita financiară propusă, mi-am permis să-i adaug frumuseţi nebănuite, adică, fără cheltuieli suplimentare, să-l fac diferit de tot ce se face la ora asta în ţară. Renunţasem la monotonie, la şablon, oraşul meu era un oraş de vis. A fost apreciat drept o utopie. Am fost jignit. Mi s-a spus că îmi fac de cap, că risipesc timpul şi încrederea celor din jur. Atunci...

R. : Înţeleg. Vă mulţumesc.

R. era foarte prins de evoluţia pacientului său. Fiecare dialog cu acesta îl adîncea însă mai mult în nedumerire. Mă consulta, îmi punea banda de magnetofon cu ultima înregistrare, o ascultam amîndoi fumînd, eu notam, apoi ridicam din umeri neputincios. Îl consolam, îi dădeam speranţe. Arhitectul părea absolut normal, cu excepţia amneziei respective. De ce uitase tocmai momentul crimei? Peste cîteva zile, R. m-a chemat la el şi a deschis magnetofonul. Era surescitat.

R. : Aţi vrea s-o vedeţi pe Maria ?

arhitectul : Nu. Cred că ar suferi prea mult.

R. : Bănuiesc că trebuie să vă spun adevărul. Pe Maria n-o veţi mai putea vedea niciodată. Acum o săptămînă aţi ucis-o. Aţi strangulat-o.

arhitectul :...

R. : Pentru asta aţi fost adus la mine. Trebuie să constat existenţa sau simularea bolii mintale presupuse. Procuratura aşteaptă rezultatul.

arhitectul : Domnule doctor, am toată încrederea în dumneavoastră. Mă bizui pe încrederea pe care şi dumneavoastră mi-o acordaţi mie. Nu am fost nici o clipă nebun. Am omorît-o fiind perfect lucid. Am făcut-o cu premeditare.

R. : De ce ?

arhitectul : Din dragoste, vă asigur. Mă înşelase. Regret nespus, dar am făcut-o. Dacă reuşiţi să mă ajutaţi, salvaţi o idee. Nu sînt chiar atît de vinovat. Încercaţi, vă implor !

R. se plimba agitat prin cabinet fumînd ţigară după ţigară. Eu tăceam, evidenţa unei mari dileme ne copleşea.

— Tu eşti medicul psihiatru, i-am spus.

— Şi tu eşti martorul. Omul. Ai auzit ce-a spus : „Dacă reuşiţi să mă ajutaţi, salvaţi o idee."

— În acest caz, scuză-mă, nu pot fi martorul. Dreptatea este deasupra martorilor.

Au trecut ani şi ani de atunci. După lungi investigaţii (R. devenise între timp foarte greu de găsit, îşi schimbase felul de a fi, prietenul meu, atît de afectuos altădată, începuse să mă evite, să devină nesociabil) a conchis că arhitectul e bolnav. Arhitectul era într-adevăr bolnav. Acest om valoros era infirm, devenise infirm din clipa în care arhitectul şef îi anulase proiectul. Scena avusese loc în biroul acestuia din urmă, fără martori. R. a aflat asta mult mai tîrziu şi abia atunci, mult mai tîrziu, a reuşit să înţeleagă totul. După un schimb violent de cuvinte, arhitectul şef l-a pălmuit. Asta a fost tot. Tînărul arhitect şi-a ucis soţia fiindcă mintea începuse să i se întunece.

Doctorul din *roman* urma să preia, din punct de vedere al martorului acest caz. I-ar fi revenit misiunea să-l rezolve. Dar nu l-a rezolvat fiindcă eu nici nu l-am implicat în această poveste. În *roman,* arhitectul şef trebuia să suporte consecinţele, dar paginile mele cu însemnări au rămas nefolosite şi arhitectul şef a rămas şi el un caz nerezolvat. N-am scris niciodată nimic despre asta. Am trişat deci de două ori. O dată — cu dreptatea din jurul meu, şi o dată — cu dreptatea din *roman.* Faptele literare, dacă se pretind fapte de viaţă, trebuie condiţionate şi ele de o imanentă justiţie. Trebuie. Dar hîrtiile mele cu dialoguri au devenit nefolositoare. Poate aşa e mai bine. Arhitectul, tînărul acela de 28 de ani, am aflat, s-a sinucis în spital. Prietenul meu R. îşi încetase investigaţiile şi procuratura de asemenea. Pe coperta dosarului s-a notat cu un scris caligrafic : *Rezolvat.*

În perioada aceea, viaţa doctorului din *roman* mă punea într-o situaţie specială ; operam ca şi cum ar fi operat el, îmi aminteam ce-şi amintea el, vorbeam cu oamenii ca şi cum ar fi făcut-o el, dar nu întîmplător. E foarte greu să ne ordonăm viaţa în funcţie de nişte întîmplări premeditate. Dispare nuanţa, spontanul, surpriza. Rigiditatea unor planuri contravine firescului. Îmi cream însă aceste situaţii în funcţie de legătura care se crea între ele fără voinţa mea. Adică, o anume faptă (asistenta mea, nelipsită de lîngă mine la toate operaţiile şi care îmi era mai utilă decît unii colegi, îi spusese într-o zi unui student, în timp ce acesta ţinea un depărtător metalic întins în abdomenul unei paciente: „Nu apăsa, ţine uşor, ca şi cum ai privi-o!“, vorbele ei declanşaseră în mine răspunsul celuilalt şi am afirmat că de la replica aceasta pînă la poezie nu este decît un pas) provoca fapta următoare, ele integrîndu-se conform unei legi neştiute într-un şir bine vertebrat, capabil să exprime şi să definească o conştiinţă, un caracter. Era suficient să trăiesc în numele lui o frîntură de viaţă, pentru a fi nevoit să respect în continuare regula jocului şi să reconstitui aspectele celelalte. Cuvîntul *reconstitui* este cred cel mai potrivit. Probabil viaţa acestui personaj se desfăşurase cu mulţi ani în urmă (era imposibil să nu fi trăit cineva la fel, să nu semene pînă la identitate viaţa sa cu a altui doctor din ţară), sau ea se desfăşura chiar în acele luni, or, lucrul cel mai interesant cu putinţă, urma să se desfăşoare; gîndind astfel, mă umplu de nostalgie, o încîntare fără margini mă cuprinde. Doctorul X, doctorul din *roman* ar fi fost posibil să se nască abia după ce eu voi fi murit. Destinul său ar fi putut să se suprapună peste destinul unui om viu, din carne şi sînge, din îndrăzneală şi din înfrîngeri, din gelozie şi din romantică speranţă. Acest conferenţiar universitar (n-am putut, oricît aş fi dorit-o, să nu repet în titulatura sa pe aceea a celui care îl crease), chirurg eminent (aici e mai greu de făcut o apreciere şi o apropiere cu calităţile subsemnatului, s-ar putea ca personajul să fie doar proiecţia dorinţelor mele nerealizate, omul din mine de neatins, propria mea utopie, chirurgul care aş fi dorit să devin) într-o clinică din provincie, între florile şi bolovanii săi, candid, şi laş, şi îndrăzneţ în acelaşi timp; s-ar putea să apară, deci, după ce eu am dispărut, s-ar putea să nu ne cunoaştem niciodată (oare am fi putut fi prieteni ?), eu ştiind doar că unul din noi a încurcat planurile temporale, că unul din noi a venit în lume prea tîrziu.

În perioada aceea îmi cream singur „încurcături". Doream nemaipomenit de mult să-l pun pe Doctorul X în fața unor probleme fundamentale : Adevărul, moartea, dreptatea, dragostea. M-am dus în locul lui la o serie de procese. Voiam să fie implicat martor într-un proces. Nu știam însă în ce fel de proces. N-am găsit nici o soluție, dar cum cunoșteam cîțiva magistrați din oraș i-am vizitat pe aceștia la tribunal.

„Doctorul meu din *roman* trebuie să fie martor într-un proces", le-am spus. Au zîmbit și mi-au răspuns că dacă tot îl port pe doctor prin tribunale, să-i aleg un proces frumos.

„Vrei un proces de divorț ?" Mi s-a părut cusut cu ață albă și am renunțat. „Cred că nu e cel mai nimerit, altceva nu se poate ?" „Să ne gîndim, să încercăm altceva, să găsim altceva."

Se îmbrăcau în robele lor negre, se pregăteau să deschidă ședința, în hol lumea fremăta, murmurul mulțimii venea nedeslușit ca al mării. „Vino cu noi, dacă vrei", și m-am dus cu ei. Am intrat într-o sală care gemea de oameni, m-am așezat între ei, de-a lungul unei bănci lungi, subțiri și am urmărit chipurile, e nemaipomenit de interesant să urmărești chipurile acestei asistențe, acestei hidre devoratoare, venită să se distreze sau (unii sînt „sensibili" la toate și plîng chiar împreună cu cei condamnați, suferă pentru victime, etc.) să participe din tot sufletul la tristețea celorlalți.

Am asistat în acea dimineață la felurite procese ; furturi, divorțuri, succesiuni, delapidări. A fost o întîlnire directă cu josnicia, cu falsele regrete, cu minciuna sfruntată, cu lașitatea. O dimineață întreagă magistrații (și aici asemănarea muncii lor cu a mea mi s-a părut evidentă) au căutat să facă rezecţia unor organe putrede, să închidă plăgi vechi, să descopere vicii ascunse. În iad cred că ar fi fost mai frumos.

„Cum te-ai simţit — m-au întrebat magistraţii la sfîrşit — păreai în altă lume ?"

„Dar eram efectiv în altă lume."

Nu minţeam, fusesem, cîteva ore, în altă lume.

De fapt, din ziua aceea, o singură amintire mi s-a sedimentat în suflet : rejudecarea unui proces de succesiune. O tînără contabilă dintr-un serviciu comercial şi „pretinsa ei mamă", femeie fără ocupaţie sau, mai bine zis, ocupată cu afaceri dubioase, au fost condamnate de instanţă pentru mărturie falsă şi substituire de persoană. Ce se întîmplase ? Tînăra contabilă avusese nevoie, pentru a moşteni o casă (pe care ulterior avea de gînd s-o vîndă) de o declaraţie prin care mama sa (fiica era înfiată) să renunţe la dreptul de moştenire. Făcînd în aşa fel încît mama adoptivă să nu primească citaţia, prin care era invitată la tribunal şi i se preciza data procesului, a angajat (cuvîntul corespunde exact unei relaţii de vînzare-cumpărare) o mamă falsă, în persoana aceleia pe care instanţa a descoperit-o ulterior şi a condamnat-o.

Printre noi, îmi spuneam, există persoane care acceptă, contra unei sume de bani, să fie prezentate unei instanţe de judecată sau unor foruri oarecare (nu unor oameni de pe stradă cu care îţi permiţi uneori să glumeşti) drept frate sau soră cu inculpatul, cumnat sau cumnată, fin sau fină, şi ca o culme a dezumanizării *mama acestuia*. Respectivele persoane formează categoria martorilor. Am crezut atunci şi mai cred încă în vinovăţia unor martori (oameni care chiar atunci cînd nu sînt acoperiţi de minciună, au de foarte puţine ori curajul şi competenţa să fie apărătorii dreptăţii), a martorilor care ar fi putut de atîtea ori să salveze oameni nevinovaţi, să restabilească linia de plutire a balanţei ţinută în mîini de zeiţa care, natural, nu poate pricepe întotdeauna devierile talerelor, devieri care continuă şi ele seismele din sufletul oamenilor.

Nu, n-am putut să-l pun pe Doctorul X martor într-un proces, chiar dacă acest proces ar fi fost un *proces frumos.* Doctorul X era un personaj pe care nu-l puteam obliga să vină şi să vorbească despre fapte ce le cunoştea prea puţin, să se facă de rîs, să fie interogat şi să se bîlbîie (cred că aşa aş fi făcut eu), nu-l puteam aduce în Tribunal.

Desigur, această reţinere a mea pare justificată doar din punctul de vedere al Doctorului. Menajînd susceptibilităţile sale am renunţat la un capitol din *roman.* Intriga pe care doream s-o ţes în jurul judecăţii s-a spulberat. Am reţinut, în ceea ce-l priveşte, calitatea de martor, calitate pe care i-am acordat-o din acel moment cu generozitate, calitatea de martor imparţial al unor situaţii limită, alese nu deliberat, ci cu care s-a întîlnit aşa cum oricare din noi se poate oricînd întîlni. Aş fi putut, de pildă, să-i atribui lui refuzul meu de a participa la un proces (într-adevăr, un ginecolog, fost coleg de facultate, dorise să mă pună martor într-un proces în care era implicat şi în cursul căruia voia să dovedească legalitatea posesiunii sale asupra banilor găsiţi în urma unui control la el acasă. Voia, alegînd cîţiva prieteni care să susţină că l-au împrumutat, să demonstreze instanţei că e nevinovat, că agonisise banii ca să-şi cumpere o casă.). Medicul efectua întreruperi de sarcină clandestine, adunînd în felul acesta sume fabuloase. Ani întregi, sub masca omului modest (nu-şi cumpărase vilă sau maşină, strîngea pur şi simplu bani cu o avariţie hagitudosescă) ascundea o tragică figură. Toate pretenţiile mele de psiholog s-au lovit de această mască, a fost, cred, singurul om pe care nu l-am intuit, care m-a dërutat complet, şi pe care, culmea, îl credeam un băiat bun.

În ultimii ani, o serie de indivizi au reuşit să-şi facă o carieră sau să-şi păstreze funcţia sub acest calificativ : băiat bun.

„Lasă, săracul, că e băiat bun !“

Singur cuvîntul *săracul* care mai scădea puţin din apreciere, dîndu-i o aură pejorativă.

„Săracul X, ai văzut ce familie grea are“, sau „Săracul Y, cîţi ani de activitate a adunat, e un om de absolută încredere“. Absolută încredere se traducea în limbajul celui care vorbea astfel, printr-o perfectă lipsă de personalitate, printr-o laşitate rotundă, omul nu deranja pe nimeni, tăcea mîlc, acoperind toate greşelile, sau era util, procura lemne pentru amanta unui amic, aducea acasă vin inspectorului, făcea referate caligrafic scrise, dar total nefolositoare. X era etalonul universal al prostiei, al inutilităţii, al ratării. Singura lui calitate era aceea de a şti să treacă neobservat, de a toci în linişte costumele — de 240 lei metrul — şi birourile instituţiilor prin care se perindă.

X era băiat bun.

Tipul respectiv a dat apartamente centrale tuturor rudelor sale, amantelor sale, a primit respectabile sume de bani pentru alte apartamente date unor gestionari şi unor indivizi care se îmbogăţeau peste noapte, a abuzat de încrederea de care vorbeam, reuşind în scurt timp (îşi cumpărase pe nimic o vilă ultracentrală cu vitralii şi seră, cu curte interioară şi garaj subteran, scoţînd apoi chiriaşii care locuiau acolo legal, oferindu-le în schimbul spațiului ocupat, garsoniere).

Ce am observat în anii aceia a fost ralierea care se producea între astfel de tipi, indiferent de funcția pe care o ocupau, indiferent de poziția lor socială, de păreri și convingeri, de pregătire. Se crea între ei o tacită înțelegere în a se apăra contra unor eventuale „atacuri“ din partea cinstei și onoarei, din partea opiniei publice, din partea oamenilor cu adevărat valoroși, dar care vorbeau despre ei prea puțin, supuși, în schimb, unei conspirații a tăcerii ca nu cumva, pasămite, să fie zdruncinată una din pozițiile solid consolidate.

Ginecologul pe care l-am amintit nu a fost judecat la timpul lui, a fost printre aceia care au fost „judecați“ mai tîrziu. Alții, după 10 sau 15 ani au intrat în categoria celor care au greșit.

Doctorul X n-a fost, deci, martor în procesul pe care intenționam să-l descriu, el a rămas martorul unor procese de conștiință. El „știa“ totul despre ginecolog. Știa, dar fără probe. A intuit exact desfășurarea ulterioară a vieții ginecologului, spre deosebire de mine, care îl consideram un „băiat bun“. A fost invitat la o partidă de biliard la ginecolog și doar în răstimpul celor cîteva ore petrecute acolo, a înțeles cu cine are de-a face.

Ginecologul locuia într-un apartament cu două camere, într-o casă naționalizată, destul de veche. Între cele două camere, situate față în față, la parter, exista un hol comun în care mirosea cumplit a prăjeală. Una din camere (ginecologul și-a purtat imediat invitatul prin vastul său apartament, dîndu-i explicațiile necesare cu privire la istoricul casei, la persoanele ilustre care o locuiseră altădată, spunea chiar că într-una din camerele sale dormise o noapte Tudor Vladimirescu) era folosită ca bucătărie, iar cealaltă, într-adevăr uriașă, îndeplinea sarcini multiple, printre care și cea de salon de joc pentru biliard. În mijlocul camerei, masa de biliard, asemenea unei grădini japoneze miniaturiale, trimitea o dulce lumină verde peste pereții bogat împodobiți cu gravuri și desene.

Doctorul X a jucat cîteva partide de biliard și a pierdut sticla de șampanie care fusese aleasă drept miză. A plecat tîrziu, după ce refuzase o cină cu ceai de mentă și, la alegere, pîine fără sare sau biscuiți. Ginecologul era, în felul lui, bolnav. Un asemenea mod de viață îl trăda îndeajuns. Printre oaspeții acestui avar se numărau însă și colegi de breaslă. Dintre ei se detașa (prin opulența existenței sale) medicul P. Acesta ținea un fel de casă deschisă, o vilă veche, mai mult decît încăpătoare, unde în urmă cu cîțiva ani avusese propriul său cabinet (cabinet care și acum folosea uneori acelorași scopuri), o casă în care cina se lua de regulă cu oaspeți. În vreme ce colegii săi, nu neapărat mai tineri, (deși nu văd de ce medicii tineri nu ar avea aceleași pretenții materiale, bineînțeles fiind vorba aici de un confort absolut necesar, de un spațiu de locuit corespunzător) trăiau ca oricare din noi în acea perioadă, așa cum trăia toată lumea, P. avea tupeul de a-și etala luxul (e o psihologie specială a unor insecte viu colorate a căror mușcătură e mortală, dar care totuși își atrag victimele prin culorile vii, prin acest modus vivendi cu care se prezintă) fără nici o urmă de sfială. P. avea două garaje și două mașini, și pacientele sale știau că nu se poate veni la doctor cu mîna goală, asta făcînd ca, alături de onorariul în bani (asemenea haraciului turcesc) în magaziile sale să intre și tot felul de orătănii și produse cerealiere pe care mai apoi (aici descompunerea lui mi s-a părut totală) le vindea.

P. se ducea cîteodată (o dată sau de două ori pe lună) la amicul său, ginecologul, stăpînul mesei de biliard. În liniște, vorbindu-și destul de puțin, prinși într-un ritual ciudat, jucau (erau întotdeauna patru inși, niciodată mai mulți, spectatori nu erau invitați) și la sfîrșit își împărțeau miza. Urmau în mod obligatoriu zaiafeturile zgomotoase de la P., zaiafeturile la care cei patru din echipa de biliard nu puteau lipsi. Se întîlneau, astfel, două lumi, aceea a ginecologului și a medicului P., deosebite doar prin modul în care cei doi își foloseau cîștigul. P. rula banii în fața tuturor, (o oarecare generozitate exista în organizarea acestor mese colective, o generozitate snoabă, bineînțeles, întreținînd niște apucături ale unei clase dispărute), iar celălalt, colegul său, proprietarul mesei de biliard, îi păstra cu sfințenie sub saltea, patima sa reducîndu-se doar la certitudinea posesiei.

Voiam să-l fac pe Doctorul X martor al acestor două lumi, și l-am făcut. Știam că personajul meu ar fi putut, în condiții cinstite, să recunoască totul, așa cum dealtfel a făcut-o mai tîrziu. Dar asta nu a schimbat nimic. Important însă pentru mine a fost curajul întocmirii jurnalului său. Am notat acolo tot, și acum îmi place — deși multe lucruri întîmplate par născociri, farse sau exagerări — să reiau acele pagini.

Scriind despre viața sa în clinică, scriam despre cele două lumi care se atingeau și care, în măsura în care unele vechi deprinderi se transformau în atavisme, în instincte dacă vreți, devin automat generatoare de conflicte. Doctorul meu își imagina mereu, și opera, se poate spune, un organism social. Era chirurgul unor tumori vechi, pe care unii se grăbeau să le declare nevindecabile. În cugetul său, inteligența, curajul și cinstea care îl caracterizau, setea de dreptate învingeau. Acolo proiecţia realităţii se rezolva mai repede decît în societate. Din acest punct de vedere, Doctorul X era un pionier.

În *roman* descriu, la un moment dat, o operaţie, o colecistectomie pe care el o făcea, vegheat ca de obicei de asistenta sa, femeia aceea minunată, al cărei ajutor nici nu-l mai putea evalua (în acele pagini transcriam cu fidelitate realitatea mea, realitate prea semnificativă ca s-o transform sau s-o metaforizez, mulţumindu-mă s-o prezint aşa cum era). Pacienta, o femeie de 52 de ani, însă mult îmbătrînită de suferinţă, arăta de 70. Doctorul X încheiase aproape colecistectomia, era foarte obosit, cînd, pentru cîteva secunde, în timp ce aştepta un anume instrument, a crezut că bolnava începe să se trezească. I s-a părut atunci că el, şi celălalt chirurg, şi asistenta, şi medicul anestezist au rămas împietriţi în gesturile lor, fără putinţă de a mai acţiona, datorită unei teribile porunci care le paraliza voinţa. Bolnava s-a ridicat, şi-a privit abdomenul tăiat, s-a eliberat de aparatele ce o ţineau imobilizată pe masă, şi-a pus un pansament aşa cum s-a priceput, şi-a aranjat părul, s-a îmbrăcat încet într-un halat, fără să vadă oamenii din jurul său, oamenii împietriţi care o priveau, părul ei a devenit mai puţin cărunt, ridurile au început să i se şteargă, obrazul să i se întindă, lăsîndu-i liberi ochii, altădată frumoşi.

Cobora în timp, spre tinereţea ei pierdută, se grăbea să nu piardă această ultimă şansă pe care viaţa i-o mai dădea. A ieşit din sală şi un timp paşii ei au sunat pe palier. Timpul *vîjîia* în urechile Doctorului ca o mătase ce se deşiră, visul a durat din fericire doar cîteva secunde, mîna a primit instrumentul pe care îl aştepta, totul a reintrat în normal, faţa bolnavei era tot acolo, galbenă ca moartea, trupul ei era tot acolo, nemişcat, animat numai de plămînul artificial. Afară, oamenii îşi vedeau de treburi, maşinile şi pietonii circulau, nimeni şi nimic nu i-ar fi putut reda femeii tinereţea.

Doctorul X ar fi vrut cu tot dinadinsul s-o facă, şi sufletul său ar fi vrut-o împreună cu sufletul meu, şi bolnava însăşi ar fi dorit-o, dar tinereţea ei pierise ca o civilizaţie veche, cotropită de apele oceanului.

CAPITOLUL III

DIMINEAȚA A PLOUAT OBSESIV ȘI Doctorul a fost abătut. Operînd, i se părea că simte sub degetele înmănușate trupul inert al fazanului și, cînd la ora două, a fost chemat la Profesor, era încă neliniștit. Directorul clinicii l-a invitat să ia loc și i-a oferit o cafea. Avea obrajii mai colorați ca de obicei, gușa, dintr-o piele fină și pistruiată, i se legăna la fiecare mișcare a capului contribuind la impresia generală de flasc, directorul părea făcut din mătase umplută cu rumeguș, din cîrpe ude :

— Doream să te felicit pentru esofagoplastiile dumitale, începu el și gușa urmărea atentă accentele cuvintelor, pauzele de respirație, mișcările pantofului său pe covor, doream să-ți spun că faci un lucru bun în clinica noastră, deși lucrezi aici de foarte puțin timp.

Profesorul își permitea, în virtutea importanței funcției sale, de director al clinicii, să tutuiască pe oricine, Doctorul știa acest lucru, îl înregistră doar încă o dată și zîmbi, în interiorul său, zîmbi și sorbi îndelung din cafea.

În ultimul timp, într-adevăr, reușise cîteva esofagoplastii, salvase cîțiva copii de la moarte, operase chisturi hidatice și, în general, oferise clinicii o cale nouă în chirurgie, operațiile sale însemnînd acțiuni de pionierat pentru medicina acestei părți de țară. Știa acest lucru, bolnavii grav nu se mai duceau la București, la chirurgi vestiți, știa bine acest lucru și acum, sub presiunea unei acute evidențe, directorul îl chemase să-l felicite, dar Doctorul mai știa că directorul nu e un generos, un om care să recunoască meritele confraților fără invidie, el urmărea ceva, precis urmărea ceva.

— Putem să ne mîndrim cu indicele scăzut de mortalitate pe care clinica îl înregistrează, continuă Profesorul cu glas monoton, este de 0,40%, unul din cele mai mici cu putință, și Doctorul își aminti atunci de mama lui Mihăiță, copilul de 8 ani căruia îi „confecționase" de curînd un esofag nou, în locul celui ars de soda băută cu patru ani în urmă. În acești ultimi patru ani, Mihăiță se hrănise printr-o gastrostomă și mama sa îi plătise, tot în acești ultimi patru ani, Profesorului, peste 27 000 pentru înlocuirea sondelor, pentru deplasările la domiciliu, pentru tratamente, pentru încurajări. Femeia aceea tînără, cu ochi albaștri, a muncit aproape patru ani, ca Profesorul să cheltuie într-o seară treizeci de mii. (Doctorul știa că la o partidă de poker, directorul pierduse de curînd treizeci de mii.)

Mihăiță a băut, în fine, apă, după patru ani, buzele sale au simțit din nou gustul mîncării și părinții acestui copil l-au așteptat acasă, la țară, pe Doctor, cu întreg satul, nu putea să uite primirea lor. Mihăiță vine de atunci mereu la spital, se simte legat de Doctor, îl consideră un tată adoptiv.

— Știi că vreau să operez mai des. Vreau să operez cu dumneata, începu iară Profesorul. Pregătirea cursului, munca de director, cartea pe care o scriu m-au rupt întrucîtva de practică.

Doctorul știa că majoritatea operațiilor făcute de Profesor în ultimul timp fuseseră ratate. Deși bun teoretician, bun clinician, Profesorul nu ştia să dirijeze cum se cuvine o operaţie.

— Trebuie să vă previn că, operînd cu mine, vă puteţi aştepta la orice, răspunse într-un tîrziu Doctorul, cu privirea pierdută în parcul care se zărea estompat de ploaie prin geamurile imense ale cabinetului.

— Spune, dragă, spune, la ce mă pot aştepta ?

— Eu dau peste mînă în timpul operaţiei, dacă văd un chirurg care se bîlbîie, îi dau peste mînă, aşa cum le dai peste mînă copiilor care greşesc !

Într-o dimineaţă, venind mai devreme la clinică, Doctorul i-a studiat, poate mai mult ca altădată, pe ţăranii care aşteptau lîngă porţile spitalului, ţăranii care sperau să-şi ia bolnavii acasă, să-i vadă sănătoşi, ţăranii bătrîni şi femeile lor cu broboade, înţesînd din zorii zilei băncile din preajma clinicii. Doctorul le-a studiat feţele şi mîinile zbîrcite şi a ascultat demersurile pe lîngă portarul impasibil care nu-i primea şi care îi repezea cînd încercau cumva să intre în spital.

— Ştiţi, e cam neputincios, se văicărea o bătrînă, aş vrea să-i dau nişte lapte. Cum să i-l dau, maică ?

Portarul clipea des şi se fandosea şi îi explica bătrînei (de obicei se abţinea de la orice explicaţie, murmura doar : „Nu se poate, şi gata“) că spitalul e spital, că şefii sînt şefi şi că nu poate în ruptul capului s-o lase înăuntru în afara orelor de vizită. Tocmai atunci, într-o maşină albă, un director de cîrciumă opreşte la poartă şi clacsonează, şi portarul aleargă să-i deschidă cu plecăciuni, întotdeauna portarul l-a socotit pe acest ins medic la alt spital, e probabil ca însuşi individul să-i fi sugerat respectiva posibilitate, îi deschide, şi directorul de cîrciumă intră netulburat să-şi viziteze prietenii şi rudele. Ca într-un film mut, înspre poartă venea Profesorul, portarul îşi aranja uniforma şi lua poziţie de drepţi.

— Săru' mîna, domne profesor, se repezea femeia, de parcă Dumnezeu însuşi ar fi binevoit să coboare în faţa ei, vai de mine, Iancu e la osoase, şi-a frînt piciorul, i l-a prins vaca, domne profesor, şi vreau să-i duc nişte lapte, i-o cere şi lui sufletul !

„Domnul Profesor" o privea atunci de parcă o văzuse prima oară în viaţă, cu ochii săi de un albastru murdar, plictisit şi cu gîndurile foarte departe.

— Să ştii că azi nu se poate intra. Mîine, tovarăşă, vino mîine !

— Vai, maică, de ce ? se minuna femeia, matale nu poţi da ordin să mă bage ?

Dar „Domnul Profesor" era deja departe, cu toată plictiseala lui fără margini. Femeia trecea din nou lîngă portar, dar „Domnul portar" era şi el de neînduplecat. „Vino, domne, la vizită, şi lasă-mă-n pace !" se răţoia, uitînd că şi el e ţăran sadea, că în fiecare după-amiază pleacă în satul lui cocoţat pe dealuri, că merge pe jos cîte şase kilometri la dus şi şase la întors, că mama lui e tot femeie bătrînă şi că vorbeşte şi plînge la fel şi că genul acesta de femei au nevoie mai mult decît de orice de indulgenţă şi de cîteva vorbe omeneşti. Portarul era însă de acum ceea ce se cheamă un om ajuns, nu lucra la cîmp, cîştiga bani fără efort, stînd în poarta acestui mare spital, stînd ca o statuie a lui Hercule (portarul era tînăr şi bine legat, dar fugise de muncă şi de noroi), uitase portarul să-i vorbească frumos acestei femei, care l-ar fi putut naşte şi l-ar fi putut îngriji o viaţă.

Privindu-l acum pe Director, aşteptîndu-i răspunsul care întîrzia, Doctorul îşi amintea răspunsul dat atunci bătrînei : „Să ştii că nu se poate intra. Mîine, tovarăşă, vino mîine".

Dar Directorul pară cu abilitate chestiunea cu datul peste mînă.

— Chiar te rog. Ai tot dreptul s-o faci. Eşti un chirurg mare, şi dacă îmi dai peste mînă va fi cum nu se poate mai bine.

Doctorul a fixat atunci cîteva zile de operaţii pentru Profesor. Zilele au trecut şi ele, Profesorul opera la fel de prost, dar (Doctorul aflase cu certitudine) îşi primea în continuare, cu regularitate, tainul de arginţi de la pacienţii care suferiseră intervenţii.

Într-o seară, Doctorul a fost invitat la ginecologul P., unde se organizau periodic petreceri. Faptul acesta se datora desigur creşterii acţiunilor sale la bursa valorică, aprecierii crescînde a tuturor, mulţumirilor care nu mai conteneau chiar şi în presa locală din partea bolnavilor şi rudelor acestora. În salonul lui P., pătrunderea unui intrus echivala cu consacrarea lui, clanul lui P. reacţiona ca un seismograf, deosebit de sensibil, doar în direcţia unor persoane care însemnau ceva în viaţa oraşului sau care ar fi putut în curînd să însemne.

În apropierea casei ginecologului, Doctorul a fost ajuns din urmă de maşina Profesorului şi invitat să urce, astfel că au sosit împreună.

— E o mare plăcere pentru noi vizita pe care ne-o faceţi, se manifestă zgomotos stăpîna casei. Femeie trecută de patruzeci de ani, dar foarte bine întreţinută, doamna P. părea, spre deosebire de soţul ei, o fiinţă foarte inteligentă.

Clanul se strîngea treptat şi spre ora nouă Doctorul putu identifica toţi musafirii. Numai şeful clinicii de urologie, profesorul Stătescu, lipsea dintre invitaţi, fiind plecat la un congres în străinătate. Printre cei prezenţi erau şi cîţiva „prieteni". Pictorul cu chelie, Udrea, contabilul de la ziar, unul din fotbaliştii de renume ai oraşului, un tînăr impertinent, care completa grupul dîndu-i culoare, era ca o pasăre vorbitoare pe care trebuie s-o arăţi celor ce îţi calcă pragul, în salon, cocoţată pe creanga ei artificială, şi legată de picior cu un lanţ de aur.

„Pasărea“, dealtfel, se lansă imediat (invitaţii, în majoritate, îl idolatrizau) în consideraţii despre ultimele succese şi insuccese ale echipei locale, despre fotbalul sud-american, pe care îl cunoscuse personal de curînd, despre viitorul jocului cu balonul rotund, trecu dezinvolt la aprecieri asupra marilor jucători ai lumii, între timp se servise masa şi în salonul uriaş ardeau sfeşnice, lumina acestora alungind chipurile tuturor.

— Vă spun eu, pasele lungi vor hotărî viitorul fotbalului ! Dar mai bine să vă arăt nişte fotografii.

Printre crenguţe de brad şi tacîmuri de argint, o mulţime de fotografii atestară, dincolo de calităţile sale fizice, bunul renume de care se bucura în rîndul „reprezentanţilor sexului de vizavi“, cum îi plăcea să spună.

Pozele făcură înconjurul mesei, ţinute cu multă grijă în mîini, ca moaştele unei sfinte, însoţite de comentarii picante, priviri respectuoase către posesor, cina debută astfel favorabil, spiritele se încinseră.

— Nu numai pasele lungi vor restructura fotbalul. Se va adăuga şi concepţia nouă despre jucător, adică fiecare jucător va deveni un analizator, o maşină care programează, ia decizii, cred că gîndirea jucătorilor va suferi o revoluţie.

Udrea păru satisfăcut de propriile lui afirmaţii şi se adînci în studiul aprofundat al curcanului umplut, cu o competenţă care stîrni invidia lui Ristea, acesta încercînd cu timiditate şi fără succes să desprindă carnea de pe oasele păsării cu cuţitul, aşa cum ştia el că se face într-o societate aleasă. Udrea lucra însă manual, punînd în valoare „obiceiurile sănătoase ale poporului nostru“ cum numea el acest asalt direct asupra membrelor curcanului.

— Doctore, interveni cu precauţie soţia fotbalistului, Jan (era vorba de „pasăre“) a devenit foarte nervos de la un timp. Profit de faptul că sînteţi aici, am auzit o mulţime de lucruri bune despre dumneavoastră, îşi surîse, arătîndu-şi dinţii frumoşi, profit şi vă rog să-mi spuneţi ce să fac. E foarte nervos. Cred că e surmenat intelectual, are probabil prea multe probleme.

Doctorul îi explică pe îndelete tinerei soţii îngrijorate că surmenajul intelectual acuză alte cauze decît cele legate de folosirea intensivă a piciorului stîng, iar după ce crezu că a lămurit-o, ea îl întrebă, de data aceasta pe un ton confidenţial :

— Dacă mai intervine ceva, pot să vă caut la clinică ?

— Cu plăcere.

Ca o anticipaţie la ultima replică, trebuie spus că, într-adevăr, la scurt timp după aceea, soţia fotbalistului, bine învelită în stofe sud-americane, a venit la clinică cerîndu-i doctorului o întrevedere particulară la dînsa acasă. Bănuind doar în parte ce urmărea, Doctorul a vizitat într-o sîmbătă tînăra familie, soțul fiind, bineînțeles, în cantonament. Tînăra femeie a uitat orice tact şi i s-a dăruit doctorului cu voluptate, a fost aproape un atac din partea ei, oricum e foarte greu să rezişti cînd o femeie atît de frumoasă îți înlănțuie gîtul cu brațele, cînd capotul ei de mătase e aproape descheiat, lăsînd să se vadă un piept statuar, e foarte greu să rămîi nesimţitor şi să ceri să fii legat de catarg, ca Ulise, cînd femeia se plînge de dureri de cap şi recunoaşte că e prea puţin iubită.

Doctorul a refuzat însă continuarea acelei „partide de dragoste“. A refuzat să joace un joc periculos, să intre în conflict cu admiratorii fanatici ai posesorului „stîngului de aur“, a refuzat să continue să „salvgardeze“ o femeie care se înăbușă de temperament şi care îşi îndreaptă uneori speranțele, cum o corabie ce se scufundă, spre bărbații care, la un moment dat, i se par recepționerii s.o.s.-urilor sale. Există într-adevăr și femei carnivore, ca niște plante care își devoră insectele vizitatoare, undeva într-o țară în care plouă zilnic și unde soarele izbucnește de fiecare dată, victorios, după averse. Respectivul „respiro“ din viața doctorului n-a însemnat desigur nimic, dar el și l-a amintit apoi, ori de cîte ori o femeie i-a cerut o „întrevedere particulară“.

— Provincia mă va ucide, auzi doctorul un glas convingător. Glasul aparținea soției directorului său, iar interlocutoarea acesteia, soția doctorului P., aprobă fără nici un interes :

— Ai și tu dreptate. Dar de ce nu evadați ? De ce nu plecați la București ?

— Crezi că nu l-am rugat de atîtea ori pe bărbatu-meu ? Nu și nu, zice că aici e mai liniștit, că e nevoie de el în acest oraș. Zău, spre bătrînețe oamenii... Și, apoi, mai e casa... grădina.

— Ai și tu dreptate. (Amfitrioana avea o replică șablon, dar modulațiile glasului său erau de fiecare dată altele.)

— Uite, ieri a venit soră-mea din București. Se găsește acolo un cașmir nemaipomenit.

— Cașmir ! Și eu aș fi amatoare.

— Știi ce, putem merge săptămîna viitoare împreună. Iau mașina și plecăm.

Farmacista L., tînăra soție a Profesorului, se măritase cu el din interes. Era un lucru știut foarte bine și care începuse să fie *apreciat* din ce în ce mai mult de prietenii familiei, tot așa cum, la început, fusese *apreciat* de familia farmacistei. Diferența de 28 de ani se estompase, rămăsese doar impresia de partidă excelentă, de căsnicie perfectă. Directorul era o personalitate în lumea medicală din oraș, se știa că trăiește pe picior mare, că și-a construit de curînd o vilă de toată frumusețea (de fapt în afara opulenţei construcţiei, grandoarei zidurilor şi a ferestrelor zăbrelite, în afara urieşeniei deci, vila nu avea nimic frumos, ea nealiniindu-se nici pe departe construcţiilor vechi din jur care dădeau atîta farmec străzii, oraşului chiar). Vila Profesorului purta însă, ostentativ, deasupra uşii, la intrare, un indicativ : *Vila păsărilor*, de ce *păsărilor* ? se întreba Doctorul.

Apropiindu-se de şaizeci de ani, directorul clinicii îşi îngăduia tot mai multe *clipe de bilanţ,* cum îşi numea el reveriile, nostalgicele întoarceri în timp. Tot mai mult, amintirile care îl cuprindeau îi păreau un stol de păsări care, inevitabil, pleacă toamna spre alte ţări, călătoare puse de acord doar cu scurgerea timpului, neglijîndu-l pe el, purtătorul unui liman de suflet. Începuse să aibă obsesia păsărilor şi, cînd şi-a ridicat vila — răuvoitorii o numiseră mausoleu — deconcertîndu-i pe toţi, a scris undeva, deasupra uşii de la intrare, *Vila păsărilor*.

Profesorul îşi purtase viaţa ca pe un soi de povară. Setea lui de *a ajunge* eliminase aproape fireştile, zilnicele bucurii cu care viaţa ne gratulează pe toţi, îl crispase, călăuzindu-i paşii cu înverşunare spre un singur ţel pe care, dealtfel, îl atinsese. Dar, odată ajuns în vîrful însorit al muntelui, Profesorul s-a pomenit singur, şi în sufletul său şi-a făcut loc îndoiala. Cariera i se împlinise. Dorinţele i se realizaseră. Era preţuit şi cunoscut, invidiat, bogat. De un cuvînt al său depindeau oameni, destine, cu un gest putea dărui o speranţă. Dar ceva lipsea. Era singur. Singurătatea alergătorului. Nu-şi făcuse speranţe să fie iubit, înţelesese că nu se poate, şi în acest refuz de a mai concepe iubirea celorlalţi pentru el consta slăbiciunea şi totodată tristeţea sa. Tînăra farmacistă L. se dovedise incapabilă de iubire, dar nu despre ea era vorba. Profesorul pricepuse — şi asta e mult mai grav — că nu era iubit de colegii săi, de oamenii între care se formase, crescuse şi pe care acum îi conducea. Fiind convins că nu găseşte în jur admiraţie şi prietenie, înţelegînd în acelaşi timp că nu e un mare chirurg, devenise apatic, un învingător înfrînt. Îmbătrînea mai repede decît i-o impunea curgerea timpului. Se consuma în dorinţe secrete aidoma unui erou balzacian. Lucra la o carte pe care însă ştia că nu o va termina niciodată. Nu găsea în el tăria morală, forţa călăuzitoare.

Pentru ce ? Pentru cine ?

„Dacă poate deveni un document ştiinţific, poate ajuta în formarea viitorilor specialişti !", intervenea conştiinţa sa. Poate, se îndoia el şi amîna încontinuu scrierea unor noi capitole din *Tratatul de chirurgie.*

Zilele treceau şi ele ca păsările. Profesorul cumpărase un canar. Se ataşase de el. Pasărea dădea şi ea semne de afecţiune. *Vila păsărilor* devenise o colivie gigantică în care speranţele nu mai ajungeau.

— Merg cu tine, spuse soţia ginecologului. Merg sigur. Te anunţ cînd se poate.

— Să-mi spui cu o zi înainte, să-mi programez Fordul, adăugă amfitrioana şi se scuză, plecînd să-şi îndeplinească oficiile de gazdă.

Farmacista L. lucra la un spital de copii, pe porţile căruia îşi făcea în fiecare dimineaţă apariţia la volanul maşinii sale albastre pentru ca, destul de repede, să iasă în aceeaşi maşină, pentru „probleme", adică întîlnirile aproape zilnice cu junele Bădulescu, tehnician dentar fără portofoliu şi în timpul său liber — nelimitat — corupător al tinerelor femei bine situate. Acestea — înaintea farmacistei L., se mai perindaseră cîteva — înţelegeau să plătească ; el, dealtfel, le-o cerea de la început şi fără menajamente.

Farmacista L., ca şi soţia fotbalistului, nu sufereau deloc pentru „contravaloarea serviciilor", ba chiar asta le dădea o anumită linişte sufletească, abjecţia lor căpătînd astfel o măreţie. Era, credeau ele, un schimb de valori cinstit. O parte din banii pe care Profesorul îi încasa zilnic de la pacienţii săi ajungeau în buzunarul lui Bădulescu, purtînd parfumul discret al farmacistei L., banii circulau, cererea şi oferta reglau prin acest mecanism preţurile la bursa inter-sentimentală.

Bădulescu o aştepta pe doamna L. în apartamentul său din strada Florilor, soneria cînta şi tînăra femeie intra sărindu-i de gît, Bădulescu afişa un aer plictisit, tocmai se bărbierea, tocmai medita la condiţia umană, tocmai găsise o formulă pentru bătrînii care îi furnizau aur şi pe care el îi escroca, le găsise un nume : „Bătrînii cu sufletul de aur".

— Îţi place cum le spun bătrînilor mei ?

— Recunosc, există o oarecare urmă de cinism în aprecierea ta.

— Eu i-aş zice sadism. Apropo, ţi-am găsit o broşă de regină !

— Cît ?

— Opt mii.

— Nu am la mine decît cinci.

— Buni şi ăia, şi Bădulescu o bătea uşor cu mîna pe spate pe tînăra soţie a Profesorului, apoi începea s-o dezbrace metodic, toată viaţa susţinuse că dezbrăcatul femeii este o artă, că femeia apreciază preludiul. El o dezbrăca într-o ordine anume, îndelung studiată, între timp spunîndu-i că dragostea trebuie să fie un ritual păgîn, care cere sacrificiu şi uitare de sine, farmacista îşi înţelegea menirea şi rostul jertfei, iar Bădulescu îşi cîştiga banii cinstit...

— Cum vă înţelegeţi cu soţul meu ?

Era o întrebare directă, greu de parat. Tînăra farmacistă își legăna picioarele frumoase și îl privea pe Doctor în ochi.

— Aceeași întrebare aș putea să v-o pun și eu.

— Toate la timpul lor. Răspundeți și vă răspund.

Farmacista mușcă lacom din tort. Cu senzualitate, s-ar putea spune. Doctorul și-o imagină în brațele sale...

— E greu ?

— Nu, mă gîndeam la poziția noastră față de Profesor. Sîntem, în fond, amîndoi niște subalterni cuminți, ascultători !

Farmacista rîse. Terminase desertul, își ștergea cochet buzele.

— *Poziția* dumneavoastră, vreau să zic opoziția dumneavoastră, mă preocupă de mult.

— Iar pe mine, ca să vă spun sincer, pînă acum nu m-ați preocupat. Poziția pe care o aveți este evidentă.

— Poziția față de soțul meu ?

Doctorul nu răspunse acestei întrebări.

— Opoziția, ați spus ?

— Da.

— Deci Profesorul s-a plîns frumoasei sale confidente. Vă iubește, nu-i așa ?

— Enorm. S-a plîns, ei și ? Știți ce aș vrea să rețineți ? Că Profesorul e periculos. A mai încercat și Marinescu. Știți ce a ieșit. Profesorul nu poate pierde. Viața își inventează uneori zeii. Are nevoie de ei.

— Chiar dacă sînt de carton ?

Tînăra farmacistă se legăna în continuare. Doctorul încercă un *raccourci*. El își prefigură *personajul* femeii, încercă să o vadă în viitor, peste ani.

— O să fiți toată viața o femeie frumoasă.

— Mulțumesc.

De fapt Doctorul se gîndise : „O să fiţi toată viaţa o femeie bogată“.

Comesenii se grupaseră. Profesorul vorbea tare în faţa lui Udrea şi a prietenului său :

— ...nişte amărîţi. Aşa se vine, domnule, la doctor ? Zău, e vorba de puţin respect. Barem să ai haine curate.

— Tovarăşe director, începu Baciu, eu am pentru medici un respect deosebit. Înainte, plăteai şi îţi tratai sănătatea. Mă rog, erai privit ca atare, adică pentru bani...

— Puţin zis ca atare, adăugă Udrea, erai privit la valoarea ta. Mă refer la preţ...

— Pardon, azi eşti privit la valoarea de om... Ajunge. Eu recunosc că medicii sînt şi ei oameni. Că salariile sînt mici. Dar să nu jecmăneşti, tovarăşe, să laşi pacientul să opteze el pentru sumă, dacă vrea să ţi-o dea.

Baciu, concepînd totul ca un tîrg, nu considera o nenorocire faptul că pacienţii plăteau medicului şi în zilele noastre, aşa cum plătiseră întotdeauna.

— Din Grecia antică e aşa.

Udrea îşi aprinsese un trabuc.

— Ceva mai vesel nu ştiţi ?

Profesorul continuă.

— Lumea se poate schimba şi cu bisturiul. Ştiţi ce a spus Balzac, vorbind o dată despre Napoleon : „Ce qu'il n'a pas achevé par l'épée, je l'accomplirai par la plume“. A vrut să termine el cu pana ce...

— Napoleon n-a sfîrşit cu spada. Ştim şi noi franceză.

Tînăra farmacistă rîse, dezvelindu-şi dinţii frumoşi.

— Ţi-ai amintit de noi, dragă ?

— O, chiar nefiind aproape, am participat cu sufletul.

— În Grecia antică...

Udrea voia neapărat să demonstreze relaţiile între medici şi bolnavi în Grecia antică. O făcu într-o jumătate de oră. Pe îndelete. Militărește. În sfîrșit, transpirat, conchise :

— Deci nu noi am inventat arginții !

Tînăra farmacistă părăsise grupul de mult. Ca o pasăre colorată ea își purta parfumul prin salon.

Doctorul, în virtutea unei vechi deprinderi, aceea de a se ridica mereu de pe scaun și de a-și traduce în mers neliniștile interioare, ieși pe terasă. Noaptea era senină, mirosea a liliac înflorit și gîndurile sale suferiră subit un transfer, o întîlniră iarăși pe Laura, îi întîlniră trupul prelung, trupul, ca o statuetă de fildeș, uitată undeva, pe o etajeră. Mîinile Laurei părea că se întind către el aducîndu-i o îmbrățișare de aer, de multe ori trupul Laurei părea descompus de timp ca de mare, semăna cu trupul unei înecate, adus la țărm mult prea tîrziu, cînd apa, asemenea unui acid își făcuse efectul.

Doctorul se înăbușea de emoție, își dădea seama că atunci cînd va uita definitiv trupul Laurei va fi pierdut, viața sa își va fi amputat o dimensiune esențială. Amintirea fostei sale soții nu însemna însă un trup inert. Era vorba de un trup gînditor, în mișcare. Niciodată Doctorul n-a zărit-o în sufletul său pe Laura dormind sau visînd, niciodată nu i-a apărut contemplîndu-l. Laura era mereu protagonista unei acțiuni, asigurînd un ritm vital cîte unui fragment de amintire. Cînd divorțaseră, mai bine spus, cînd el îi făcuse cunoscută hotărîrea sa în această privință, și cînd îi ceruse printr-o scrisoare lapidară, seacă și răutăcioasă să-i expedieze din București certificatul de căsătorie, Laura îi răspunsese, însoțind actul cerut de cîteva rînduri pe care Doctorul, oricît se străduise, nu mai reușise să le uite : „Dragul meu, începea scurta epistolă, azi se împlinesc 10 ani de cînd mi-ai arătat cu dragoste și gingășie cît de minunat luminează noaptea nunții. Îți mulțumesc din tot sufletul pentru tot. Oare cum crezi că aş putea să te uit vreodată ?“ Data expedierii scrisorii coincidea cu data gravată pe verighetele amîndurora, 10 ani. Laura regizase desigur totul. O femeie care aruncă la coş o mare iubire, măritîndu-se cu primul întîlnit, nu ar fi meritat, desigur, regrete. Dar Doctorul nu o iubea pe această ultimă Laură. Nici o justiţie din lume nu i-ar fi putut cere s-o uite însă pe fata minunată, cunoscută cu zece ani în urmă. Zece ani ! Jumătate copil şi jumătate femeie, Laura era atunci delicateţea şi candoarea întruchipate.

Iată ce îi răspunsese totuşi la scrisoarea trimisă : „Dacă aş fi cu adevărat rău, cum spuneai uneori, şi cum o susţii şi acum probabil, ca să-ţi acorzi anumite circumstanţe, aş fi refuzat să divorţez, ţinîndu-te, fără voia ta, legată de mine, te-aş fi pus în imposibilitate de a fi mereu alături de individul pe care crezi că îl iubeşti şi pe care, după cîţiva ani, îţi vei da singură seama că nici măcar nu l-ai iubit, că ai fost roaba unui capriciu devorator, inexplicabil, juvenil. Astfel, acum, iubirea mea s-a eliberat de lestul trădării tale, s-a purificat, rămînînd singură, numai a mea, ca o vină prea mare, ca o pedeapsă pe care mi-o asum şi pe care mă oblig să o port, o asemenea iubire nu poate fi uitată şi sfărîmată, contrară fiind legilor firii, unul din noi este blestemat să o păstreze în continuare. Îţi urez fericire.“

Doctorul n-a trimis niciodată însă această scrisoare Laurei, aşa cum nici mai înainte, cînd observase că iubirea ei se răcea, nu a încercat să o salveze, o astfel de iubire nu avea nevoie de intervenţii salvatoare, nu era întemeiată pe legea salvării, ştirbirea ei aducea după sine, ca o consecinţă ineluctabilă, pierderea ei, nemeritarea ei.

Mîinile Laurei se întindeau acum între miresmele de liliac ale grădinii, aşa cum se întindeau cu ani în urmă să mîngîie intarsiile vreunui obiect dintr-un bazar de mobilă. Pasiunea devoratoare a Laurei pentru mobile !

Doctorul îşi aminti de moartea unei mătuşi a Laurei. Mirosul de liliac îl izbi ca atunci cînd intrase în odaia moartei, cînd Laura îl adusese, pentru că „aşa se cade, ce va zice lumea dacă nu vii, dacă mă laşi singură“. Mirosul de flori care se descompuneau în aerul de iulie va continua, probabil, să-l însoţească încă, să se ridice din amintire, ori de cîte ori va auzi o muzică mortuară, ori de cîte ori va întîlni pe stradă un cortegiu.

Doctorul avea o sensibilitate bolnăvicioasă, nu era capabil să asiste la ceremonii funerare, aşa că vizita îi lăsase o impresie grea, apăsătoare. Se mutaseră după aceea în casa mătuşii, o casă veche şi spaţioasă, aşezată între arborii unei străzi liniştite „Strada cu tei“, o casă ticsită cu tablouri şi mobile vechi, care atenuau tristeţea pierderii pe care o suferise Laura. Ea relua, trăind între aceste lucruri, fiecare perioadă din viaţa celei care nu mai era, începînd cu prima sa tinereţe, continuînd cu călătoriile dese la Madrid, soţul ei fusese diplomat, cu toate poveştile pe care mătuşa le trăise sau, la un moment dat, s-ar fi putut doar să le inventeze pentru nesăţioasa ei nepoată. Oricum, Laura, care fusese crescută în casa mătuşii, părinţii ei dispăruseră într-un accident de avion cînd Laura avea patru ani, moştenise de la răposată o mare pasiune, o irezistibilă atracţie pentru lucrurile vechi în mijlocul cărora trăise, respirase, în mijlocul cărora tinereţea ei căpătase contur. Obiectele îşi făceau tot mai mult loc în viaţa Laurei, înlăturînd treptat alte pasiuni, Doctorul suferea uneori în tăcere, înspăimîntat la gîndul că iubirea lor se va transforma cu timpul într-o iubire pentru salonaşe şi pentru tablouri, pentru cristaluri şi faianţe.

Există iubiri alimentate de dorinţe adiacente, inexplicabile. Se nasc, cresc şi se dezvoltă iubiri pentru oameni din iubire pentru obiecte, pentru oglinzi fastuoase și scrinuri minunate, pentru cărți și pentru tot soiul de nimicuri, bibelouri cîntătoare, albume. Anumite iubiri se păstrează pentru că partenerii sînt prizonierii casei sau ai covoarelor și argintăriei, pentru că ei sînt legați de o anumită poveste din viața lucrurilor respective. Fetișismul devine astfel perfect. Mătușa Laurei fusese prizoniera propriei sale case, plină cu astfel de obiecte minunate și, la moartea ei, Laura, dincolo de suferința morală iminentă, a încercat rapid o consolare în tot ceea ce mătușa părăsise. Aproape se transformase. Întinerise subit. Nu-și mai putea stăpîni admirația pentru cîte un lucru pe care, dealtfel, îl dorise în taină întotdeauna. Doctorul se prefăcea de multe ori că nu observă, alteori își manifesta vădit tristețea pentru reacțiile femeii. A urmat o perioadă în care Laura „a reașezat casa". După asta vorbea cu multă seriozitate de „casa ei", și își punea în aplicare *dreptul sacru* de a dispune cum dorea de dînsa.

Din acea perioadă, Doctorul a început să aibă momente de îndoială. A început s-o suspecteze pe Laura de o dragoste falsă pentru răposată. O dragoste falsă înseamnă nu o dragoste mai puțin mare, așa cum se obișnuiește să se spună, o astfel de dragoste a existat desigur înainte și probabil mai exista și atunci, o suspecta însă de o dragoste interesată, care amenința să se transforme în contrariul ei în cazul în care obiectul ei s-ar fi dovedit înșelător. S-ar fi putut, își continua Doctorul deducțiile, ca mătușa să mai fi trăit mult și bine sau, în cazul morții sale, printr-un joc stupid al întîmplării, testamentul să nu fi pomenit dreptul sacru al Laurei care, ca singură moștenitoare legală, ar fi putut, în numele cine știe cărei rațiuni, să fie contestată. S-ar fi putut, se gîndea Doctorul, să existe altcineva, să fi existat în viața mătușii un bărbat, pe care aceasta să-l fi iubit foarte mult și cu care să fi întreținut doar nişte relaţii de amiciţie, cam ca acelea pe care le au florile dintr-o seră, o vecinătate suavă, menită să dureze cît veşnicia unei seri. Atîta doar. S-ar fi putut ca mătuşa să-l fi iubit foarte mult pe acest om. S-ar mai fi putut ca el să fi avut cu o altă femeie o fată. De ce să excludem cu totul neprevăzutul, de ce să nu ne imaginăm şi această posibilitate ? Acestei fete ar fi fost posibil să-i lase mătuşa averea sa. De ce ? Greu de răspuns. O astfel de întîmplare poate exista în viaţa fiecăruia dintre noi, oricînd. Din acea perioadă, Doctorul a început să se îndoiască de lealitatea Laurei, faţă de mătuşa sa, a început să creadă că pentru a deveni stăpîna averii, aceasta ar fi fost în stare de orice. De ce însă ar fi fost în stare ? Rămîne de aflat.

Reintrînd în salonul mic, directorul vorbi cu glas tare :

— Am fost surprins, *ma non troppo* (directorului îi plăcea grozav să-şi pigmenteze spusele cu expresii străine) de reacţia lui. O ţinea morţiş că refuză. La o anumită sumă a cedat. Fane Ploeşteanu ăsta vine la nunţi cu cai albi, are felul lui de a fi senior, mă rog, a impresionat. Nepoată-mea a fost încîntată. Şi soţul ei. Nunta a plăcut. 8 000 de sarmale. 500 de invitaţi. În mijlocul naturii.

Era vorba despre recenta căsătorie a unei nepoate căreia-i fusese naş. O nuntă la care „s-au scos" 100 000 lei. În privinţa lui Fane Ploeşteanu, acesta, ca o personalitate a muzicii populare ce era, pretindea într-adevăr sume fabuloase ca să cînte două cîntece şi să constituie punctul de atracţie al petrecerii. Dialogul vreunui naş din Popînzăleşti cu maestrul, se desfăşura cam aşa, după ce ţăranul făcea o oră anticameră în salonul maestrului, salon burduşit cu mobile scumpe, în casa acestuia, undeva pe lîngă Podul Izvor, în Bucureşti :

— Ziua bună ! (Maestrul în halat vişiniu îl primea pe client în biroul său şi după cîteva minute bune, îl poftea să se aşeze.) Hai, stai şi spune.

— Păi, domnu' Nae, eu sînt cu nunta, v-a vorbit finu-meu Gogu, de la tutun.

— Nu mai ştiu. Ce tutun ? Lasă-l încolo de tutun. Spune ce nuntă.

— Nunta din Popînzăleşti. Eu, ca naş...

— Cînd ?

— Pe 22.

— Luna asta ?

— Da, domn' Nae.

— Nu se poate.

— Vă rog mult. Om face şi noi pe oamenii !

— Nu se poate. (Între timp îşi consulta o agendă voluminoasă.) Pe 22 sînt la Oradea.

— Aoleu !

— Pe treizeci mă întorc. 1 e vineri. Pe 2 sînt la voi. Că tot în ziua aia mai am una la Stănoaga. Vă termin pe amîndoi odată. Ştii preţul ?

— 14 000.

— 14. La revedere. Plec. Pe 2 seara sînt la voi.

Nae era unul din cîntăreţii lansaţi de un festival obscur de muzică populară, şi care de atunci îşi începuse o carieră strălucită, abuzînd de încrederea unora, care şi-l constituiseră într-un fel de zeu cîntător. Un zeu cu bani la chimir.

„Apare o lege cu vaccinarea cîinilor de rasă, ce facem cu Gibsy ?“

„Apropo, ăla operat de Sencu a murit, ştiaţi ?“

„Fă cărţile. Eşti dumneata la rînd.“

„Cît ?“

„Toate.“

„Ce ţi-e cu cronofagii ăştia !“

„Sună-mă mîine seară, el e de gardă !“

„10 000 !“

„Ştii că bărbatu-meu mi-a luat o haină de nurci ? 20 000.“

„Azi i-am pus unuia o proteză şi a leşinat. Şi-a adus aminte că i-a murit mama.“

„Voi, stomatologii, n-aveţi scrupule !“

„Nu. Avem stomac !“

„Spune-mi, la un pantalon de jerse pot purta toc ?“

„Stătescu vrea să-i împartă clinica lui Bîrzu. O să iasă scandal.“

„De ce se coalizează proştii ?“

„Margareta a născut.“

„O fi trecut sfîntu' duh pe la ea !“

„Trei aşi.“

„Sînt mai bun !“

„Unde pleci în concediu ?“

„În Franţa.“

„Ţi-ai luat altă maşină ?“

„Bineînţeles. Cealaltă avea 15 000 de km.“

Doctorul auzea fără să vrea frînturi de dialog. Urechea sa surprindea cuvinte pe care diverse buze le rotunjeau printre fumuri de ţigară şi printre tartine cu icre. Bău alt pahar de şampanie, toastînd în gînd pentru o femeie. Nu prea ştia pentru cine. Mai bău un pahar şi ieşi neobservat. Coborî scările în grădină. Deschise porţile de fier forjat, uriaşe şi verzi ca nişte aripi ale unui fluture infinit, le deschise şi oraşul îl luă în primire cu liniştea şi melancolia sa. Doctorul părea foarte singur cu toată noaptea aceea pe umeri.

CAPITOLUL IV

ÎNCHEIND CAPITOLUL DOI, *ROMAnul* urma să aibă cinci capitole, mi-am dat seama că încercarea de descriere a salonului lui P. nu se realizase conform dorințelor mele, așa cum îmi propusesem, pierdusem firul pe drum, trebuia să-i las să vorbească despre condiția lor de oameni și de medici, să-i fac să apară așa cum sînt, dar eu m-am lăsat furat de amintiri, de întîmplări nesemnificative, totul a ieșit deci pe dos.

Scriam anevoie. Cum găseam însă o oră liberă, ieșeam în stradă să mă întîlnesc cu natura, străbăteam parcuri și cartiere vechi, apoi, după lungi meditații, adăugam iarăși o pagină, două, *romanului* meu, acestui amalgam de note, de confidențe, acestui jurnal al unui doctor dintr-o clinică de provincie, doctor devenit cu timpul un alter-ego al meu.

Iată cîteva din notele rămase prin caietele mele.

„Directorul : ai fi zis că era din cretă..."

„Directorul folosea termeni ca *ready-made, terra incognita,* amintea citate de felul următor : *E trist, a spus La Bruyère, să iubești dacă nu ești foarte bogat,* etc., declama din Rimbaud :

Par les soirs bleus d'été, j'irai dans les sentiers
Picoté par les blés, fouler l'herbe menue :

Reveur, j'en sentirai le fraîcheur a mes pieds
Je laisserai le vent baîgner ma tête nue."

„Va exista întotdeauna aceeaşi prăpastie între fiecare *eu* şi *tu* ca între un original şi tablou (Emerson)."

„Era vinovată oare Laura mai mult decît Doctorul, decît mine ?"

„Doctorul..., cît din mine am pus în el ?"

„Mirosul din sala de operaţie este ceva cu totul special. Eterogenitatea lui, miasme de seruri şi pansamente, de anestezice şi sînge îi conferă probabil acest caracter, dar de unde o dulceaţă în el, de unde un început de somn ? Organele însele, viaţa demascată, cifrul unor circuite sangvine, dezlegat, toate la un loc îl provoacă."

Reţinusem caracterizări lapidare de tipul : „O specie de rumegătoare, M., acum chel şi cu burtă, se tîrăşte prin urbe, cenuşiu, bîrfind în dreapta şi în stînga, are mîinile jilave, ochii îi dispar în faţa galbenă ca într-o carne fiartă..."

„T. a avut norocul să aibă o nevastă urîtă, altfel... Purta haine negre, cămăşi care îl strîngeau întotdeauna la gît şi în care asuda cumplit, vorbea calm despre vînători, la care se ducea cu religiozitate, tăia găini în faţa blocului, duminica dimineaţa şi îşi ştergea cuţitul, apoi, îndelung, în iarbă. Ore întregi îşi repara Trabantul prăbuşit la locul de parcare, loc pe care îl numerotase şi îl îngrădise cu dungi de var, ca pe un mormînt, T. avea un sentiment al posesiunii extrem de dezvoltat..."

Urmau pagini din *jurnalul* lui Bădulescu, pagini care nu m-au inspirat mai tîrziu, pe care nu le-am mai folosit.

„Renata Urdă e filozof. Are cărţi de vizită. Studiază zilnic şase ore. A trecut binişor de cincizeci de ani. Îşi dă cu pudră ieftină. Are manşon şi pantofi cu capse. Mi-a cedat greu, după ce i-am oferit un parfum *Bucureşti*, Renata predă psihologia la un institut pentru orbi. E cultă în cap. Are şolduri uscate ca în planşele de anatomie şi niţel zbîrcite. Am cunoscut-o în parc. Îşi plimba cîinele. Are o şoricară de doi ani. Le-am dat amîndurora bomboane. M-au privit amîndouă cu ochii calzi, umezi. Le-am dus la debarcader, la bere. Renata a ciripit trei ore din Heraclit. Adormisem. Soarele era cald.

Renata Urdă a fost măritată trei ani cu un capelmaistru. L-au împuşcat din greşală, la manevre. E săracă, dar am aflat că va fi în curînd unica moştenitoare a unchiului său. Bătrînul e astmatic şi stă la Luduş.

Renata mi-a spus, într-o zi cînd o sărutam pe vîrful unui deget, că unchiul Icoană (ce nume !) are o sută treizeci şi nouă de mii, îngropaţi.

— Or fi bine îngropaţi ?

— Perfect !

— Unde ?

— În cimitir.

— Lasă-mă !

— Parol ! În cavoul nevestei. Prima nevastă a fost căsătorită, înaintea lui, cu colonelul Polizu. Avere mare. Moșie întinsă. Mîncau turturele şi dropii. Vînau.

— Dropii ?

— Dropii.

Am iubit-o deodată ca un nebun !

— Cum se ţine unchiuleţul, cred că e un bătrînel zdravăn !

— Aş, e aproape gata !

— Regret ! (Ce mult regretam !)

— Ce să facem, Bădi (îmi zicea Bădi, cînd nu era nimeni să ne audă), viaţa ne dă şi şansa de a muri !

Am exclamat :

— Reao ce eşti !

A deschis un scrin vechi şi mi-a dăruit evantaiul de mătase pe care îl purta la teatru, cînd era fată. Mi-a scris pe el «Lui scumpi de Bădi de la pisi-pisicuţa lui. 16 ianuarie 1959».

Îl citise pe Balzac, baba !

— Eşti un hedonic, mi-a spus odată. I-am luat imediat mîna şi i-am sărutat-o de două ori. Mirosea a ceapă. Mi-au dat lacrimile. M-am smiorcăit.

— Plîngi ?

— Da, iubito. Plîng de fericire.

Peste un an a murit. A călcat-o trenul."

Urmau cîteva amintiri legate de Laura :

„Mai ţii minte cînd, cu cîţiva ani în urmă, urcînd amîndoi un munte, am găsit, în toiul verii fiind, undeva, într-un loc umbrit, sus, pe o creastă, zăpadă ?

Coexistau acolo căldura și gheaţa, tandrețea infinită a florilor de munte şi încremenirea rece a iernii. Era în august, erai foarte tînără, eu te iubeam. Am străbătut atunci munţi împreună aşa cum am făcut şi mai tîrziu, dar niciodată nu m-a mirat mai mult zăpada, niciodată nu v-am iubit pe amîndouă mai mult ca atunci.

Locuiam într-o cabană frumoasă, pierduţi de lume, era în anul premergător nunţii noastre. *Laura* avea părul ca blana unui animal sălbatic. O mai ştii, Laura, pe *Laura* de atunci ?

Îţi vorbeam de Saint Exupery. Tu eşti o fiinţă sălbatică, nemaivăzută — îţi spuneam. Va trebui să te îmblînzesc, să mă apropii treptat de tine. Tu mă vei călăuzi în această grea îndeletnicire, cu răbdare. Tu vei avea foarte multă răbdare cu mine.

Anii au trecut, dar zăpada noastră a rămas. De cîte ori ninge, ies cu tine de mînă. Ce dacă tu, între timp, ieși, de fapt, cu altcineva de mînă. Dacă mai ieşi ; dacă te mai ţine cineva de mînă !

Anii au trecut, dar povestea noastră a rămas. De cîte ori vorbesc unei femei, într-o oarecare intimitate, cu o oarecare căldură în glas, îţi vorbesc de fapt ţie. Ce dacă, între timp, ţie îţi vorbeşte altcineva. Dacă îţi mai vorbeşte ! Dacă îţi mai vorbeşte cineva cu căldură !

N-ai să poţi avea niciodată, întreagă, viaţa ta. N-ai să poţi s-o foloseşti niciodată întreagă. O parte este la mine. A rămas cu mine, deşi tu faci eforturi disperate să maschezi acest lucru în faţa *lui.*

Azi a nins din nou. E sfîrşitul lui ianuarie. Aştept să ningă de mult, de foarte mult timp, de cîteva luni. Azi m-am gîndit la tine. Te-am eliberat ; ţi-am redat ce pierduseşi.

Îndurerat, dar fericit, m-am întîlnit cu mîna ta printre ierni. Era un *animal nemaivăzut.* Venea căutîndu-mă. Ce dacă tu nu te mai gîndeşti de mult la aceste lucruri ; ce dacă mîna ta întîrzie în alte mîngîieri şi nici nu ştie că e un *animal nemaivăzut.*

Ce ai făcut azi ? Cine nu te-a iubit azi ?“

Era ciorna unei scrisori. Voiam să-l rog pe Doctor să i-o trimită Laurei. Doctorul nu i-a trimis-o. Mi-a zîmbit şi şi-a întors faţa de la mine. Doctorul nu mai iubea.

În altă notă scriam : „Un om se înecase spre a nu îmbătrîni. De ce nu se îneacă însă nimeni cînd simte că nu mai poate iubi ?

Tu trăieşti ca şi cînd nimic nu ţi s-ar fi întîmplat. Munceşti, dormi, mănînci la ore fixe. Faţa ta nu trădează nimic deosebit. Nimeni nu bănuieşte. Marea iubire ! Un lucru însă nu l-ai intuit, deşi întotdeauna i-ai lăsat pe cei din jur să înţeleagă, ba i-ai şi ajutat în acest sens, că tu eşti o fiinţă superioară.

Deci : n-ai intuit că a doua *mare iubire* este de fapt o variantă. Aşa cum sînt variantele eminesciene. Frumoasă, curată (aparţinînd măcar unuia din voi) dar variantă.

Partenerul n-a înţeles că tu reeditaseşi o carte. O carte nescrisă. S-ar putea s-o fi făcut mai bine ca prima oară. Avuseseşi destul timp să înveţi. *Partenerul* n-a înţeles nimic. O, dar sînt cinic şi, dealtfel, nici nu vreau să-l întristez pe *Partener*. El rămîne o dulce iluzie. Iubirea mea nu are rivali. Rivalii nu mă sperie. Demonstrez asta : iubirea mea a fost o operă de artă ; perfectă ; unică. Atunci cînd eu mi-am luat opera de artă şi am plecat, voi aţi aşezat acolo o copie. Atît. Neavizaţii n-au bănuit nimic. Eu mă întorc de aceea şi zic : a fost o copie, neştiutorilor !

Partenerul mă priveşte mirat. «Mă urăşti ?», mă întreabă. «Nici pomeneală, îi răspund. Ba chiar te simpatizez. Victimele perfecte îmi produc un soi de milă.»

Sînt rău ?

Azi a nins. Zăpada e întotdeauna originală. Unică. În zăpadă poate începe o viaţă. O iubire. Lumea ştie cînd zăpada e mincinoasă.

Partenerul zîmbeşte, se întoarce şi pleacă.

«Ia-ţi copia, îi spun. Ia-o !»"

Mai departe : „Doctorul e încă un amestec ; un amestec necristalizat. Iubeşte ca şi cum ar urî. Cel puţin din afara vieţii lui, aşa pare, aşa lasă el să pară.

Dar ce s-a întîmplat, am căpătat o predispoziţie spre analiză !"

Mai păstrez multe însemnări. *Romanul* s-a lipsit de ele bucuros. Le-a eliminat aşa cum sînt eliminate transplanturile.

„O iubire nouă se poate fixa cu meşteşug în locul celei vechi. Dacă presupunem că prima iubire a fost absolută, vitală, să zicem, că a asigurat deci viaţa *pacientului*, atunci şi a doua va face, pentru un timp, aceleaşi *servicii*. Ştiinţa a progresat. Cuvintele şi gesturile şi dezmierdările s-au stilizat, au cîştigat în fineţe. O iubire falsă foarte greu se poate deosebi de una autentică. (Vezi cazul diamantelor !)

Deci e nevoie de ochiul specialistului, al expertului. Să zicem că *specialistul* lipsește. Nu este, care va să zică. A coborît să cumpere ziare, sau a fost trimis să le cumpere. Este același lucru. Iubirea cea nouă funcționează. Palpită ; ca o inimă a lui Barnard. Dar cît ? Un timp. Un an, doi, trei, cinci. Atît. Să înțelegem bine fenomenul : Această iubire se va elimina de la sine. O elimină organismul.

«Dacă e așa, organismul se sinucide !», veți exclama întristați.

«Ei și !» am să vă răspund eu ridicîndu-mă în picioare. E mai important să nu iubești decît să *iubești neiubind.*"
Note care au rămas însă nefolosite.

„M-am dus într-o după-amiază, înainte de contravizită, la compozitoarea Marta Stănescu, o septuagenară foarte plăcută care locuia (după cîte îmi mai aduceam aminte, nu-i mai trecusem pragul de aproximativ cinci ani) lîngă fostul pension de fete Javé.

Marta Stănescu, pe care o cunoscusem în urmă cu mulți ani, făcea parte din acea pleiadă de muziciene anonime dintre cele două războaie, care au rămas cu încăpățînare în provincie, departe de cancanuri, de viața agitată a cafenelelor și instituțiilor muzicale, de notorietatea saloanelor, a premiilor de tot felul, a slujbelor bine retribuite.

Se retrăsese deliberat, împreună cu sora sa, în casa moștenită de la părinți, în acest oraș frumos, bogat în străzi liniștite, cu vile elegante, cu interioare în care se păstrează încă intactă o întreagă poveste a părinților și bunicilor, în care se mai văd cărți vechi, legate în piele, gramofoane aproape noi, la care mai poți auzi și azi pe Leonard și pe Moscopol, pe Rabega sau pe Carusso.

Mi-am amintit din nou de această ființă cînd, revenind după un concediu și răsfoind întîmplător o colecție de ziare, am găsit publicat un anunț mortuar al sorei sale.

Marta Stănescu era deci singură. Mi-am propus atunci s-o vizitez, zilele au trecut însă una după alta și de-abia după cîteva luni de la hotărîrea mea, de-abia în după-amiaza de care vorbesc, am reușit să ajung în strada de lîngă fostul pension de fete.

Același gard de lemn, în parte aplecat și rărit, ros de ploi, devorat de un mușchi verde ca spinarea unui păianjen de apă, aceeași poartă și aceeași potecă acoperită de iarbă devoratoare, aceeași casă, mai dărăpănată însă decît o știam în urmă cu cinci ani, aceeași liniște nefirească, lăsînd impresia de nelocuit, ferestrele unei camere erau astupate cu șipci de lemn, nici un semn de viață, nici o mișcare.

La ultima fereastră însă, în spatele unor zăbrele, trona o pisică murdară, indiferentă, indicînd vag existența unei surse de mîncare, a unei posibile ființe protectoare ; am privit dincolo de holul în care mobile dezmembrate, scaune și vase alcătuiau un bazar trist, în camera luminată de o veioză verde cu ciucuri.

Bătrîna dormea, răsturnată, ca îngropată, într-un pat cenușiu, lumina îi dădea o paloare de moarte, avea gura întredeschisă și bănuiam că visează, uneori o mînă i se ridica într-un scurt gest de refuz, ca să cadă apoi alături de dînsa, ca o fîșie de steag, de steag pierdut pe cîmpul de luptă.

Cu cincizeci de ani în urmă, compozitoarea scria versuri și primea scrisori de la Ionel Teodoreanu, păstrez o carte de vizită și o asemenea scrisoare pe care mi le-a dăruit. «Stimată domnișoară, îți întrevăd un frumos viitor artistic, dacă vei continua să muncești cu perseverență, dacă îți vei păstra nealterată candoarea, căldura sufletească de care dai acuma dovadă *Ionel Teodoreanu, avocat, Iași.*»

Cu cincizeci de ani în urmă, femeia aceasta ar fi rîs cu poftă dacă eu i-aș fi descris ziua de acum, dacă i-aș fi prezis cum va dormi acum, răsuflînd din greu, cu fața mototolită de riduri, sub lumina verde a veiozei cu ciucuri, ea, singură, în casa cît un cavou, cu pisica murdară la geam.

Ce s-ar întîmpla cu noi dacă cineva ne-ar putea spune și mai ales dacă am avea curiozitatea să aflăm, evenimentele care vor urma în viața noastră, ce s-ar întîmpla bunăoară cu noi, dacă am ști exact anul și ziua morții, dacă cineva ne-ar putea spune.

Am strigat de cîteva ori și, după cîteva minute bune, Marta Stănescu a venit să-mi deschidă, își tîra un picior și vorbea, întreba cu glas răgușit cine sînt, vorbea să gonească parcă spiritele, a întredeschis ușa, m-a văzut, și o mare bucurie, îngerească bucurie, i s-a așezat pe față.

«Vai, domnule doctor, cum v-ați mai amintit, vai, dar la mine e deranjat, nu vă pot primi în halul ăsta, nu vă uitați la mine, pentru Dumnezeu, am fost bolnavă și arăt rău, la mine e totul întors pe dos, sînt realmente foarte singură și...»

Am întrerupt-o întinzîndu-i pachetul cu prăjituri. Cei cinci ani operaseră o schimbare fundamentală pe chipul Martei Stănescu. M-am gîndit de multe ori dacă schimbările care se petrec în înfățișarea noastră alterează cumva și substanța noastră sufletească, dacă impresionează pelicula fină a gîndirii și sensibilității, modul nostru intim de a fi.

Mă privesc uneori în oglindă și mă gîndesc dacă firele albe de păr, tot mai multe în ultimul timp, dacă ridurile de pe frunte și din jurul ochilor mă obligă să fiu mai sobru decît ar trebui sau, în scurt timp, o vor face, dacă timpul meu, adunat în carnea mea, va tîrî şi sufletul meu în această aventură a perisabilităţii, dacă mă va face să dau din ce în ce mai multe sfaturi celor din jur, să încep să vorbesc de „experienţa mea“, *să mă joc* din ce în ce mai puţin, dacă spontaneitatea mea se va altera, dacă bătrîneţea va afecta intensitatea bucuriilor mele, capriciile mele. Probabil femeile, vorbesc de cele înzestrate cu mult spirit, de cele care suferă sincer din cauza învelişului lor temporal, se consumă şi ele, cînd oglinda devine o obsesie, oglinda însemnînd pentru ele nu atît dezordinea unei realităţi fizice, cît a uneia spirituale.

Anii care trecuseră o transformaseră pe prietena mea într-o întristătoare urmă a aceleia care, iată, zîmbește frumos din înaltele sale fotografii de familie aşezate pe zid, deasupra patului, a femeii cu ochii mari, cu statura mîndră, nemişcată, aşa cum cerea momentul, ritualul fotografierii, undeva într-un salon, acum cincizeci de ani.

Din zîmbetul ei de regină s-a mai păstrat doar un rictus, din glasul ei muzical un zgomot a mai rămas, asemănător cu sunetul unui patefon foarte uzat, din mersul ei lin, cumva imaterial, o mişcare greoaie a rămas, Marta Stănescu s-a micşorat la scară, a devenit o zeitate de buzunar, atîrnată la intrarea vreunui templu, vreunui fost templu.

Îmi vorbea, dar eu îi urmăream mişcările imaginare, valsul din urmă cu jumătate de secol, la balul *Cercului militar*.

Într-una din fotografiile înrămate, de deasupra patului său, Marta Stănescu, cea pierdută în timp, poza printre ofiţeri somptuoşi, într-un salon de bal, alături de cîteva femei tinere, grupul era surprins într-un moment de destindere, probabil muzica tăcuse şi unul din cunoscuţi imortalizase clipa.

Dacă femeia tînără de atunci, m-am întrebat, ar reuși să reînvie printr-un miracol, să coboare din fotografie și să intre în această cameră mizerabilă, unde, la distanță de o jumătate de secol, o așteaptă trupul, trupul ei tîrît în campania timpului, învins în campania timpului ?

Marta Stănescu, cea de acum, ar invita-o pe *străină* să se așeze și *amîndouă*, emoționate, și-ar răsfoi scrisorile și amintirile.

Cum am purta oare o discuție peste ani, cu noi înșine, cu noi, cei care-am fost, sau cei care vom deveni, cu umbrele noastre aduse din trecut sau din viitor, sau doar din imaginație ?

— Ce rochie frumoasă ai !

— N-o mai știi ?

— N-o mai știu.

— E din Grecia. Adusă de Ticu, de Crăciun, cînd ai împlinit optsprezece ani.

— Da, da, acum îmi amintesc.

— Ești sănătoasă ?

— Nu se vede ?

— Mi-e frică să cred doar în înfățișarea ta.

— Nu te teme, și tu vei trece prin asta.

— Arată-mi fotografii !

Marta Stănescu se dedubla. Vorbea cu mine, o priveam, eram în fața ei, dar totul părea că se întîmplă cu mult înaintea clipei de față. Ființa ei tînără, așa cum fusese în urmă cu cincizeci de ani, femeia de o frumusețe stranie mă chema, mă apropiam de ea și-i vorbeam, săvîrșind parcă un păcat de moarte, coborînd adică, alături de ea, într-un timp care nu mai era.

Cum aș putea folosi în *roman*, această stare, mă întrebam, cum aș adăuga-o fără să se simtă intervenția mea ? Trăirile mele, cum să le trec pe seama *Doctorului*, cum ?

Marta Stănescu se dedubla.

Vag, cele două impresii prindeau să se împreune și, cum mi-am dat seama din povestirea pe care am scris-o în seara aceea, în jurul meu, vîrstele femeii își recăpătau splendoarea trecută, neexcluzînd comuniunea cu starea ei ultimă ; mă încerca un sentiment absurd, de încălcare a unor legi implacabile pe care doar timpul le creează, guvernînd sentimente și nostalgii, rezolvînd, uneori foarte tîrziu, dorințe refulate.

M-am imaginat atunci, scriind acele rînduri, într-un teatru, alături de femeia din fotografie sau de bătrîna care era acum, era posibil ca acea femeie, cu chipul Martei Stănescu, să fie chiar *Trecerea,* chiar *Tristețea,* chiar *Moartea.*

Am început să imprim o oarecare regularitate vizitelor mele în casa de lîngă fostul pension de fete. O făceam reîntorcîndu-mă în timp. Reconstituiam, ca un paleontolog, formele unor vietăți îngropate, după cîteva urme, după cîteva vagi indicii. Discutam, citeam scrisori îngălbenite, contemplam fotografii, descifram ștampile și semnături.

Cu cît mă rătăceam mai mult în această arhivă, cu atît făceam mai mult abstracție de ființa reală, viața ei se estompa lăsînd loc trecutului, amintirilor, imaginației. După un timp însă, a trebuit să plec la un congres internațional de chirurgie, am lipsit aproape o lună, suficient ca la întoarcere să aflu că Marta Stănescu murise.

Mi-au rămas două scurte scrisori pe care Marta Stănescu mi le trimisese, sperînd pînă în ultima clipă în mine. Una din ele era un apel : «Domnule doctor, vă rog, treceți pe la mine. Sînt grav bolnavă, am un picior fracturat și sînt imobilizată la pat. Mi-ați promis, și eu v-am crezut, că, de cîte ori voi avea nevoie de ceva, pot găsi în dumneavoastră un prieten adevărat. Vă aştept».“

Printre hîrtiile mele am găsit şi povestirea de care vorbeam înainte, inspirată de una din vizitele mele, povestire care, cu toate stîngăciile ei, ilustrează totuşi o stare de spirit, o anume apropiere a realităţii de ficţiune, aşa cum literatura dă, în unele cazuri, indicii biografice ale creatorului ei, aşa cum viaţa însăşi pare repovestită uneori de *o străină gură.*

„Din primele ore ale amiezei, presimt apropierea nopţii. Am un sentiment indefinit, aidoma celui pe care, după o anumită vîrstă, îl capeţi, conştient din ce în ce mai mult că începe declinul şi că moartea e inevitabilă, fenomenul care altădată ţi se părea atît de depărtat şi imprevizibil, încît chiar te amuza să-l descoperi într-o discuţie sau într-o carte, acum, prin simpla scurgere a timpului, devine material, devine o problemă curentă şi o obsesie, deşi sănătatea îţi e încă întreagă şi nu există semne ale degringoladei nevăzute în care eşti cuprins.

Din primele ore ale amiezei, presimt apropierea nopţii, deşi acest fapt, absolut normal, n-ar trebui să-mi dea deloc de gîndit, n-ar trebui să mă preocupe.

Totul începe printr-o savantă senzaţie de oboseală, mai bine-zis printr-o regie a acestei oboseli, eu consumîndu-i etapele diferit şi preferenţial, uneori începînd chiar cu marea tristeţe de la sfîrşit şi terminînd cu dulcea lentoare a începutului. Există un moment al zilei, de cumpănă, ireversibil şi unic, cînd totul pare pierdut, cînd realizez că după-amiaza care va urma nu mai poate aduce nici o schimbare în viaţa mea, cînd ziua e de fapt încheiată, cînd ceasurile ce mai rămîn pînă la lăsarea nopţii par trăite altădată.

Vin apoi orele prea lungi dintre trei şi cinci, orele înmormîntărilor şi ale primului spectacol la cinematografe, cînd soldaţii acostează cu neruşinare fetele care rîd în pumni şi poartă fulare roşii, cînd ies la plimbare liceenii cu pantalonii proaspăt călcaţi, cînd în magazinul de carne toporul stropeşte cu sînge pereţii şi, culmea, începe şi ploaia, în cameră se lasă un fel de perdea, eu stau cu mîinile sub cap şi aştept, e ca aşteptarea dinaintea unei execuţii, ziua mi se smulge cu brutalitate, sufăr o extirpare, am cu o zi mai puţin, în sens biologic, sînt redus cumva, micşorat, stau cu mîinile sub cap şi ascult cum plouă, văd aievea trecătorii uzi, încerc să-i recunosc, după felul în care se salută şi după cum îşi scot pălăriile, cum se feresc de ochiurile de apă, cum îşi suflă nasul, cum îşi vorbesc ; unii par să-mi vorbească, trebuie să mă ridic în picioare, aduc nişte scaune, o vînzătoare îmi face semne din vitrina magazinului unde se vînd trompete, alămurile lucesc, hainele ude mi se lipesc de trup, simt nevoia să mîngîi pe cineva, o fată singură, dar plouă prea tare, aleg la întîmplare din bibliotecă o carte de poezii, sînt poezii ştiute, dar lectura lor îmi dă încrederea de care am nevoie, geamul s-a acoperit tot de apă şi se întunecă, poemele încep toate cu literă mică şi vorbesc despre dragoste, în suflet simt o uşurare, mă bucur parcă de orele ce vor veni.

Ştiu că deşi ziua pentru mine s-a încheiat, mi s-au mai aruncat nişte ore în plus, ca un pumn de smochine, nişte ore pe care nu ştiu cum le voi folosi, afară se întunecă de-a binelea, dar eu mai am un timp pe care aş vrea să-l împart cu cineva, cu cine oare ?

Şi chiar aş vrea oare să-l împart ?

Apropierea nopţii îmi provoacă o sete de lumină, o necesitate acută, încît aş aprinde toate candelabrele şi toate lumînările, deşi multe din ele nu mai ard de mult, m-aş pregăti pentru o ceremonie neştiută şi într-adevăr încep să mă îmbrac repede de-a lungul oglinzilor, buzele mele macină fraze neînțelese pe care mi le surprind uneori, merg prin casă cu mîinile la spate, mă reazem de geam, sau ies în stradă și îi văd imediat pe cei cu care am vorbit înainte, întotdeauna am avut senzația că dacă mă gîndesc mult la o anumită persoană, va trebui s-o văd numaidecît, natura o creează pentru mine, deodată mi-o aduce în întîmpinare, dar ce folos, totul durează cîteva secunde, mă cufund din nou în singurătate, într-o singurătate cu toată lumea, cu toate obiectele și cu toate luminile din jur.

În seara aceea m-am dus la teatru, n-am reținut mare lucru din spectacol, știu doar că era un text foarte prost al unui autor anonim, jucat lamentabil, cîteva personaje biblice filozofau ieftin pe tema vieții și morții, dar nu asta e important, după ce m-am așezat și am început să răsfoiesc programul, mi-am aruncat privirea distrat prin sală și în loji și deodată am avut un sentiment sfîșietor de bucurie, în loja din stînga mea, sus, am văzut trei femei, una din ele foarte tînără și foarte frumoasă, celelalte două, probabil mătușile ei, o încadrau protector cu pălăriile lor mari de catifea, cu chipurile ascuțite și ofilite, cu mîinile încărcate de inele.

Seara mea a căpătat imediat un sens, îmi dădeam seama că imaginea femeii tinere venea ca un dar nesperat, nemeritat, avea un profil de statuie, bustul îi era ascuns de o bluză de mătase și la gît avea o cravată mare galbenă care cădea în cute și al cărei foșnet îl simțeam în urechi, amplificat, la fiecare bătaie a inimii ei. Auzeam apoi cum pune picior peste picior, ciorapii se frecau ca aripile unei insecte, auzeam mînușile ei cum vorbesc, numai cuvintele nu i le auzeam, articulații imperceptibile ale buzelor ei... Am încercat de nenumărate ori s-o fac să mă privească, dar dorinţa mea nu s-a împlinit, ori poate ea avea acea extraordinară calitate a unor femei de a privi un bărbat fără ca de fapt să-l privească, să se uite pe lîngă el, în gol, cînd de fapt îi spionează ochii şi mîinile, poate avea această calitate rară, doream din tot sufletul să o aibă, apoi îmi părea rău, nu mai voiam să mă ştie, sau nu voiam încă, pînă cînd deodată m-a privit, un singur moment, ochii ei m-au cuprins o frîntură de secundă în timp ce vorbea, dar au trecut imediat mai departe, reci, încărcaţi de o suverană indiferenţă, eram doar unul dintre zecile de bărbaţi cu privirile cărora era de mult obişnuită, am rămas golit de orice speranţă, cu aripile tăiate şi mi-am întors privirile către scenă, acolo unde cortina se ridicase din nou.

Urmăream acţiunea lipsită de interes, bluza femeii, undeva sus, în stînga mea, forma o pată de culoare, ochii mi se întreptau fără voie spre ea şi am început în clipa aceea s-o aud vorbind, părea că stă lîngă mine, îi plăcea scena care tocmai se juca, un bărbat făcea o declaraţie de dragoste unei artiste urîte, şi ea remarca în şoaptă că „e foarte frumos" şi că „Vezi cum nu-l înțelege", glasul îi răsuna limpede în urechile mele şi inima a început să-mi pulseze grăbită, obrajii şi urechile mi s-au înfierbîntat, am aprobat-o din cap şi ea mi-a spus în continuare că i-ar place şi ei o declaraţie de dragoste, am privit-o o clipă şi cu un gest confidențial, adică de aplecare a capului înspre ea, i-am răspuns că e caraghios să mai începi astăzi o asemenea dulce triadă, i-am mai confiat că textul e, de fapt, slab, a rîs încet şi buzele mele i-au atins părul, ce puţin a durat totul, am uitat de neînțelegerea noastră de dinainte, îmi părea rău că spărsesem pisica de porţelan chinezesc, număram în gînd cioburile egale, roşii, care o compuseseră, revedeam figura ei alungită de plîns şi gesturile repezi cu care strînsese urmele furiei mele.

Pe scenă, bărbatul, unul din actorii cu barbă ai orașului, cu o mutră perversă și cu degetele prea scurte, mîngîia gîtul alb al infantei, mă dezgusta, și m-am aplecat din nou înspre ea, i-am propus să plecăm, m-a rugat frumos să o las să afle sfîrșitul și m-am resemnat, mi-am aruncat din nou ochii prin sală, toată lumea părea preocupată, îmi plăcea enorm să privesc lumea în timpul unui spectacol, oamenii au atunci atitudini caracteristice, doamna în vîrstă, de lîngă mine, își ștergea cu gesturi delicate ochii, ochii ei de odinioară, acum bulbucați, ca la broaștele țestoase, apoși și foarte transparenți, doamna plîngea de fapt pentru viața ei consumată în zadar, pentru tinerețea ei consumată în zadar, pentru tinerețea ei nefericită, consumată și ea în zadar lîngă omul cu nasul prea mare, așezat alături, omul cu hainele prea largi, cu mîinile osoase, încrucișate pe genunchi, grotesc, părea un mort, m-am și văzut participînd la ceremonia lui funerară, femeia mi-a șoptit atunci la ureche ceva nedeslușit, am aprobat-o fără ca de fapt să fi înțeles despre ce era vorba, actorul cu barbă o săruta pe infantă și cîțiva militari de la galerie plescăiau de plăcere, apoi doamna în vîrstă m-a luat discret de braț, am înțeles că se temea, o spaimă grozavă o cuprinsese, tremura din ce în ce mai tare în timp ce domnul cu nasul mare, probabil soțul ei, privea drept, nemișcat ca un manechin, am încercat s-o încurajez, i-am spus că nu e încă nimic foarte grav, că mai trebuie să spere în niște bucurii, desigur tardive, pe care viața aceasta i le-ar putea oferi, pe scenă cineva cînta la trompetă, parcă dădea stingerea și militarii de sus tropăiau, doamna în vîrstă s-a întors atunci înspre mine și mi-a spus că nu l-a iubit niciodată pe bărbatul ei, că numai eu știu, acum, acest lucru, am liniștit-o din nou și îmi era greu să-mi găsesc cuvintele, ce îi mai poți spune unei femei care nu și-a iubit niciodată bărbatul, ce îi mai poţi spune. Domnul cu nasul mare nu auzise nimic din discuţia noastră, mai tîrziu am observat cum din urechea lui ieşea firul unui aparat pentru surzi, desigur nu auzea nimic nici din cele rostite pe scenă, avea o rigiditate cumplită, cu evlavie păstra ţinuta aceea incomodă, cu multă evlavie.

În lojă, bluza tinerei femei se înfiora urmărind imperceptibilele mişcări ale sînilor, sîni care traduceau şi ei, în felul lor, o emoţie, aveau probabil pielea uşor încreţită, ca de un frig, pe scenă el o părăsea, se spuneau cuvinte mari şi sînii femeii deveniseră un seismograf, am întins mîna s-o mîngîi, cu timiditate, ca în adolescenţă cînd am prins prima fată de mînă, am găsit mîna bătrînei, rece şi pergamentoasă, imobilă, insensibilă, m-am întors scîrbit observînd că bătrîna avea totuşi chipul tinerei fermecătoare din lojă, i-am mîngîiat atunci degetele, uşor, podul palmei şi încheietura, m-am jucat cu inelele ei, deşi mi se părea că mîngîi o moartă, într-o casă goală, cînd toţi cei care fac de veghe lîngă ea au adormit şi cînd tămîia arsă a făcut simţurile să se transforme, nervii să plesnească, să se şteargă odată pentru totdeauna graniţa între vii şi morţi. Atunci ea a întors capul spre mine, avea ochii mari, migdalaţi, i-am simţit răsuflarea, uşoară ca urma unui zbor şi am sărutat-o, la nesfîrşit.

Mă miram că nimeni din spatele nostru nu protestează, nimeni nu intervine şi nu spune nimic, sala, cum am înţeles în clipa următoare era goală, plecase toată lumea, îmbrăţişarea noastră durase parcă o veşnicie, doar bărbatul cu nas mare rămăsese alături, citea un ziar foarte vechi, scris într-o limbă necunoscută, îşi prinsese un monoclu negru la ochi, aşa cum au ceasornicarii, aşa cum avea Leibovici, ceasornicarul bătrîn de pe strada noastră, demult, în copilăria mea, cînd mergeam uneori cu tata la el să ne potrivească ceasurile cu cuc, ceasurile noastre din salon.

O dată i-am dus să ne repare şi rama unei fotografii la care ai mei ţineau foarte mult, o ramă înaltă, aurită, acoperind un geam prăfuit din spatele căruia privea o femeie tînără cu ochii prelungi, îmbrăcată într-o rochie lungă, întotdeauna priveam cu interes la femeia aceea, părinţii mei nu-mi divulgaseră niciodată identitatea ei, iar eu o iubeam nebuneşte, o visam nopţi întregi alături de mine, doream să o ocrotesc, dragostea mea lua forma unei iubiri de frate, visam să se îmbolnăvească şi să o mîngîi, altădată îi sărutam trupul prelung, mă înecam de emoţie şi aveam frisoane, mama se trezea şi venea alarmată din camera ei, îmi freca fruntea şi mîinile cu oţet aromat, îmi dădea să înghit o aspirină dintr-o cutie verde al cărei capac avea imprimat un turc cu fes colorat şi ducînd în mîini o tavă cu ceai, fierbinţeala lui mă înnebunea şi mama mă zorea, ceaiul trebuia să-mi ardă gîtul, îmi dădeau lacrimile, dar îl beam, pentru femeia din fotografie, îmi plăcea să sufăr pentru ea, pentru femeia mea din fotografie, şi trecea iarnă după iarnă, pînă cînd rama înaltă s-a dezlipit, şi a fost dusă la ceasornicarul de pe strada noastră, care ne repara ceasurile cu cuc din salon, dar între timp fotografia s-a pierdut.

Bătrîna se apucase acum să cureţe cartofi, îi curăţa încet, metodic, cu încăpăţînare, pătrunsă de importanţa acelui act, cojile ieşeau netede şi egale, cădeau cu zgomot pe podea, în teatru se făcuse frig, mă uitam la mîinile ei roşii, murdare de pămînt, la cartofii albi, uriaşi, legănîndu-se în ligheanul imens, părea că bătrîna va găti pentru o ceată de flăcăi care se vor întoarce de la muncă, se încăpăţîna să cureţe toţi cartofii din sacul de alături, conştiincioasă, bărbatul cu nasul mare adormise şi sforăia, se întinsese pe două scaune, avea ziarul pe care îl citise mai înainte întins sub picioare, pieptul i se ridica la fiecare inspiraţie, aparatul auditiv îi căzuse, omul părea un peşte uriaş adus de maree la mal, încleştat într-o luptă disperată cu moartea, eram sigur că fiecare respiraţie va fi ultima, dar el mai făcea o sforţare şi aerul cîştigat cu trudă îl părăsea, rămînea cîteva secunde complet fără viaţă ca să reînceapă, asurzitor, neajutorat, singur, cu coşmarele lui, luptîndu-se cu moartea, cu viaţa lui. Bătrîna terminase de curăţit cartofii, acum îşi schimba hainele, se stropise toată, adusese nu ştiu de unde o sobă mică de fier care ardea cu zgomot şi împroşca fum.

Tînăra femeie din lojă, palidă, rămăsese cu ochii pe scenă, am început să înaintez încet, să mă scutur de vis, se înainta din ce în ce mai greu, mă gîndeam ce s-ar întîmpla dacă aş striga «foc», dacă aş încerca să alerg, cum toată acea mulţime ar începe să împingă în pereţi cu mîinile şi cu picioarele, cum ar trece unii peste trupurile celorlalţi, cum ar uita cu toţii cît de ceremonios se salutaseră la intrare, cît de atenţi fuseseră cu femeile şi cum le ajutaseră să se îmbrace, Doamne, cum s-ar schimba totul, mă gîndeam dacă aş începe să strig «foc» şi să-mi fac loc cu coatele înnebunit.

Dar mergeam tăcut, laolaltă cu ei, într-un şir nesfîrşit, un lung şir de prizonieri, nimeni nu-şi vorbea, ne spionam doar, îmi simţeam picioarele grele, ştiam că n-am s-o mai văd pe tînăra femeie, că n-am s-o mai aud vorbind niciodată şi că niciodată n-am s-o pot mîngîia.

În spatele meu păşea cineva răsuflînd greu, era chiar bărbatul cu nas mare, congestionat, abia aştepta să iasă la aer, îşi pusese din nou cu multă grijă aparatul auditiv, acum nu mai părea atît de hidos, la ieşirea din foaier ne salutarăm cordial, îl recunoscusem, era doctorul care o îngrijise pe mama.

Afară începuse iarăși să plouă, mi-am ridicat gulerul pardesiului și am plecat, fericit în sinea mea că mai trecuse o zi, că pînă la miezul nopții îmi mai erau făgăduite cîteva ore, că mai am încă de trăit și de respirat ; simțeam cum ploaia mi se scurge pe față, părea ploaia o răsplată, o dovadă că exist, ploaia se sprijinea pe mine, de fruntea și pe obrajii mei, îmi era cald, mi-am scos mănușile și am îmbrățișat un gard de fier, rece, lipicios și murdar, mi-am apropiat obrazul de el și pieptul, și lumea trecea pe lîngă mine privindu-mă fără interes, crezîndu-mă fără îndoială beat, cu scîrbă privindu-mă, așa cum sprijineam poarta aceea de fier, în ploaie, cu mîinile întinse inutil, dureroase, cu mîinile întinse.“

CAPITOLUL V

EXISTĂ O UMILINȚĂ ÎN A NU atinge ce ai mai de preţ. Amintirea unei femei poate fi un lucru de preţ.

Stăteam întins în patul cabinetului şi priveam fotografia Silviei, şi mîinile mele îngrijorate tremurau ca în faţa unui tezaur dezgropat, tremurau şi refăceau la scară mărită profilul femeii pe care o iubisem. Cînd spun *iubisem*, trecutul acesta al verbului, mă face să cred că nu voi mai putea iubi niciodată, dacă o iubire atît de mare se sfărîmă asemenea florilor uscate, găsite în scrinuri după mulţi ani, dacă o asemenea iubire se pierde, ce se întîmplă cu iubirile de serie, cu cele studiate şi îngrijite ca unghiile ?

Există o umilință în a avea amintiri şi eu eram umilit fiindcă în nisipul mării iubirii mele găsisem cîteva perle : una era chipul Silviei, alta era mîna ei cît o figurină de fildeş. Din iubirea mea rămăseseră cîteva relicve, nu puteam să reconstitui trupul întreg al femeii, părul ei blond ca blana unui animal nemaivăzut, mersul, sînii, talia. Îmi rămăseseră doar liniile feţei şi mîinile. Faţa Silviei se refăcea, aşa cum în jocurile copiilor se întregeşte un desen din cuburi, din fragmente. Adăugam linie după linie, mă străduiam să nu uit vreun amănunt, mă cheltuiam fizic aproape, cuprins în acest travaliu, în această patimă a reconstituirii.

Vedeam faţa Silviei şi mîinile care mă mîngîiaseră de atîtea ori, mîini de o fineţe inexplicabilă, ca o greşală a naturii. Mai cred încă în aceste greşeli ale naturii de a reuşi lucruri perfecte, adică prototipuri, foarte pure modele ale unor specii.

Mîinile Silviei erau neîntrecute şi, cum sînt obsedat de mîinile femeilor, de calitatea lor, mîinile fostei mele soţii au constituit şi vor constitui probabil pentru mine, întotdeauna, o culme a perfecţiunii.

Cu gesturile unui prinţ în exil, mîngîiam tîmplele imaginare ale Silviei, şuviţele rebele de păr care-i cădeau peste obraji, lobul urechii ei ca o frunză parfumată a unei plante de interior, frunză pe care, în copilărie, o goleam de conţinutu-i verde printr-un mic orificiu, rotunjind-o apoi cu aer, transformînd-o într-un balon miniatural.

Stăteam întins pe pat, în cabinetul meu, într-o dimineaţă de toamnă. În parcul spitalului frunzele plopilor se răriseră şi soarele în sandale de aur trecea peste acoperişurile caselor vechi, aprinzîndu-le. Cineva suna şi îi strigam maşinal să intre, era R., prietenul meu, psihiatrul, care îmi povestea cu lux de amănunte ultimul său excurs „sentimental". A fost pentru prima oară în viaţa mea cînd nu am participat la povestirea cuiva, îl aprobam cu un cuvînt sau doar zîmbeam, însă cugetul meu stăruia asupra fotografiei Silviei, trişam, atenţia îmi era îndreptată într-o singură direcţie, orice altă variantă mi se refuza, eram incapabil să devin un interlocutor agreabil.

— Visezi ? Văd că visezi, dar asta nu mă împiedică să continui. Mi-a făcut cu mîna. Eram în maşină şi mi-a făcut cu mîna. Avea un trening. Venea de la antrenament. Să-ţi mai spun că era nemaipomenit de frumoasă ! Am coborît şi cînd s-a apropiat s-a prezentat simplu, apoi ne-am plimbat, am dus-o în parc, parcă eram prieteni de cînd lumea. Fata trebuia a doua zi să se mărite, înţelegi ?

Tipul era însă un monstru. Un antrenor de box, vulgar şi tîmpit. Unul care în mod normal, în loc să fie antrenor, ar fi făcut mai bine să rupă lanţuri prin bîlciuri. Acest individ cu care trăia de trei ani nu-i oferise niciodată o clipă de tandreţe, de căldură, nu-i... Dormi ?

— Te ascult, ţin ochii închişi fiindcă sînt obosit. Continuă. Te ascult !

— Ce mai, era nefericită şi gata.

— Ai consolat-o, nu ?

— Am dus-o la mine şi ne-am uitat în albume. Aş fi vrut să nu procedez ca bărbatul acela care o folosea ca pe „o maşină de făcut dragoste", aşa cum mai tîrziu mi-a mărturisit. Aş fi vrut să-i fiu prieten şi atît. M-am luptat cu mine, am încercat, îţi dau cuvîntul meu de onoare... Era însă extraordinar de frumoasă.

— Înţeleg.

— Nu înţelegi nimic. Ne-am iubit pe urmă orbeşte, ca doi nebuni. Mi-a spus că o face numai pentru plăcerea ei. Mi-a spus asta ca să mă menajeze, ea îşi dăduse seama că sufăr, că sînt nehotărît. La sfîrşit mi-a mulţumit. Mă crezi ?

— Te cred. L-am crezut în ziua aceea pe psihiatrul R. Fata în trening venise la el pentru plăcerea ei, într-o clipă de totală dăruire. Minunată trebuie să fi fost fata aceea, am înţeles mai tîrziu sentimentul ei, mult mai tîrziu, peste ani, cînd eu însumi am fost într-o situaţie similară.

Silvia şi Laura. Nu-i nimic, îmi spuneam, cînd, scriind *romanul* Doctorului X şi vorbind de Laura, i-o substituiam acesteia pe Silvia şi cînd, rememorîndu-mi viaţa, atribuiam calităţilor şi defectelor reale ale Silviei pe acelea imaginare ale Laurei, personajul *romanului* meu. Se chemau însă, una pe alta, în mod fericit.

— Nu mă crezi ? Se vede pe fața ta că nu mă crezi. Ce te muncește ? Unde umbli cu mintea ? Ai avut iar necazuri cu Profesorul ?

Nu avusesem nici un necaz cu Profesorul. Ne ignoram pur și simplu. Schimburile noastre de amabilități erau însă forțate. Discutam atît cît trebuie și gata. Nu. Nu avusesem nici un necaz cu Profesorul. Altceva era. Eram mistuit de o mare nostalgie.

„Mă crezi că sînt mistuit de o mare nostalgie ?“

Îmi venea să-l întreb asta pe psihiatrul R. Dar nu l-am întrebat.

— Am necazuri cu mine. Cu amintirile mele. Am necazuri cu acele lucruri care altădată mă puteau face fericit.

— Vreau să pricep ce spui. Adică necazuri cu ce ai tu mai bun, mai frumos în tine. Te tortureazå amintirile tale fundamentale. Așa-i ?, zîmbea R., privindu-mă ca pe un pacient de-al său. Ideea mă amuza, așa că l-am întrebat :

— Dacă aș fi venit să-ți cer o consultație, ce m-ai fi întrebat întîi ? Întîi de toate.

— Cum te cheamă !

— Și după ?

— Dacă ești fericit.

— Asta da. E o întrebare. Ți-aș fi răspuns că nu sînt fericit.

— Atunci nu te-aș mai fi întrebat „de ce ?“ cum se obișnuiește. Te-aș fi întrebat ce pot face pentru tine. Te-aș fi făcut să te confesezi fără să ți-o cer, fără să te oblig într-un fel s-o faci. Fără să forțez nota. Dar să începem metodic. Înainte de a te întreba dacă ești fericit, altceva. Bunăoară : „Spune-mi, doctore, ce culoare preferi ?“

— Nu se vede, sînt îmbrăcat în alb !

— Culoarea albă, deci.

— Printre altele. Îmi place şi roşul, şi verdele.

— De ce roşul ?

— E energic. Ştie ce vrea. Focul e un instinct al lucrurilor, al naturii. N-ai văzut cum se aprind singure pădurile ? Ştii, cînd eram copil aveam părul aproape roşu. Ciudat. Deşi părinţii mei erau bruneţi. Lîngă satul nostru, era o pădure. Mi-era frică să intru în pădure, pentru ca aceasta să nu se aprindă. Tata îmi spusese că am *părul ca o flacără.*

Pădurea are în ea deci, posibilitatea de a se aprinde. Oricînd. Singură. Răspund bine pentru un *pacient* ?

— Destul de bine. Continuăm ?

— Da.

— Spune-mi atunci ce muzică preferi ?

— De orgă.

— Concret !

— Bach.

— Atît ?

— Cînd spun Bach, elimin concurenţa.

— Te-ai întrebat de ce preferi orga, de ce ai ales-o dintre celelalte instrumente ?

— M-am întrebat. Răspunsul l-a constituit muzica însăşi.

— Eşti bun, doctore ?

— În raport cu ce ?

— Cu idealul. Cu idealul pe care îl ai.

— Nu sînt. Sînt prea aproape de ideal.

— Şi o ultimă întrebare : De ce nu eşti fericit ?

— Pentru că, am să revin, nu sînt suficient de bun. Nu am reuşit să fac un om fericit. Chiar dacă prin *om* înţeleg o femeie. Poftim, ia-o şi aşa ! Nu pot deci face o femeie fericită.

— N-aş vrea să înţeleg greşit ! E vorba de sensul fizic ?

— Nu. E vorba de sensul spiritual. Nu pot să ofer spiritului ei o mare bucurie. Şi, culmea, am în mine această bucurie. Am avut-o întotdeauna. Dar n-o pot oferi pînă la capăt.

— Mulţumesc. Eşti normal.

— Eşti amabil.

— Deloc. Sînt psihiatru. Ştii ce ţi-aş propune, dacă îmi dai voie şi dacă ai cît de cît încredere în părerea mea ?

— Te rog.

— Să iubeşti o singură femeie. Ca să recuperezi timpul pe care l-ai pierdut cu *celelalte*. Am impresia că n-ai ales întotdeauna cum se cuvine, deşi vorbeşti mereu de *alegere*, de *preferinţă*.

— N-ai greşit prea mult. Bătrîne, ajunge. Ce-ar fi să te mai întreb şi eu.

— Încearcă, dar lasă-mi posibilitatea să mai intervin uneori, întrebîndu-te, bineînţeles.

— Dacă ai fi uitat totul pentru o zi şi dacă afazia ţi-ar fi trecut tot atît de brusc după cum îţi venise, ce crezi că ţi-ai aminti întîi ? Sau să întreb mai simplu. Ce ţi-ar place să-ţi aminteşti mai întîi ?

— Întîi mi-aş aminti chipul celor ce mă aşteaptă. Asta îmi dă mie consistenţă. Sens. Dacă ei mă aşteaptă e bine, îmi spun. Merită să fiu. Am un rost.

— Bine, dar dacă ei te aşteaptă numai pentru că au nevoie de tine ?

— Mai frumos. Mai bine. Uneori nu e nevoie şi de iubire. Ajunge doar încrederea. E mai frumos.

— Doctore, le întorci din condei. Eu fiind însă chirurg am văzut la tine o tumoare. Va trebui scoasă : încrederea prostească. Investită aiurea.

— Nu e adevărat. Nu e o tumoare. E un organ. Şi nu mă supără. Nu voi muri din cauza lui. Aşa că nici de extirpat nu poate fi vorba. Încrederea trebuie acordată orbeşte. Nu-i nimic dacă cei care beneficiază de ea nu o evaluează la justa ei valoare. Nu-i nimic. Eu o voi acorda mereu tuturor.

— Sînt eu un visător, dar nici cu tine nu mi-e ruşine. Acordă-ţi încrederea cu încredere !

— Tu nu faci aşa ?

— Am făcut pînă acum. Dar vreau *să-mi revizuiesc poziţia.*

— Cine a spus aşa ?

— Titu, de la laborator. Ieri, la şedinţă.

— Crezi că şi-o va revizui ?

— Nu. Pentru că el nu are nici o poziţie.

— Ba are. Una oscilantă. Ai văzut, pe aeroporturi, cum se rotesc giroscoapele. Aşa e şi Titu.

— Să-i propunem să fie un medic-aero.

— Ar sesiza poanta. Nu e prost. Dar trăieşte în funcţie de şefi. El există doar prin şefii lui. Dacă şeful de secţie contrazice o evidenţă medicală, Titu e de acord cu el, pentru a nu-şi deranja superiorul.

— Psihiatrule, vreau să uit.

— ...căci şi uitarea...

— Da, e şi ea scrisă între legi.

— „Uit ca să exist."

— Just.

— Ce vrei, mă rog, să uiţi ?

— Nu pot răspunde.

— Atunci eşti nevindecabil. La doctor se spune tot. Dacă nu spui ce te doare, n-am cum să te ajut.

— *Vreau să uit...*

A intrat Cristina (mi-am dat atunci seama că am greşit păstrîndu-i numele în *roman,* asemănarea era evidentă, aş fi putut sublinia pe pagina de gardă a cărţii că orice asemănare cu personajele reale este întîmplătoare, aşa cum se procedează de obicei, asta întărind adevărul că de fapt asemănarea cu personajele reale nu este deloc întîmplătoare), studenta mea din anul IV.

Cristina era o specie de înger, o ființă de mare finețe, de mare fragilitate, întotdeauna singură, puțin tristă, preocupată doar de cursuri şi de lucrări, de „bolnavul ei". din spital, la care mergea în fiecare dimineață, un bătrîn simpatic pe care îl ajuta să-şi înghită sonda pentru pansamente gastrice, şi el o trata în fiecare zi cu un biscuit, adică exact cu ceea ce ei nu-i *plăcea*, dar continua din amabilitate să mănînce.

Cristina îmi cerea o lămurire şi R. mă întreba după plecarea ei, ceva „legat de soarta fetei". Îi răspundeam că nu e deloc interesantă, îndepărtînd instinctual pericolul potențial pe care îl reprezenta interesul lui.

În *roman*, Cristina şi fata colonelului erau nişte fete „de viață", în realitate Cristina era un copil retras, prea retras. Era singura diferență.

— Te-aş mai întreba, continua R., te-aş mai întreba, cum sînt femeile care îți plac ?

— Ți-aş răspunde că nu te priveşte şi te-aş trimite la nebunii tăi.

— Eu aş insista fiindcă aş fi doctorul tău şi aş avea dreptul să aflu aceste amănunte în folosul tău.

Cîte amănunte nefericite ni se întîmplă în viață „în folosul nostru". Ni se explică, după ce răul a fost produs, că trebuie să fie aşa, că „vom vedea noi ce bine ne va prinde".

— Atunci, dacă-i în folosul meu, află că îmi plac teribil de mult blondele cu talia fină, cu sînii tari, blondele care rîd frumos şi au dinții albi ca ai reclamelor de pastă de dinți, sau ca ai divelor de cinema.

— Minți. Îți plac femeile tăcute, romantice, inteligente.

— Doctore, recunosc, am mințit, îmi plac femeile romantice, tăcute, inteligente.

Din nou bătăi în ușă. Hariton, anatomo-patologul spitalului. Am și eu perversitățile mele. În ultimul timp încercasem să mă apropii de tînărul acesta pentru a-l studia, pentru a-i fișa cumva existența. Hariton făcea autopsii în fiecare dimineață, ca pe urmă, ducîndu-se acasă, seara tîrziu, să cînte la violoncel concertul lui Klegel sau suitele pentru violoncel de Bach. Această dublă natură a vieții sale mă incitase într-atît încît, după cîteva luni ne-am împrietenit.

— Deranjez, și își mîngîia barba castanie cu degetele sale prelungi.

— Deși e cabinetul lui — și R. mă indică printr-o mișcare a capului — cred că nu. Discutăm despre femei.

— Tu nu mă deranjezi niciodată, am adăugat, și Hariton ne-a povestit și el ultima sa aventură.

Ca niște puștani, ne relatam cu lux de amănunte poveștile noastre de iubire, a mea inventată...

— E balerină, începu Hariton, uneori după spectacol vine direct la mine. Îi aud mîinile mici umblînd prin frigider ca șoarecii, o aud mergînd prin casă de parcă ar trece vîntul, cred că merge pe vîrfuri, în poante, cred că prin casă merge în vîrfuri fără să vrea, doar dintr-o obișnuință. Odată a venit cu blana îmbrăcată peste costumul de scenă. Părea de zăpadă, venea din Ceaicovski, dansase în *Lacul lebedelor*. Ați văzut de aproape o lebădă ?

— Da, am spus, și le-am vorbit de lebăda moartă pe care o găsisem în copilărie pe malul unui lac.

— Lebedele au într-adevăr picioare urîte. Picioarele lor negre contrastează vădit cu superba alcătuire a păsării, cu aerul de infantă, cu gesturile ei îngerești. Picioarele balerinei mele sînt însă minunate. De o suplețe nefirească. De fiecare dată cînd le mîngîi, îmi imaginez strunguri din alte planete, maşini ultra-moderne care pot modela şi lumina. (R. a făcut atunci o obiecţie referitoare la natura poetică a prietenului nostru, căreia i-am replicat că „e doar o deformaţie profesională a ta, tu vezi foarte tranşant oamenii“, am fost puţin rău atunci cu R.). Dacă vă plictisesc, renunţ...

— Eu sînt dispus să te ascult, i-am precizat, R. şi-a aprins o ţigară aruncînd un „încă mai iubesc poezia“ şi Hariton ne-a vorbit zece minute despre picioarele balerinei.

Curios, în tot acest răstimp, ca atunci cînd ascult muzică, adică atunci cînd o anume stare mă provoacă, propria-mi imaginaţie se dezlănţuie, creează stări paralele, dacă nu analoage celor sugerate de discursul sonor, al cărui martor sînt, uit propriu-zis ce mi se cîntă sau ce mi se spune şi mă retrag în lumea mea, începînd să visez, să-mi amintesc. Pentru prima oară refăcusem în suflet trupul Silviei. Mi s-a părut o impietate, era ceva nefiresc ca atunci, acolo, în cabinetul meu şi înconjurat de doi bărbaţi cu care vorbeam despre femei, să reconstitui acel lucru sfînt pentru mine. Mi s-a părut o atitudine Kitsch.

Probabil, între timp, amănuntele lui Hariton deveniseră picante, R. se amuza teribil şi mi-a cerut din coniacul alb pe care ştia că îl păstrez în fişet. A venit rîndul meu şi am inventat o „iubire“.

— A venit la mine o femeie necunoscută, le-am spus. Ba nu. Mint. Întîi mi-a telefonat. Mi-a spus că vrea să stea o noapte cu mine. Era de fapt o oră tîrzie şi eram gata să mă supăr. Abia adormisem. Sînt obişnuit cu glumele proaste, cu telefoanele nocturne. A mai spus că a ales această soluţie nemaifiind alta, riscînd s-o cred o femeie de stradă. Stătea în blocul de vizavi, mă ştia de mult, ştia totul despre mine, se bizuia pe...

— Cînd asta ? Hariton luase o mină gravă.

— Luna trecută.

— Îmi place, spuse R., vădit încîntat.

— ... se bizuia pe faptul că sînt singur şi că voi aprecia invitaţia.

— Ai apreciat-o, cred.

— I-am spus să vină, să nu-şi facă probleme în privinţa deranjului. Am aprins maşina electrică şi am pus de cafea. A venit. Nu era o femeie frumoasă, avea însă un trup atrăgător şi, cum am constatat mai tîrziu, era foarte inteligentă. Am băut o cafea şi mi-a repetat cele spuse la telefon.

— Urmarea o ştim.

— Eu vreau s-o aflu, adăugă Hariton.

— Nu există nici o urmare. Nu s-a întîmplat ce credeţi. Staţi ! Vreau să spun că nu s-a întîmplat atunci. Ieri a venit la mine a doua oară. Nu am vorbit însă nimic. Absolut nimic. Era o femeie singură şi atît. Nu făcea asta zilnic. Nu o făcea urmărind un scop. Mi s-a dăruit dintr-un capriciu. Asta a fost totul.

R. mă privea încă mirat. Hariton înţelesese. Deşi povestea mea fusese inventată, eu cred şi acum în posibilitatea existenţei unei asemenea femei, eu cred încă în telefonul ei, în glasul ei, în rugămintea ei.

Doctorii au plecat şi am rămas *singur* cu Silvia. Am reluat emoţia descoperirii trupului ei în amintire, din punctul în care o întrerupsesem datorită poveştii inventate cu puţin timp înainte, condiţie a jocului nostru nevinovat. Am reluat emoţia din punctul apariţiei ei, cînd fiinţa mea sufletească se încălzea treptat, deşi extremităţile mi se răceau, obrajii mi se coloraseră şi inima îmi bătea peste măsură. Într-un cuvînt, îmi era rău. M-am sculat şi m-am plimbat prin cabinet inspirînd adînc, emoţiile, indiferent de natura lor, mă copleşeau, de la un timp începuseră să mă tortureze, erau clipe cînd mă înspăimîntam de puterea lor şi instinctiv încercam să mă apăr, ca un înecat care se zbate, înrăutăţindu-şi de fapt cu fiecare mişcare situaţia.

Trupul Silviei era întins în pat, m-am aşezat lîngă el, sînii îi palpitau, ţinea ochii închişi şi respira repede, ca înainte de dragoste, am întins mîna, unde era acum R., unde era psihiatrul, cum să-i explici unui psihiatru ce simţi găsind lîngă tine, după cîţiva ani, trupul unei femei pe care o iubeai, cum să-i explici, vorbind totuşi coerent, păstrînd o logică, un sens al expunerii.

M-am rugat atunci să nu intre nimeni în cabinet, cred că aveam faţa răvăşită, m-am spălat îndelung la chiuvetă, stropi mari îmi săreau pe pantofi, udau mocheta roşie şi atunci a intrat din nou Cristina, spunîndu-mi că data trecută nu venise de fapt pentru explicaţia legată de curs ci pentru cu totul altceva. Cum nu i-am răspuns, Cristina s-a aşezat, şi-a aprins o ţigară, a tăcut şi ea cîteva minute, eu continuam să-mi ud îndelung faţa, îmi masam tîmplele, cred că îmi dăduseră lacrimile şi nu voiam să-mi vadă pleoapele înroşite, a mai spus că „nu se mai simte în stare să înveţe“ că „la cursul meu e cu gîndul aiurea“ şi atunci m-am întors către ea răspunzîndu-i, într-un tîrziu, dîndu-i un răspuns rău, cinic, descurajant :

— Nu pot face nimic pentru dumneata. Îmi pare rău, dar nu pot face nimic.

A început să plîngă şi a ieşit. Am găsit mai tîrziu pe birou două bilete de cinema. Cristina cumpărase două bilete de cinema. Pentru asta venise.

Prelung, telefonul. Hariton mă chema la el, jos, la Morgă. Mi-am îmbrăcat halatul şi am ieşit. Am coborît scările mecanic, deşi liftiera mă strigase „Poftiţi, tovarăşe profesor“ mi se spunea „Tovarăşe profesor“, nu încercam însă acel soi de încîntare pe care alţii îl au cînd li se spune „Tovarăşe inginer“, sau „Tovarăşe doctor“ cînd ei sînt de fapt maiştri la un combinat chimic sau tehnicieni dentari la o policlinică cu plată. Solicitanţii serviciilor lor le exagerează funcţia, în virtutea unui instinct sigur, prin care pretind apoi o mai omenească tratare.

„Sărmanul Bădulescu !“, m-am gîndit, cum i se spune lui „Tovarăşe doctor“. Dacă ar exista cu adevărat Bădulescu ?

Şi de ce mă rog să nu existe ? Am decretat : *Bădulescu există.* Dealtfel îl ştiam. Nu era decît cincizeci la sută invenţie. Şi caricatură. Fiindcă o merita. Deci, Bădulescu trăia. Dimineaţa intra în spital, prin faţă, pe unde intra şi directorul. Într-o zi, s-au întîlnit.

— Să trăiţi !

S-a aplecat pînă la pămînt.

— Bună, dragă. Bună.

După cîţiva metri s-a întîlnit cu administratorul spitalului.

— Ce faci, Nelule ?

— Cu zăpada asta ! Muncim.

— Lasă, bă, că nu se cunoaşte.

Îl bătea peste burtă cu un gest expert.

— Tov. doctor, începea administratorul, ştiţi, băiatu' are un dinte rupt.

— Ce, bă, i l-am rupt eu ?

— Nu, sigur că nu i l-aţi rupt. Dar e urît aşa ştirb. Se vede. E în faţă. Uite, aici !

— Mă Nelule... El e urît oricum. N-o să ţi-l înfrumuseţez eu. Eu nu sînt la chirurgie plastică. Du-te la Iacob pentru asta.

— Dar dintele...

— Dintele se pune...

— Asta voiam.

— Vrea din aur ?

— Vrea.

— Se face. Ai aur ?

— N-am.

— Atunci, lasă-l așa, că-i stă bine. Vrea să se însoare ?

— O vrea. Are pe una Luța, din Sărărie.

— Lasă să-l ia și așa dacă-l iubește.

— Să fac rost de aur ?

— Dacă ai de unde.

— Îmi topesc verigheta.

— Că bine zici, că tot o ții degeaba.

— Bine, tov. doctor, vă caut.

— Salutare.

Bădulescu există. Stomatologul N. era o altă față a lui Bădulescu. Mai umană.

Cît aur se pierde în gura morților, îi spusese lui N., într-o dimineață, Bădulescu.

— Se pierde, se pierde. Ai vreo propunere ?

— Doar n-o să le scot dinții. Dar mă gîndeam și eu așa.

— Ce folos ! Cu gînduri nu se rezolvă nimic. Dar arăți obosit. Ce-ai făcut ?

— Noaptea citesc. *Creșterea și descreșterea imperiului otoman.*

— Interesant.

— Nu prea. Dar citesc fiindcă trebuie. Cu istoria stau prost.

— Cum stai cu femeile ?

Bădulescu îi arată că „e sătul pînă în gît". Face adică un semn concludent.

— Te cheltuiești cam mult.

— E de unde, coane ! E de unde !

Bădulescu, ca să anticipez, ca să mă apropii cumva în timp, a devenit, în acești ultimi ani, prieten intim cu Baciu. Se întîlnesc de obicei seara, după ce Baciu „închide", după ce „trage obloanele", după ce își termină programul la eleganta frizerie de la complexul cel nou.

Bădulescu poartă ochelari negri, a slăbit, are barbă. Baciu, e gras, necazurile nu-l „afectează“, a divorţat, băiatul s-a calificat tîmplar. Deci, seara, în jur de ora nouă Bădulescu apare la complex.

— Bună, coane Baciule !

— Intră, dragă, intră !

— Ce mai e nou, coane ?

— Zi grea, puiule, zi grea. Tocmai îmi povestea tov. Cîmpineanu că băieţii nu merge ! („Băieţii“ erau fotbaliştii locali.) Divergenţe cu antrenorul. Prea îi munceşte şi ăsta. Sînt şi ei tineri, iubesc, deh ! Gîndeşte-te la noi, ce, noi nu eram ca ei ?

— Aveţi dreptate, tovarăşe Baciu, interveni Cîmpineanu. Noi îi ştim pe băieţi ca pe propriul buzunar. Că la noi la cantină vin săracii să-şi mai descarce nervii. Se poartă urît cu ei. Toată lumea ştie. Îi scoală dimineaţa, îi aleargă, ţipă la ei. Tovarăşul Baciu a spus-o bine, ce, noi n-am fost tineri !

— Şi mai sîntem, completă fericit Bădulescu. Tovarăşe Cîmpineanu, dumneavoastră ştiţi, aţi lucrat la depou, ce se aude cu C.F.R.-ul ?

— Intră anul ăsta în B.

— Săracii, cît au tras, şi pieptenele lui Baciu îi sublinie cuvintele mîngîind de cîteva ori barba lui Cîmpineanu.

Plecau. Ori în camera lui Bădulescu, sus, în cartierul 8 Mai, ori la Baciu acasă unde „era loc mai mult“ şi unde se mai găsea o „ţuică de la ţară“.

— Greu !, începea Bădulescu.

— Lasă, mă, că te reabilitezi tu, treptat. Dar ce să zic, te-ai şi reabilitat. Tu eşti băiat deştept. Lucrezi la policlinică cîţiva ani şi...

— Plec la Bucureşti.

— Ce te-a apucat ?

— Plec.

— Nu se poate, puiule ! De ce ?

— Mă duc aşa în lume. Îmi iau amintirile şi plec. Ba nu, amintirile le las !

— Şi unde-o să lucrezi ?

— Am găsit. Cu Istodoroiu. Nu ştii că eram prieteni ? E la Viting.

— Bun.

— Coane Baciule, continuă Bădulescu spăsit, am nevoie de nişte bani.

— De unde, puiule, de unde, că doar mă ştii !

— Tocmai de-aia. Dă-mi vreo zece mii. Să prind şi eu cheag. Pe urmă ţi-i dau. Într-un an îi ai. Ştii că am mînă bună. Facem chitanţă. Cu martori. Mergem şi la notariat dacă vrei.

— S-au dus vremurile bune. Ce-mi iese mie din foarfeci ? Doi poli pe zi, cît dă clienţii ! De unde ?

Se gîndi, totuşi : „Ce-ar fi să-mi fac un fel de pomană cu nenorocitul ăsta !“

— Îţi dau trei mii. Am cinci cu toate. Pe numele copilului.

Copilul avea douăzeci şi cinci de ani. Ce-i drept, lucra bine. Se specializase în mese de bucătărie. El confecţiona picioarele. Maistrul îi spunea mereu, ca să-l încurajeze : „Bravo, ţîncule, bravo !“ „Copilul“ făcea opt picioare de masă pe zi. Avea ochii prelungi. Nasul cîrn. Mergea legănat.

— Mai pune, coane, şi pe alea două ! Copilul cîştigă bine. N-ai probleme cu el.

— Nu pot. Nu mă lasă conştiinţa. Mîine, poimîine se însoară ăl mic. Ce fac !

— Bine !

Bădulescu a luat banii. N-a plecat însă niciodată la București. A devenit alcoolic. S-a îmbolnăvit de plămîni. Lumea zice că n-o s-o mai ducă mult.

Am ieșit în curtea spitalului, aerul umed m-a trezit de-a binelea. Morga era undeva în spate, mare cît un dispensar dintr-un oraș de provincie, avea săli luminoase care de afară te îmbiau, dacă n-ai fi știut că e un tărîm al morților, dacă n-ai fi știut.

Hariton mă aștepta în cabinet, mi-a strîns mîna, tocmai își scosese mănușile și își spăla mîinile îndelung, părea foarte trist, mai trist ca de obicei, m-a luat de braț și m-a dus într-o încăpere alăturată. „Vreau să-ți arăt ceva, trebuia să vii să-ți arăt“, mi-a spus el, avea glasul schimbat și, într-adevăr, pe una din mesele lungi de ciment, un cearșaf murdar ascundea formele unui trup omenesc.

— Iată, și a tras pînza, giulgiul acela improvizat, i-am făcut acum autopsia.

Pe masa de beton zăcea întinsă o fată, părea în jur de douăzeci de ani, avea abdomenul tăiat de-a curmezișul și cusut, cum se coase o saltea veche la care meșterul a încercat să mai dreagă ceva, noile cusături mergeau aproape paralel cu cele vechi, care începuseră să se cicatrizeze și în jurul cărora urmele copcilor lăsaseră puncte negre.

— Iată opera Profesorului. A deschis-o săptămîna trecută. A avut o hernie epigastrică și la sutură i-a prins un intestin. Fata a făcut peritonită. A redeschis-o. Prea tîrziu însă. Acum două ore Profesorul a venit la mine, ca din întîmplare. După o discuție despre cererea mea de apartament, în legătură cu care m-a anunțat că s-a aprobat, mi-a mai spus că fata care va fi coborîtă pentru autopsie are *cutare și cutare*. Că a operat-o, că a făcut tot posibilul, dar... Mi-a sugerat, cu alte cuvinte, rezultatul autopsiei.

Tăceam și priveam trupul foarte frumos al fetei.

— Terminase de curînd liceul, undeva, într-o comună apropiată, a spus Hariton. Trebuie să vină ai ei, adăugă, taică-său a stat cu ea cînd a murit, s-a dus acum la țară să aducă bani s-o transporte. Să-l fi văzut !

Părul fetei atîrna peste cimentul mesei, se revărsa ca frunzele unui asparagus, părea viu, părul nu moare cu una cu două, părul și unghiile continuă să trăiască mult după ce viața practic s-a stins, după ce toate funcțiile vitale au încetat.

— Ce vei face ?, am întrebat stins, și Hariton, la fel cum mă adusese, m-a luat de braț conducîndu-mă înapoi, oferindu-mi o țigară, lăsîndu-mă să trag cîteva fumuri și răspunzîndu-mi într-un tîrziu :

— E din pachetul directorului. Mi l-a lăsat aici.

Am înțeles totul. Acesta era de fapt și răspunsul la întrebarea mea. Hariton nu avusese puterea să refuze.

Cineva a bătut în ușa înaltă, cu geamuri mate, era tatăl fetei, un țăran bătrîn, neras, foarte slab, își pusese cine știe de unde o panglică neagră la pălărie.

„Nu m-am mai dus acasă, n-am putut, nu pot să-i spun Mariei că fata a murit, ea mă trimisese doar s-o aduc acasă. Na ! Nu știu ce să fac, tovarășe doctor, nu știu ce să fac ! Poate mă duc să iau o căruță din tîrg și un tron", țăranul își freca mereu mîinile, erau galbene și mari, cu oasele ieșite, grele de timp și de bătături, nu știți de unde să iau tronuri ? „Maria a spălat ieri lîna, grea lîna spălată, am suit-o pe garduri s-o vadă soarele. Azi-noapte însă a plouat. „Nu e bine", mi-a spus azi-dimineață Maria. „Nu e bine, i-o fi dor fetei, du-te să vezi, că a zis Profesorul s-o scoatem vineri". Mi-a pus în plasă două kilograme de țuică și o gîscă. Le-am adus azi-dimineață la poartă. Nu m-a lăsat portarul cu ele. Trebuia să-i spun că sînt pentru tovarășul Profesor, nu-i așa ? Doar n-o să le mai duc iară acasă, le las la poartă, nu-i așa ? Ce să-i fi dat ? Bani ? Mi-a fost frică să nu se supere, dar așa... M-am suit de dimineață la cursă, cursa aproape goală, am ațipit, că am stat în față, lîngă motor. Am visat păsări albe. Curgeau ca ploaia din cer. Doamne, mă întrebam, ce-o fi cînd vezi păsări în vis ? Nu știți ce înseamnă cînd vezi păsări în vis ?"

Țăranul vorbea singur, parcă uitase de moartă, uitase unde se afla, vorbea, și lacrimile i se uscaseră pe față și pe haine, dacă fata l-ar fi sărutat acum i-ar fi găsit fața sărată.

„Maria zicea să-i iau fetei pantofi. «Să-ți dau bani, zicea ea, îi iei ori nu-i iei ?, dar dacă după operație nu poate merge la magazin. Lasă, veniți acasă și vedem noi». Maria e zgîrcită. Eu m-am obișnuit cu ea, dar fata nu. Fata era altfel. Cînta la vioară. A, uitasem să vă spui, fata cînta la vioară. I-am luat de sărbătorile trecute vioară. Cum să mă duc eu să-i spun Mariei de fată, cum să-i spun că a murit ? S-o duc moartă, băgată în tron, cum s-o duc, băgată-n tron ?"

Plîngea din nou și pieptul i se cutremura, întotdeauna bărbații care plîng m-au impresionat mai mult decît femeile care fac același lucru, Hariton și cu mine îl priveam muți, țăranul însă nu avea nevoie de compasiunea noastră, de răspunsurile noastre, el vorbea singur, înainte.

„Am făcut-o tîrziu, la 48 de ani. Atunci am făcut-o și gata, da am iubit-o ca pe ochii din cap. Ion e la oraș, însurat, are trei copii, nu mai vine să ne vadă, noi cu fata ne țineam zilele, stăteam toți trei și vorbeam de Ion.

„Ce face ăla micu, Știrbei ?" întreba fata, uneori, seara. Îi plăcea de Știrbei. „De ce i-o fi zis Știrbei ?" se pomenea întrebîndu-se. „Eu, dac-o să am un copil, o să-i zic Mircea, de ce i-o fi zis Ion așa copilului ? Știrbei e nume de rege, știi tată că Știrbei e nume de rege ?

Atunci am aflat și eu că Știrbei e nume de rege. Eu n-am știut pînă atunci, eu pe Cuza-l iubesc din toată istoria, pe Cuza și pe Mihai Viteazu, mie ăștia mi-au plăcut ăl mai mult. Maria nu se băga, nevastă-mea e tare bolnăvicioasă, cum dă toamna, o iau reumatismele, o dor rău, săraca, picioarele și aici — țăranul își desfăcu haina și cojocul să ne arate nouă unde-o doare pe femeia lui — vedeți, aici o doare, zău, uneori cînd o văd așa scofîlcită m-apucă mila, dacă n-o mai duce mult, îmi zic, dacă se curăță, dacă mă lasă singur cu fata. Fata are școală, e ocupată, ea n-are timp de gospodărie. Dacă mă lasă singur cu fata, ce fac, ba nu zău ?“

Țăranul părea că ne cunoaște de cînd lumea, parcă am fi fost acasă la el, în tindă, parcă ar fi adus țuică afumată de comină într-o sticlă măruntă și cu cocean la cap, parcă am bea toți trei și parcă fata, moarta de dincolo, îmbrăcată frumos și sfioasă tare, ar trece uneori pe lîngă noi cu ochii în pămînt.

„Nu e bine cu nevastă-mea — reîncepu — nu e bine. A văzut-o și finu-meu Jianu, a venit și a văzut-o. «Nu e bine» a zis și finu-meu. Toți care o văd, vin pe urmă, ca doctorii, și îmi spun, numai mie, între patru ochi, că nu e bine. Dacă prea spun toți, nu-i așa, domne doctor, că nu e bine ? Lui Ion puțin îi pasă, ce dacă mă-sa-i bolnavă, trimite vorbă prin unul, prin altul, că el e ocupat, mai trimite cîte-o sută de lei. Eu am bani, muncesc mult, domne doctor, toată ziua muncesc, ce să fac cu suta lui de lei, cu o sută și-așa nu te-alegi cu mare lucru, mă duc și iau gaz, iau sodă, iau dopuri de sticlă de bulion și mă dreg cu o bere. Dacă mai beau o bere, gata suta. Poftim ! Vin acasă fără suta lui Ion. Ce să fac eu cu suta lui Ion ! De ce nu vine s-o aducă el ? Ce dacă are trei copii. Să-i lase acasă și să vină. Și eu am avut doi și tot mă duceam s-o văd pe mama. Ce dacă eram în alt sat. Ce dacă ?

Puneam opincile și plecam. Mama e mamă. Mamele bătrîne plîng ușor. Trebuie să te duci mereu să le vezi. Nu-i așa că mamele bătrîne plîng ușor ? Ce, mama dumneavoastră nu plînge, ce dacă e mamă de doctor, nu plînge ? Toate mamele plîng.

Într-o seară, am venit acasă făcut. Amețit. Eu muncesc mult, vă spusei. La noi e pămîntu' bun. Eu muncesc mult, ce dacă am șaizeci și șase de ani, eu muncesc cît doi. Într-o seară, am venit acasă făcut. Ce crezi ! Ion în bucătărie. Mînca brînză și bea țuică.

„Ce, bă, veniși și tu acasă ?" făcui eu, dar mă cam legănam. Eu, cînd mă amețesc, mă legăn. Nu mult, dar mă legăn. «Venii, îmi răspunse el cu gura plină — venii s-o văd pe mama», adică, înțelesei eu, numai pe mă-sa veni s-o vadă. Bă tu ești necurat, cum adică, pe mă-ta, ce tată n-ai ? Cine ți-a dat ție viață, mă ?, «Culcă-te, mi-a spus Ion, culcă-te, tată, ești beat !» Atunci, i-am dat o palmă lu' Ion. E rău că i-am dat o palmă ? Da' eu l-am făcut om. Cu mîinile astea — și bătrînul ridică două mîini uriașe ale căror umbre se desenau amenințătoare pe pereți — ce, dacă-i dai o palmă lui fi-tău ce, trebuie să fii pus la gard ? Nu eram beat, zău, eram doar nițel amețit și mă legănam."

Țăranul tăcu și bărbia îi căzu pe piept. Dacă un ger ar fi coborît brusc deasupra noastră, lacrimile din barbă i-ar fi înghețat deodată, și bărbia i-ar fi albit.

Bătrînul adormise. Respira, capul îi căzuse pe umăr și se clătina la fiecare respirație, cu gura deschisă, dezvelindu-i dinții rari și gingiile roșii. Dincolo, fata bătrînului dormea și ea, dar întinerită. Morții sînt blestemați să rămînă tineri. În raport cu noi și cu vremea, ei își păstrează vîrsta. Fata bătrînului adormise, fără să știe că mă gîndeam la ea, dormea fără să viseze, fără să se mai întrebe de ce se numea Știrbei băiatul lui Ion.

Hariton mi-a făcut semn să ieşim, am plecat în vîrful picioarelor, aveam sufletul de cenuşă, şi gura o simţeam plină cu cenuşă, am continuat să tăcem şi, în curtea spitalului, abia într-un tîrziu, Hariton a murmurat :

— Ce-ai fi făcut în locul meu ?

Într-adevăr, nu ştiu ce-aş fi făcut în locul lui. Evenimentele ultimelor ore puteau copleşi pe oricine, cînd cînţi la violoncel concertele lui Klegel e greu să fii deodată foarte dur, atunci cînd viaţa o cere. Să presupunem că s-ar fi deschis o anchetă. Pînă la urmă Hariton ar fi fost mutat, cine ştie unde, asta în cazul că nu ar fi fost judecat pentru calomnie.

— Ce ai fi făcut în locul meu ?, reluă Hariton, obsesiv, întrebarea.

— Probabil, acelaşi lucru.

Străbăteam încet curtea spitalului, ploaia încetase de-a binelea. Am plecat în oraş, m-am întors destul de repede, dar bătrînul nu mai era. Peste o săptămînă, Hariton s-a mutat în noul apartament.

CAPITOLUL VI

DOCTORUL X A PLECAT, ÎN SEARA aceea, de la ginecologul P. cu un gust amar. Directorul băuse peste măsură şi Doctorul îl surprinsese, la un moment dat, privindu-l cu insistenţă, chiar cînd se credea mai puţin supravegheat.

„Petit-maître“ — gîndise atunci despre el. Directorul, departe de a fi monstrul sacru din limbajul colorat al femeilor de serviciu din spital şi al liftierelor, se desacralizase, devenise ceea ce era, „Bunul clinician“ (oare ?) debita bancuri pornografice în timp ce, în partea cealaltă a mesei, tînăra sa soţie, farmacista L., îl întreţinea pe pictorul cu cheile. Aceasta vrea să însemne că femeia, cu o insistenţă nedisimulată, se apropia de „pictor“ atingîndu-i mîna ca din întîmplare, rîzîndu-i cu convingere în faţa galbenă şi inexpresivă, ca pînă la urmă să facă ce trebuia să facă, adică să-i propună o colaborare a soţului său, ca şi cum şi-ar fi amintit din întîmplare că acesta a terminat aproape un tratat de chirurgie a sternului, să-i spună că respectivul tratat e o „noutate absolută“ despre care Profesorul nu vrea deocamdată să se vorbească, ea deconspirînd pasămite secretul, repetînd de fapt lecţia pe care o învăţase acasă şi pentru care i se promisese un regal substanţial.

Pictorul cu chelie, nu se ştie pe ce considerente, întreţinea relaţii cu o editură din provincie, cuvîntul lui fiind preţuit în respectiva instituţie. Colaborările sale, deşi nu era un grafician de carte propriu-zis, erau bine retribuite.

„Pictorul“ se impusese colorînd firme. Avea o veche tradiţie în familie. Tatăl său patronase o cîrciumă. Cu timpul, juniorul şi-a „murdărit sufletul cu vopsea“ şi, după ce a pictat singur firma dughenei, făcînd-o de nerecunoscut „a trecut la lucruri serioase“, a abordat adică marile subiecte ale epocii. Dar lipsa totală a talentului l-a sortit să trateze simplist subiecte dealtfel generoase. „Muncitor I“ ; „Muncitor II“ ; „Muncitor III“. Relua obsesiv un om în salopetă văzut din diferite poziţii. Apoi a pictat „Muncitor la odihnă“. A cîştigat un premiu. Mai tîrziu s-a apucat de ilustraţia de carte. Vai ! Cîte cărţi pentru copii au devenit ilizibile, cîtă energie şi cîţi bani s-au pierdut ! Copiii plîngeau de spaimă cînd vedeau desenele.

„Pictorul“ prospera. Şi-a lărgit sfera de interes. A început să scrie versuri. Întîi şase catrene într-o seară. Despre fluturi. După doi ani, în 1955, a publicat placheta „Tinereţea ierbii“ — măcel de hîrtie şi cerneală tipografică. Anii au trecut. „Personalitatea“ nu mai pictează, nu mai scrie. Bea. Bea încontinuu. Uneori îşi „serveşte“ prietenii oferindu-şi serviciile. În 1959, în toamna aceea frumoasă cînd făcuse o vizită ginecologului P., „pictorul“ nu putea şti ce se va întîmpla cu „băiatul cel bun“, cu amicul său de la editură, încît primea complimentele ca pe ceva care i se cuvine, mai ales de la cineva, căruia urma a-i face un servici.

Farmacista L. îşi aranja mereu părul. Căpătase un tic, degetele ei frumoase se plimbau mereu printre şuviţele rebele.

— Domnule Sarmis (era pseudonimul pictorului) am citit, e adevărat cam tîrziu, „Tinereţea ierbii". Cîteva poeme mi-au mers la inimă.

Farmacista declama prost, gutural. Pictorul era încîntat. O asemenea femeie să-i cunoască versurile, nu e puţin. Întrevăzu brusc o aventură.

— Felicitări, recitaţi splendid. În Cehoslovacia am întîlnit o femeie care vă semăna. Nemaipomenit vă semăna, şi repetă pentru a mia oară povestea cu femeia frumoasă întîlnită în Cehoslovacia. Farmacista L. nu avea însă de unde s-o ştie şi o aprecie ca atare.

— Metempsihoza !

— Posibil. Posibil.

— Cînd aţi scris pentru prima oară ?

— O, demult ! Cred că nu eraţi pe lume. Mai ales versuri pentru copii. Am publicat la „Cravata roşie" apoi la „Viitorul copiilor".

— Da ?

— Sigur. Am avut un debut elogiat.

— Şi cu ce ocazie aţi scris primele versuri ?

— Cu ocazia Anului nou. A nins şi deodată copiii mi-au apărut ca nişte soli.

— Frumos.

— Ca nişte soli ai viitorului. Ca nişte locuitori de pe altă planetă.

— Iertaţi-mă, vă pun o întrebare indiscretă, aveţi copii ?

Înainte de a răspunde, pictorul bău un pahar plin.

— Nu am.

— Înţeleg.

— Nu înţelegeţi ce nu se poate înţelege. Nevastă-mea. N-a vrut şi pace. Cînd a vrut...

— Nu s-a mai putut.

— Ba s-a putut, dar n-a mai putut ea.

Tînăra farmacistă L. simţi că îi vine să rîdă. Se stăpîni.

— Şi ?

— Atît. Povestea e scurtă.

— Nu se mai poate face nimic ? Dumneavoastră, cu relaţiile...

— Tocmai de aceea. Mi-am dat seama că acest capitol e încheiat.

— Soţia ar vrea un copil ?

— Enorm.

— Şi eu mi-am dorit întotdeauna o fetiță. Ştiţi, fetele sînt mai delicate, mai sensibile.

— Seamănă mamelor.

— Mulţumesc !

— Cu plăcere !

— Dar Profesorul s-a opus. Nu se putea împărţi pe atîtea planuri. L-am înţeles.

— Da, da.

Pictorul începe să se gîndească : „Femeia vrea o aventură. Imbecilul de Profesor e neputincios. Se vede de la o poştă. Săraca, e nevoită să-l înşele. E firesc".

— Vă înţeleg perfect, începu el atacul. Dumneavoastră sînteţi tînără, plină de energie. Simţiţi nevoia să vă revărsaţi afecţiunea asupra cuiva, să vă trăiţi viaţa la *temperaturi înalte.*

— Este exact ceea ce simt.

Femeia se gîndea : „Bietul pictor. S-a încălzit. Crede că sînt o pradă uşoară. El nu ştie că nu-mi plac bărbaţii cu chelie şi burtă. Precis miroase a transpiraţie. Şi are dinţii stricaţi. Apoi e din topor. Cînd te uiţi la el cum mănîncă !"

Făcu un gest de scîrbă. Trebuia însă să continue. Profesorul îi promisese un cadou somptuos dacă se *aranjează cu cartea.*

— Profesorul e foarte ocupat, zise ea, oarecum la întîmplare.

— Şi ?

— Şi ce ?

— Şi staţi mereu singură ?

— Nu chiar. Ştiţi, serviciul, apoi obligaţiile zilnice.

— Da. Da. Obligaţiile.

— Cred că şi dumneavoastră...

— Da şi eu. Dar eu am mai puţine obligaţii. Eu sînt un tip mai abordabil. După-amiezile lîncezesc.

— Da ?

Din nenorocire, farmacista a fost chemată la telefon. Era Bădulescu.

— Floare din Havai, începu el.

— E lume, dragă, aici, nu pot vorbi.

— Nici nu-ţi cer. Ascultă-mă !

— Da.

— Mi-e dor nebuneşte de tine.

— Nu se poate !

— Pe cuvîntul meu, prinţesă !

— Concret.

— Ora şapte.

— S-a făcut.

Doctorul X îşi amintea mereu masa dată de ginecologul P., îşi amintea cum apăruse cartea despre „Chirurgia sternului“, îşi amintea operaţiile profesorului, făcute de mîntuială, trebuind aproape întotdeauna să intervină el pentru a salva ce se mai putea salva dintr-un pacient.

Peste cîteva luni, Doctorul a avut o reală bucurie, s-a întîlnit cu colegii săi de facultate. Trecuseră 20 de ani de la absolvire şi s-au întîlnit într-o grădină de vară, într-un restaurant liniştit din parcul oraşului.

— Vara asta, la Quebec, am mîncat de la *beef-teak* la *pizza napolitane*, de la *crocque-messieur* la *stroganoff*, auzea Doctorul X o sinceră confesiune gastronomică făcută de doctorul Leoveanu, director în ministerul sănătăţii.

— Eu nu pot vorbi decît despre peşte, am devenit specialist în ciorba de peşte.

Matei, fostul său coleg de facultate era, ca şi cu douăzeci de ani în urmă, medic în Delta Dunării, într-un sat anonim de pescari. Cu încăpăţînare, omul acesta miniatural, (Matei avea un metru şi şaizeci de centimetri) reuşise să se lege într-atît de „pescarii lui“ încît, deşi se iviseră ocazii, n-a mai plecat din deltă niciodată.

— Piaţa Regală e tipic franceză, continuă Leoveanu, cu glas de bariton, ştiţi că Piaţa Regală e clădită pe pivniţe de vin ?

Doctorul îi privea pe foştii lui colegi cu bucurie şi curiozitate. Grupul, cel puţin aparent, se împărţise în două : o parte „foarte lumească“ era deocamdată preocupată de gastronomie, de flori, de construcţii, de femei. În cealaltă tabără se discuta mai ales medicină şi filozofia culturii, se puneau probleme de civilizaţie contemporană, era o tabără a „realiştilor preocupaţi“. Ei vorbeau aşa : „Mutaţia la care asistăm n-are nici o legătură cu secolul, n-are nici o legătură cu cronologia. Cred că trăim sfîrşitul marilor descoperiri şi sfîrşitul dominaţiei Europei asupra lumii“.

Un vin bun „de nisip“, încălzea spiritele şi, firesc, s-a discutat despre etica medicală, s-au prezentat diferite cazuri în care conştiinţa unui medic sau a altuia a avut de ales, a greşit uneori, cazuri în care medicul şi omul au divorţat, chiar dacă pentru scurt timp.

Doctorul X a fost rugat, într-un tîrziu, să le spună cum a murit Gorun, unul din foştii colegi de facultate, cu care se ştia, lucrase în ultimii ani. Doctorul a acceptat şi aproape de miezul nopţii a spus o poveste destul de tristă, o mare poveste de dragoste, care îl zdruncinase destul cu zece ani în urmă.

„Știți că se însurase în anul patru cu o fată de popă din Oltenia. Mai știți că familia lui se opusese, iar Sandu amenințase că se omoară. M-a interesat tot ce îl privea, tot ce era de investigat, ca să nu mai punem la socoteală cei zece ani cît am lucrat împreună, le aminti Doctorul, colegilor săi. În perioada aceea a făcut o obsesie erotică. Nimeni n-a mai intervenit fățiș, și s-a căsătorit. Doar tatăl său, profesorul Gorun, fost elev al lui Danielopolu, s-a împotrivit pînă în ultima clipă. Sandu cobora dintr-o veche familie boierească, de medici franțuziți, unicul băiat al profesorului Gorun fiind destinat magistraturii. Sandu însă, în stilul său caracteristic, a „debusolat încrederea familiei“ înscriindu-se la medicină. A rămas un *dandy* adulat de femei, vă amintiți, era un bărbat foarte frumos, foarte elegant. După căsătorie, femeia pe care și-o alesese s-a dovedit însă de o gelozie patologică. Iubirea ei îmbrăca haina unei posesiuni habotnice, transformîndu-l treptat pe doctor într-un obiect al său, urmărindu-l întruna și sufocîndu-l cu tandrețe. După cîțiva ani această femeie a renunțat la serviciu (era profesoară), dedicîndu-se în întregime familiei. Iubirea ei a căpătat apoi, printr-un joc al sorții, o altă dimensiune. Femeia a devenit o sclavă a soțului său, un fel de solitară, ea nu mai ieșea aproape niciodată în lume. Ceva, cu siguranță, se petrecuse.

Am înțeles pe urmă că era vorba de o mare iubire și întotdeauna marile iubiri îi șochează pe amatori prin felul lor de a se consuma, îi lovesc pe cei neavizați sau nepregătiți aidoma unei calamități naturale.

Da, am înțeles și, vă rog să mă credeți, iubirea acelei femei era de un fel cu totul aparte, ea s-a jertfit, s-a umilit, incluzîndu-se în personalitatea doctorului, devenise tăcută și tristă, nu-l mai deranja cu nimic, nu-l mai întreba nimic, se mulţumea doar să-l vadă şi să-l servească, am asistat la scene extraordinare, de tandreţe „medievală“ aş zice, soţia doctorului îl servea pe bărbatul său numai cu ceaşca albastră de porţelan, îi aducea zilnic cafeaua în ceaşca preferată pentru ca habitudinile doctorului să nu sufere, ca el să nu fie scos dintr-un anume timp de viaţă.

Femeia se sălbăticise, semăna cu un cîine pregătit întruna să muşte, era în gardă permanent, veghind, în spaţiul acelei case superbe şi întunecate, ascunsă după perdele şi draperii de pluş, veghind liniştea bărbatului căruia i se sacrificase. Slăbise mult şi se urîţise, fiinţa ei ilustra parcă spaţiul unor şevalete cu pînzele goale, şevalete pe care Sandu le păstrase din copilărie, de-a lungul tinereţii şi maturităţii sale, dovezi sfinte ale unei vechi pasiuni.

În camera doctorului nu intra nimeni, în general, în casa lor, în afară de mine şi de alte două sau trei persoane care se îndeletniceau cu „probleme de întreţinere“ nu intra nimeni, locuinţa devenise un vast sanctuar, o capelă unde se desfăşura ritualul nemaivăzut al unei fantastice iubiri.

Doctorul, ca martor, era singurul în măsură să relateze exact cele întîmplate, deşi ceea ce spunea putea să pară fantezia unei minţi prea înfierbîntate, literatură, născociri. Sînt într-adevăr cazuri cînd mari iubiri se desăvîrşesc cu o solemnitate proprie destinelor de excepţie, acordînd oamenilor care le suportă măreţia naturii, înnobilîndu-i cu miracolul unor stări fundamentale cel puţin egale cu naşterea sau cu moartea, da, pot fi iubiri egale cu naşterea, iubiri egale cu moartea.

„Sandu suporta iubirea soţiei sale cu demnitate, continuă doctorul, acesta e cuvîntul, sînt iubiri care trebuiesc suportate cu demnitate, mirarea lui iniţială se transformase în teamă existenţială apoi într-o acceptare definitivă şi detaşată, olimpiană, doctorul suporta deci patima femeii aşa cum se suportă marile lovituri ale sorţii, bărbăteşte, mut. Înţelesese, se pare, mecanismul intern al acestei iubiri, căile combustiei sale, religia sa, o asemenea iubire devine credinţă, nu obsesie, nu ataşament carnal ideal, sau de idei, nu fanatism posesiv, devine credinţă, ea duce la anularea receptorului iubirii aşa cum duce şi la anularea aceluia ce provoacă o astfel de iubire.

Femeia se convertise şi ea, trecea peste fiinţa-i, neglijîndu-se, uitîndu-se complet pe sine, iar doctorul — şi aici e actul lui sublim — nu mai lua această iubire ca pe un accident al naturii, ca pe o boală, ci o considera o necesitate absolută, superioară. El nu răspundea însă acestui sentiment, nu numai pentru că femeia nu avea nevoie de răspunsul lui, ci pentru că viaţa doctorului se împotrivea, instinctul său de conservare se împotrivea, raţiuni biologice îi dictau probabil să nu intre în acel joc nimicitor. Iubirea venea, în acest fel, dintr-o singură direcţie, de la un singur om, avea un singur sens, un singur timp. Doctorul nu putea, deşi meditase de atîtea ori la acest lucru, să rămînă dincolo de uzanţele conjugale, şi ele reduse în ultimul timp la o comuniune protocolară, nu reuşea să fie sau să pară mai uman, să lase adică impresia că înţelegea patima nebunească, sacrificiul cu care era înconjurat.

Mergeam destul de des în casa lor şi tabloul oferit era aproape întotdeauna acelaşi. Doctorul citea într-un balansoar, cu picioarele învelite într-un pled de lînă, soţia sa aducîndu-i-l şi înfăşurîndu-l cu grijă, pîndindu-l apoi dintr-un colţ al camerei, aşezată pe o canapea, gata să-i ghicească dorinţele, intenţiile, pentru a-i fi mereu utilă. Discutam cu Sandu ore întregi şi femeia ne asista îngăduitoare şi absentă, făcînd pasienţe sau tricotînd, sau cîntînd, din cînd în cînd, în camera alăturată, unde avea un pian.

Sandu a făcut, din nenorocire, un cancer al intestinului gros şi s-a internat, cum era şi firesc, în secţia mea. Viaţa din familia sa a continuat însă la fel. Femeia nu s-a schimbat, dragostea ei nu a cunoscut nici o modificare, probabil această dragoste includea marile drame, marile dezastre, moartea, acum iminentă a doctorului, fiind probabil cu mult timp înainte prevăzută.

Nu ştiu dacă mă fac înţeles ! Am sentimentul că e la fel de greu să vorbeşti despre o asemenea iubire ca şi să trăieşti iubirea însăşi.

Deci soţia doctorului, cu faţa ei imobilă, păstrînd urmele unei tinereţi apuse, însă extraordinar de fină, de expresivă, îl veghea (avea un permis special) pe soţul său în orele de dureri, în chinurile şi angoasele sale, plecînd numai noaptea, cînd el reuşea să adoarmă, cînd somnul se îndura de trupul lui, învăţîndu-l cu moartea, învăţîndu-l încă o dată.

Într-o zi, în cabinetul meu s-a prezentat o femeie tînără, îmbrăcată în negru şi informată că a doua zi îl voi opera pe Sandu (între timp bolnavul făcuse o ocluzie intestinală şi intervenţia era iminentă), m-a rugat plîngînd să încerc să-l salvez, deşi ea ştia, aşa cum ştiam şi eu că Sandu poate, în cel mai bun caz, fi salvat momentan, că nu se putea face, în general vorbind, mare lucru pentru el.

„Am mare nevoie de Sandu, sînt în stare să fac orice pentru asta, să ştiţi că în casa mea se găsesc bijuterii de mare valoare. Ofer totul pentru şansa lui."

Am rămas într-adevăr uluit. Femeia aceea distinsă era, cum am aflat ulterior, marea sa iubire. De ani de zile relaţia lor se consumase cu maximă discreţie, crescută din ea însăşi, aşa cum cancerul doctorului crescuse şi el din trupul acestuia, aşa cum cancerul se hrănise şi proliferase în carnea sa, în viaţa sa.

„Vă las aceste poezii și aceste scrisori“ — a mai spus femeia și a plecat cu ochii înotînd în lacrimi.

Am înțeles, mai tîrziu, cînd timpul mi-a permis să le citesc, că salvarea doctorului în toți acești ani, constase în reala sa iubire pentru femeia în negru. Astfel, doctorul, prizonier al soției sale, se realiza, răspunzînd primei iubiri, printr-una paralelă, de o puritate fără seamăn.

După operație, Sandu, care își intuia acum sfîrșitul, a început să se teamă grozav de singurătate. Nopți întregi, cînd eram de gardă, stăteam împreună, amintindu-ne, așa cum facem noi acum, întîmplări din tinerețe, vorbind despre ce-am făcut și despre ce ar mai fi trebuit făcut.

Mă întreba mereu cînd și cum va muri, era tema lui preferată, trebuia să-i prezint de fiecare dată sfîrșitul în culori mai puțin sumbre decît este el prezentat în tratatele de specialitate, atît de bine cunoscute de Sandu.

Mi-a cerut, și a trebuit să fiu de acord, cu vizitele femeii în negru, în rezerva sa, noaptea, cînd soția îl părăsea. M-a implorat și, din felul în care a făcut-o, mi-am dat seama că nici o forță din lume nu m-ar fi putut împiedica să accept.

Viața lui semăna în vremea aceea cu existența unei vietăți de apă care pare să se sufoce, în spatele unui geam, într-un acvariu superb, însă cu aer puțin, egal cu dimensiunea timpului pe care îl mai avea de trăit.

Mi-am imaginat orele acelea, petrecute de ei și am ajuns la concluzia că niciodată n-am să mai pot fi martorul unei asemenea iubiri. Cred că se țineau de mînă ore întregi, vorbindu-și extrem de puțin, se priveau doar la nesfîrșit, cu fețele apropiate, el era mulțumit, erau ore în care trăia real, viața în esența ei e participare, dăruire, el se dăruia atunci unei idei, unei mari idei.

În scurt timp, femeia în negru n-a mai putut fi ascunsă, ea s-a „împrietenit“ cu soția lui Sandu, prietenia însemnînd din momentul acela o veghe comună, o iubire sprijinită de iubire, maternă aproape, bărbatul, vegheat de două femei devenise mobilul unor rațiuni de existență, muribundul era simbolul mut al unor posibilități ratate, al unor idealuri.

După moartea lui, cele două femei au rămas în continuare prietene, și s-au mutat în aceeași casă. Nu, nu e nimic inventat în această poveste, au rămas împreună să-și plîngă mortul, nici una nu s-a căsătorit mai apoi, nici una n-a fost mai puțin statornică amintirii."

Povestea doctorului nu și-a propus, atunci, să fie mai mult decît fusese în realitate. Doctorul nu o știrbise cu nimic, dar nici nu o înfrumusețase, nu-i adăugase un *suspens,* nu-i dăduse un plus de dramatism, pentru că nu îl avusese. Dramatismul ținea tocmai de firescul întîmplării, într-o ordine în care firescul poate fi excepțional, într-o ordine în care excepționalul mai poate să uimească.

Ar fi vrut atunci Doctorul X, în ordinea amintirilor sale, să le vorbească colegilor săi despre Laura. Era încercat de o mare sinceritate, dorea foarte mult să se confeseze. Dar n-a făcut-o decît a doua zi, lui însuși. Și-a continuat apoi această dorință a doua noapte, cînd a rămas din nou singur cu el, cu dureroasele lui întîmplări.

Și-a amintit de divorț, de cortegiul de umilințe care însoțește o astfel de ceremonie, de orele petrecute în sălile tribunalului, de sfaturile avocatului său, un bărbat „cu experiență", „un dur" în relațiile cu femeile.

Divorțul a continuat cîteva luni bune și după fiecare din ele, își dădea seama, încă o dată, că este prizonierul mîndriei sale rănite, al sfaturilor celor din jur, că, deși o iubea pe Laura, trebuiau să se despartă, nu mai putea da înapoi, procesul era un mecanism monstruos, în care, odată intrat, nu mai exista nici o posibilitate de ieșire, de salvare. Ar fi putut foarte bine să-și retragă la un moment dat acţiunea, cum dealtfel şi intenţionase, dar perspectiva era foarte puţin îmbietoare, ţinînd cont că Laura crease un precedent îngrozitor iubindu-l pe junele R., un hidalgo tuberculos, semănînd foarte mult cu un personaj dintr-un tablou cu ţărani, un fum îmbrăcat, o părere a cuiva despre bărbaţi. Doctorul se întreba dacă R. putea să vorbească, deşi într-o anumită ocazie îl auzise. R. scotea sunete guturale, inexpresive, foarte asemănătoare cu acelea ale „rudei sale", „cea mai slabă femeie din oraş" cum o numeau în glumă cîţiva cunoscuţi.

Doctorul s-a întrebat de multe ori ce a legat-o pe Laura de omul acela, de studentul acela întîrziat, ce a putut-o face să uite totul, creîndu-şi astfel un stil de viaţă periculos, de neiertat.

Desigur, Doctorul nu se gîndea la R. ca la un concurent, nu era propriu-zis gelos, R. rămînea o marionetă şi ca orice marionetă era mînuită, altceva îl neliniştea şi anume faptul că Laura, făcînd „o mare iubire" pentru acest hilar personaj, ar fi putut, în continuare, să repete gestul, la nesfîrşit, ca într-un model matematic care reia obsesiv cifra 0, matematicienii vorbesc cu un anume respect de cifra 0, lor li se pare perfecţiunea întruchipată.

„E foarte greu — se gîndea Doctorul — să faci o femeie să înţeleagă o „mare iubire" fără să i-o declari, fără să afişezi zilnic, ostentativ, această iubire, fără să-i vorbeşti în permanenţă despre ea."

Laura s-a plîns ulterior de „iubirea rece" a Doctorului, de „aventurile sale", idei alimentate la nesfîrşit de propria-i prietenă, o femeie rea fără măsură, frigidă şi clevetitoare, o profesoară cu sufletul de gheaţă.

„Iubirea rece" a Doctorului era însă o iubire de crin, o iubire de lumină de crin, dacă se poate vorbi în aceşti termeni florali despre o iubire. Ea se manifesta, într-adevăr, ca o floare singuratică, statornică însă în măreţia ei, foarte uşor putînd părea glacialitate. Laura era iubită cu melancolie, cu conştiinţa pierderii, fără glas, fără gestica retorică a amanţilor de duzină.

În acest punct al confesiunii, a intervenit o paranteză : impresia unei lecturi din „Noi donne“, revistă italiană în care Doctorul citise o cronică pe marginea unui film al unui regizor spaniol. Filmul suscitase un mare interes la vremea aceea în Italia şi presa se împărţise imediat în două tabere pro şi contra ; tabăra revoltaţilor sprijinindu-şi argumentele pe scenele de sadism, pe impresia de „cult al forţei“ degajată de film, scriind că pelicula incită la violenţă împotriva femeii. Tabăra adversă a presei italiene se raliase discutării cu calm a condiţiilor contemporane de stress, de iubire malformată, preferînd, în sfîrşit, fetişismul propus de peliculă, soluţia regizorului.

Dar despre ce era vorba : un dentist parizian intră în posesia unei păpuşi japoneze de plastic, în mărime naturală, o femeie de poliuretan, foarte frumoasă, de care se îndrăgosteşte nebuneşte.

Problema pusă în film era, desigur, gravă, iar morala discutabilă. Dar frumuseţea pasiunii care nu cere neapărat răspuns, consumîndu-se ca o eclipsă de lună, este totuşi demnă de relevat. În film ca şi în viaţă, bărbatul este în căutarea unei iubiri ideale. Cu fiecare aventură, el are încă o dată impresia apropierii de acest ideal. Cu fiecare aventură, în acelaşi timp, el se şi îndepărtează. Oare există o limită în iubire ? Poţi pierde fără să joci ?

Iubirea pentru Laura, cu toate că fusese greu încercată, nu se epuizase, îmbrăcase doar noi forme de exprimare. Ea nu atinsese o limită. Doctorul credea dealtfel că a iubi la limita superioară o femeie înseamnă aproape a renunţa la ea, înseamnă a iubi doar ceea ce femeia ar fi putut să însemne.

Doctorul nu o iubise pe Laura aşa. Îşi făcuseră loc în pasiunea lui nuanţe care ţineau de capriciile femeii, de toanele ei, de imperfecţia ei. Doctorul nu putuse lepăda acest lest, nu, categoric nu o iubise la limita de sus, acolo unde atingi infinitul. Căutase cauze, încercase scuze. Incapacitatea lui îi apăruse evidentă. Iubea prea pătimaş, prea carnal, iubea de două ori. Nu se putea desprinde de trup. Îi era prea greu. Teoretic da, încerca voluptăţile iubirii pure, teoretic însă, atît.

Laura nu înţelesese. Mai tîrziu, cînd Doctorul găsise puterea să renunţe la ea, cînd ştia că aceasta îl înşelase, într-un mod lipsit de eleganţă, cu totul stupid, i se părea că se apropiase de limita respectivă. Adică Laura rămăsese de atunci numai o idee. Ea întinerea în amintirea lui, se spulbera spre o altă tinereţe, acolo unde, printr-un miracol, ar fi putut, cum făcea altădată, răspunde iubirii.

Alteori, căuta o scuză credibilă acestui eşec. Îşi spunea că tactica lui a dat greş, încerca să se acuze convingător şi reuşea. Asta nu schimba însă cu nimic situaţia. Laura se măritase. Probabil fără să-şi iubească partenerul, abia mai tîrziu ea înţelesese că, de fapt, nici ea nu mai poate iubi, ceva în ea se oprise, mecanismul fin, de ceasornic, al sufletului său, înregistrase un şoc ireparabil, se măritase din convenienţă, de ochii lumii.

Firul urmărea, desigur, o presupunere a Doctorului. S-ar fi putut ca asta să fie doar în dorinţa lui. S-ar mai fi putut ca Laura să fie capabilă de o a doua mare iubire. E posibil ca femeile să poată iubi de două ori în acelaşi fel, cine ştie.

Timpul trecuse. Doctorul îşi privea uneori tîmplele albite în oglinda de la baie. În fiecare dimineaţă, singur, ca întotdeauna, îndeplinea ritualul duşului, se bărbierea, se îmbrăca şi pleca la clinică, ceva însă din viaţa lui lipsea, o iubire, lipsea o mare iubire materializată, Doctorul avea nevoie în permanență de un astfel de ideal, dar tot el își răspundea că e suficientă și amintirea unei iubiri, a unei iubiri consumate, păstrate însă la nivelul amintirii.

Într-o dimineață, Cristina l-a căutat pe Doctor în cabinet. Acesta era la raportul de gardă și fata l-a așteptat răbdătoare, răsfoindu-i revistele de pe birou. Cînd a intrat, Cristina a salutat băiețește și s-a prezentat :

— Cristina........ escu din anul IV. Pot să vă invit mîine la o seară literară ? Anul nostru o organizează. Mă mai cunoașteți ?

„Fazanii sînt niște păsări tare șirete“, și-a amintit Doctorul cuvintele Cristinei, rostite cu cîteva luni în urmă, la vînătoarea la care participaseră împreună.

— Îți mai amintești vînătoarea ?

Lăsase întrebarea fetei fără răspuns.

A doua zi, sîmbătă pleca la București și nu putea primi invitația. Ea, se pare, înțelesese.

— Mi-a plăcut mult vînătoarea. A fost ca o pictură pe o farfurie de porțelan de Sèvres.

— Cristina dragă, trebuie să intru în operație. Azi operez o hernie, două ulcere, fac un esofag...

— Nu, vă rog, nu mai continuați. Plec și așa.

— Te rog, revino după opt, diseară. Vorbim atunci.

Doctorul se gîndea : „Fata asta nostimă ar putea fi oare un paleativ ? Ar putea ea ține locul cuiva ?“

Seara, Cristina a venit cu zece minute mai devreme și Doctorul, întorcîndu-se de la contravizită, a găsit-o în cabinet.

— Te întrebasem, ca să reluăm, ce îți mai amintești în legătură cu vînătoarea.

— Să o iau ca o metaforă ?

— ... !

— Da, da. Exact cum ați auzit. Să lărgesc adică sensul. Vînătoarea e un teritoriu vast. Poți vîna idei, suflete, sentimente.

— Continuă ! Îi plăcea felul ei de a fi. Cristina se dovedea, încă o dată, o ființă inteligentă.

— La vînătoare te îmbraci frumos. Colorat. E un ritual. De ce e nevoie de un ritual ca să ucizi, mă întreb ? Uite. înainte de operație, azi-dimineață, cînd îmi enumerați operațiile pe care le aveați de făcut, eu mă gîndeam la masca pe care trebuia s-o purtați, la gesturile specifice, la riscuri, adică la regia acelui joc cu moartea. La vînătoare nu e la fel ?

— Există totuși o deosebire.

— Credeți ?

— Da. Una fundamentală. Poți desigur omorî un pacient în timpul unei intervenții. Nimic nu e exclus. Matematicienii ar invoca precis un calcul al probabilităților. Filozofii ar vorbi de hazard. Dar nu uita că pleci la drum pentru *a salva* de la moarte. În vînătoare...

— Mă gîndeam doar la aparențe. La haine și la mască, vînătorii au o mască fermă, rigidă. Se iau în serios. Ei spun : „azi trebuie să omor trei rațe sălbatice“. O spun cu gravitate. Fața lor poartă o mască sobră, crispată. La vînătoare, dumneavoastră aveați fața calmă, destinsă. Cum reușeați ?

— Îmi impuneam. Dealtfel, sînt un vînător crud ! Cristina rîdea frumos și Doctorul continua. N-ai băgat de seamă cum adulmecam vînatul ?

— Nu. Ați adus pare-mi-se un fazan. Era o pasăre reușită.

— Cristina, tu ai o mască ?

— Bineînțeles. Acum, de exemplu, am o mască de naivă. De viitoare doctoriță naivă, care a venit la profesorul ei pentru o consultație neînsemnată.

— Naivitatea ta cred că e un lucru foarte bun. Ea te salvează încă de tristețe.

— Cîte măști aveți ?

— Depinde de caz. Întreabă-mă concret. Întreabă-mă așa : „În situația cutare, ce mască aveați ?“

— Acum, să zicem. Ne e mai la îndemînă. Acum ce mască aveți ?

— În seara asta m-ai găsit cum se poate mai rău. M-ai găsit fără mască.

— Vai, nu cred !

— Ce insinuezi ?

— Nimic.

— Cristina, în viața noastră își fac loc cu mare ușurință mimii, făcătorii de forme, cei care nu au nimic de comunicat. Ei mimează aventura existențială. Trăiesc ca și noi. Atenți, preocupați. Dar atît. Cine are dreptul să-i aleagă însă pe cei cu mască ?

— E greu, într-adevăr !

— Vezi !

— Bine. Spuneți-mi, în timpul operațiilor, ce mască purtați ?

— E un răspuns ușor. Port și eu masca celor preocupați, a celor care trăiesc o mare emoție. Masca celor care suferă. Cred că așa arăt atunci. Asta e imaginea pe care o port. Desigur, tu nu poți ști cu certitudine dacă trăiesc într-adevăr aceste stări, sau doar le mimez.

— Ați omorît vreodată un om ?

— De ce vrei să știi ?

— Bine, nu mai vreau să știu.

— Nu am omorît încă pe nimeni.

— Spunînd „încă“ admiteţi însă, în continuare, posibilitatea ca o dată să se întîmple.

— O admit. Nu sînt supraom.

— Mie mi-e frică. Mi-e foarte frică. Dacă aş omorî pe cineva, aş renunţa la meserie. Nu sînt capabilă să trec printr-un mare eşec.

— E prea devreme să spui asta.

— Nu. Aşa am gîndit întotdeauna şi nu văd ce miracole m-ar mai putea schimba.

— În viaţă intervin multe. Uite, se întîmplă la un moment dat să ai un şoc. Să-ţi pierzi un prieten, să-ţi pierzi o iubită, sau invers, să-i cîştigi. Se mai întîmplă să ai un mare succes profesional, sau invers, să nu-l ai. Se mai întîmplă şi să ratezi totul fără ca tu să fii un ratat. Un asemenea şoc îţi schimbă optica. Te schimbi ca om. Hai să-ţi spun ce cred despre iubire. Se poate întîmpla să fii un cunoscut inventator. Să inventezi adică nişte lucruri nemaipomenite. Să fii foarte util societăţii care te-a format. Se poate întîmpla însă, ca în planul vieţii tale particulare să dai greş. Un mare inginer poate pierde şi el. Poate fi o fire timidă, romantică. Poate reacţiona fals, sau prea tîrziu într-o iubire. Poate fi înşelat ca orice om, ca orice inginer, ca orice ofiţer, ca orice contabil. Degeaba a făcut el un pod grozav peste Dunăre, degeaba a găsit el soluţia optimă de funcţionare a locomotivelor Diesel-electrice, degeaba a născocit o nouă lege a termodinamicii, degeaba ştie fizică, chimie şi astronomie cît zece, degeaba. Pe plan sufletesc e un ratat. Asta se simte şi *dincolo, în munca lui, începe să se simtă. Ceva se clatină.* Oamenii singuri, oamenii neiubiţi sînt vulnerabili. Duşmanii lor profită.

Ştii că, de obicei, oameni asemănători inventatorului de care îţi vorbeam au alături de ei prieteni adevăraţi şi duşmani tot atît de adevăraţi, tot atît de perseverenţi. Aceşti duşmani speculează orice fisură.

„A divorțat", spun ei. Acum inventatorul e imoral. „A fost văzut cu o femeie" — spun ei — hai să speculăm chestiunea cu femeile. Ca şi cum inventatorul ar trebui să fie un sfînt, să îmbrățișeze doar spiritul femeilor.

Așa se întîmplă, Cristina ! Viața particulară a fiecăruia din noi se poate răsfrînge favorabil sau defavorabil asupra muncii noastre. E greu să dai sfaturi, e greu să pătrunzi în această sfîntă intimitate a sufletului cuiva. Chiar bine intenţionat fiind şi făcînd acest lucru, riști să sfărîmi totul, pentru totdeauna. Iubirea e o mare descoperire făcută în somn. În iubire alegi cu sufletul, cu altceva deci decît cu ochii sau cu mîinile. Vorbesc de o anume iubire.

Dar și o iubire mare te poate foarte bine întrista. Crezi? Nu crezi. Văd după ochii tăi. Chiar neînfrînt fiind, adică găsind să zicem o asemenea mare iubire, ea te poate face, ca şi în reversul medaliei, să fii cumva nefericit. Te poate subordona. Putem face în același timp două lucruri la fel de mărețe ? Putem sta oare zece ore pe zi în laboratorul nostru de cercetări pentru a studia particulele elementare şi, în acelaşi timp, să iubim enorm o femeie ? Putem ?

E posibil oare ca în timp ce aspirăm la premiul Nobel să ducem lumina iubirii cu noi ? Apropo, de ce nu se dă şi premiul Nobel pentru iubire ? De ce taci, Cristina, ce faci la fereastră ? De ce nu mă privești ? Cristina, pleci ? Iartă-mă, dacă vorbele mele te-au supărat ! Iartă-mă!

CAPITOLUL VII

AŞ FI VRUT ÎNTR-ADEVĂR, CA DIScuţia mea cu Cristina, ultima mea discuţie cu ea, să fi decurs ca în *roman*. Aş fi vrut să-i spun toate acele lucruri pe care le-am inventat, aşezîndu-le în dialogul Doctorului X cu studenta sa. O logică interioară a relaţiilor noastre, a relaţiilor mele cu oamenii (amplificată şi de ultimele evenimente în cursul cărora am avut de suferit tot felul de afronturi ale Directorului şi ale oamenilor lui) mă făcea, de fiecare dată, să fiu circumspect, să nu acord întotdeauna celor din jur creditul necesar.

Directorul aflase de vizita mea la Hariton, bănuise dialogul nostru şi amănuntele date de anatomo-patolog, reacţia noastră firească. În ochii lui, devenisem încă o dată un instigator, un revoltat, s-a mers pînă acolo încît a fost propusă împărţirea clinicii mele de chirurgie, a fost recomandat chirurgul Cerneanu ca şef al acestei noi secţii, Cerneanu, omul care întreţinea de mult o atmosferă ostilă în jurul meu, chirurgul căruia îi „dădusem peste mînă“ de atîtea ori în timpul intervenţiilor la care mă asistase sau pe care le condusese singur.

Cerneanu trecuse, atîţia ani, în urbe, drept un faimos chirurg. Se crease în jurul lui o falsă aureolă, el era de fapt un chirurg de furuncule şi apendicite, o somitate de buzunar, deloc semnificativă. Conspiraţia lui a eşuat cînd, chemat de secretarul de partid al spitalului, pentru explicaţii (mi se imputa duritatea în relaţiile cu subalternii, duritate în spatele căreia eu înţelegeam deconspirarea păienjenişului de relaţii, afacerile amoroase, banii luaţi unor pacienţi etc.) am adus cu mine un borcan în care păstram pansamentele uitate de Cerneanu (autorul reclamaţiilor) în stomacul unui pacient pe care, ca să-l salvez, a trebuit, deşi autorul monstruoasei intervenţii s-a opus, să-l redeschid. Aş fi vrut, repet, ca discuţia mea cu Cristina să fi decurs ca în *roman*. De ce nu putem, atunci cînd într-adevăr ar merita s-o facem, să fim foarte sinceri, de ce majoritatea unor astfel de ocazii sînt pierdute, de ce amînăm totul, dînd răgaz timpului să intervină ?

„Nu pot face nimic pentru dumneata", îi răspunsesem Cristinei, rănind-o, îndepărtînd-o de mine.

Mă gîndeam, totuşi, la un paleativ de fericire. Speram ca studenta să înlocuiască, măcar momentan, amintirea Silviei. În zadar. Nu am fost capabil să continui. Să doresc pînă la capăt. Mă pierdeam în aventuri sterile, nesemnificative, neavînd puterea să provoc o nouă iubire, să o continui, să o doresc. Au fost ani cînd am vrut enorm să am un copil, aşa cum dealtfel vreau şi astăzi. Încerc uneori sentimentul de vinovăţie faţă de acest copil nenăscut. Mi se pare că datorită mie el nu poate exista. Se întîmplă în acest fel o nedreptate, o mare nedreptate, diferenţa de vîrstă dintre noi creşte mereu, e ca şi cum aş vrea să opresc cu mîinile o avalanşă, timpul se prăbuşeşte peste mine şi peste trupul lui nevăzut, pe care cu disperare încerc să-l salvez. Cum să-l salvez ?

În viaţa mea, am simţit, apăruse Fotograful. S-a apropiat de mine şi mi-a întins fotografia fiului meu.

Copilul părea să aibă şapte sau opt ani. Avea părul buclat. Ochii mari. Era aşezat pe o bancă, într-un parc.

Pe spatele fotografiei era notată cu creion chimic o dată. Iunie 197...

Fotograful a mai întîrziat cîteva minute cu mine. Mi-a povestit cîteva detalii din viața sa. Mi-a spus că ori de cîte ori voi avea nevoie, va fi lîngă mine.

„Cineva trebuie să aleagă momentele-cheie ale existenței dumneavoastră."

Avea dinți puțini, era aplecat ca o salcie, mergea greu.

„Sacrificiul este singurul gest liber care dizolvă actul, — spun indienii — pentru că orice act, în afara celui sacrificial, înlănțuiește conștiința."

Vorbea rar, parcă nu mă vedea ; se uita prin mine.

„Fiecare din noi e suma faptelor sale."

Am rămas cu fotografia în mînă. Mă gîndeam : „Fiul meu e mînăstirea mea nezidită. De aceea sufletul meu se surpă mereu, de aceea."

Fotograful se depărta, pașii lui se auzeau acum tot mai departe.

„Păcat — îmi spuneam — că nu i-am vorbit despre *doctorul meu,* despre *romanul meu.*" Aveam impresia că m-ar fi înțeles. De unde patima de a-l termina ? S-ar putea să fie un instinct lăuntric, acela care ne dictează să narăm, să retrăim, să fim înlăuntrul cuvîntului. Fiecare din noi are o poveste. Fiecare are o carte nescrisă. Fotograful mi-ar fi răspuns amintindu-mi de *Gitta :* „Adevărata nefăptuire nu este imobilitatea exterioară, ci liniștea interioară ; simpla imobilitate este prefăcătorie, iar fapta îi este superioară."

Fotografia fiului meu se ștersese. Rămăsese o bucată de carton alb, mat. Devenise o simplă rețetă. Pașii fotografului nu se mai auzeau.

Hariton m-a vizitat într-o seară acasă. Era destul de abătut și mi-a explicat posomorîrea lui.

— M-a tras de urechi „patronul“. A avut un fel de a-mi vorbi malițios și cinic. În spatele cuvintelor lui de uzanță se ascundea de fapt : „Ți-am dat apartament, te-am plătit adică și tu complotezi cu..., complotezi, nu ?“

— Ce ți-a spus ?, lasă ce ai bănuit tu că e în spatele cuvintelor. Ce ți-a spus, vorbește !

— Mi-a conferențiat întîi despre *greutățile* muncii lui. Pe urmă despre familie. Mi s-a destăinuit chiar în unele privințe.

— Nu ați plîns unul pe umărul celuilalt ?

— Părea foarte obosit și trist. Mi-a cerut amănunte despre noul apartament, m-a întrebat pe urmă de ce nu mă însor. Îi părea rău de fata aceea, fata care a murit. Ba chiar mi-a mulțumit pentru rezultatul autopsiei. Ce părere ai ?

— Jos pălăria. Așa se lucrează. Așa se face carieră.

— Lasă gluma.

— Nu te-a sărutat ? L-ai salvat ! Trebuia să te sărute. Zgomotos. Pe ambii obraji. Să te atingă cu gura lui umedă, cu gușa lui tremurîndă. Felicitări, băiete, trebuia să-ți spună. În fond te-a plătit bine, maestre Hariton ! Un apartament central nu se capătă ușor. Recunoaște ! Aproape că ți-am înțeles sacrificiul !

Hariton, după această replică, a început să urle, să se agite. Mi-a răspuns cu gesturi și lacrimi. Da, a început să plîngă ca un copil :

— Îți eram prieten, să știi, mi-a declarat printre sughițuri. Ce era să fac ? Voiai să mă trimită la circă ?

— Nu, Hariton, i-am spus, nu voiam să te trimită la circă. Aș fi vrut să faci explozie. Chiar cu întîrziere. Să-l iei la palme și să fugi. Să-i spui că e odios. Uite, dacă i-ai fi spus că e odios, ai fi crescut enorm în ochii mei, chiar dacă scena n-ar fi avut ecouri dincolo de ușile cabinetului său.

— N-am putut, reuşi în sfîrşit Hariton să vorbească. Aş fi vrut însă să te văd pe tine acolo, jos, la morgă. Să vină directorul şi să-ţi spună cum a fost operată fiinţa care acum zace în faţa ta fără viaţă. Să-ţi spună ce complicaţii s-au ivit, ce greutăţi neprevăzute au intervenit. Desigur, să te facă să înţelegi că şi neşansa este printre cele omeneşti. Să te fi văzut pe tine. După război, e simplu. Toţi faceţi pe grozavii după război !

— Ce-aş putea să-ţi mai spun ? Ai recunoscut cel puţin că mi-ai vorbit despre fata aceea ? Că m-ai chemat şi mi-ai spus ? Ştie doar că sîntem prieteni.

— Nu m-a întrebat nimic. A avut bunul simţ. Mi-a atras totuşi atenţia asupra unei anumite discreţii profesionale care ar trebui să ne caracterizeze. Pe mine, adică, nu mă caracterizează această discreţie ! Eu trăncănesc adică ! Înţelegi ? -

— Fac eforturi. Ce ai de gînd ? Cum ai de gînd să trăieşti în continuare ?

— Ştii ce înseamnă „să mori cu dreptatea de partea ta“ ?, aşa se spunea la un moment dat, în comentariul unui film despre automobilişti. Unii dintre ei „mor cu dreptatea de partea lor“. La ce bun ?

— Ascult !

— Ce aş fi cîştigat dacă aş fi dat în vileag povestea cu fata. Ce ?

— Cred că glumeşti !

— Deloc. Conştiinţa mea s-ar fi eliberat şi atît. Ar fi început imediat o campanie de represalii. Directorul „ar fi avut dreptate“, şi gata. Eu aş fi plecat cu dreptatea de partea mea.

— Şi fata aceea a murit cu dreptatea de partea ei.

— E o diferenţă.

— Nu e nici una. Ea a murit efectiv din prostia directorului. De ce să ne ferim şi să nu folosim, dacă realitatea o impune, cuvîntul *prostie* în legătură cu unii directori. Incapacitate, prostie etc. De ce să nu spunem lucrurilor pe nume.

— Tu ai făcut caz cu Cerneanu. Te-ai războit cu morile de vînt. Cerneanu e un tip șters. Fără personalitate. El nu înseamnă nimic în ierarhia socială. Cerneanu nu e directorul. Să te fi văzut ce ai fi făcut dacă Cerneanu ar fi fost directorul.

— Hariton, recunoaşte, tu eşti mai laş decît mine. Recunoaşte.

— Nu recunosc.

— Mă voi strădui să te fac să recunoşti.

I-am explicat o oră întreagă lui Hariton, dar el a rămas neînduplecat.

Fata a murit totuși, cu dreptatea de partea ei.

Devenisem irascibil, violent chiar. Într-o zi, am făcut un act necugetat. Am pălmuit un individ, un tînăr fără ocupaţie, impertinent şi degenerat care, nici mai mult nici mai puţin, a venit la mine să mă întrebe ce forme trebuiesc făcute pentru a-şi *vinde tatăl,* da, aşa s-a exprimat, ce forme trebuiesc făcute, întreba el, pentru a vinde trupul tatălui său Facultăţii de medicină. Aflase acest neisprăvit că facultatea noastră ar cumpăra cadavre și încă la preţuri piperate. Culmea era că tatăl nici nu murise, era grav bolnav, s-ar fi putut să aibă un cancer renal, aşa am înţeles din spusele fiului, s-ar fi putut în curînd să moară. L-am pălmuit şi l-am dat afară, m-am răţoit şi la portarul facultăţii care lasă să intre tot soiul de derbedei în incintă. Faptul e semnificativ pentru starea în care mă aflam, pentru criza prin care treceam.

Într-o zi am întîlnit-o pe Cristina la facultate. Stătea cu coatele rezemate de pervazul unei ferestre şi privea în stradă. Am invitat-o în cabinetul meu şi am încercat să repar greșala de data trecută. În timpul discuţiei însă, întrebările pe care doctorul din *romanul* meu le punea Cristinei mi-au apărut în minte cu putere, am avut la un moment dat impresia că amîndoi, eu și Cristina, noi cei adevărați, citim, împărțit pe roluri, ca la școală, capitolul ultim din *romanul* la care scriam, aveam senzația că trișez, că nu mai pot trăi adevărat, că sînt victima propriei mele imaginații.

Literatura părea mai puternică decît viața. Toți, uneori, credem asta.

Ni se întîmplă să trăim episoade din viața noastră, foarte aproape, prin modul lor de manifestare, prin semnificația lor, de întîmplări literare, de cărți și filme văzute. Pare că planurile se încurcă, aproape repetăm o altă viață, a unui personaj bunăoară, cu legile lui interne, cu structura lui. Literatura ne poate dirija anumite trăiri, amintirea literaturii poate fi atît de puternică încît putem exista în numele ei, fără voință și fără personalitate, seduși de lumea ficțiunii.

Ca în *„Enrico IV“*, ca în lumea lui Pirandello, *Doctorul* meu lua viața din mine, ispitindu-mă cumplit, la rîndul meu, să trăiesc în numele lui.

Eu și Cristina, noi cei adevărați, jucînd rolul unor personaje, purtînd hainele lor, gîndurile lor. Cum aș fi putut să-i confiez ei toate acestea, cum ? Bineînțeles fata n-ar fi acceptat jocul, m-ar fi acuzat de lipsă de personalitate, cel puțin de lipsă de personalitate.

Ce s-ar întîmpla, mă întrebam, dacă paralel cu viața reală ar exista și viața din cărți, dacă oameni din diverse țări ar trăi ca în cărțile care s-au scris despre ei, sau pe care ei înșiși le-au scris ? Cum ar fi reconstituirea acestei planete paralele, *Arta* ? Mi-a plăcut ideea și am jucat atunci în fața Cristinei un rol necinstit. I-am pus cîteva întrebări din *roman*.

— Cristina, ce părere ai despre vînătoare ?

— Iată o întrebare !

— Nu, te rog, nu o lua ca o glumă. Te întreb destul de serios.

— Vînătoarea ! Să stabilesc adică relaţia între vînător şi...

— Şi...

— ...vînat. Da, între cel care vînează şi cel ce se apără. E complicat ? Nu cred. Omul care ia în posesie, vînatul care nu bănuieşte primejdia reală, sau o bănuieşte, dar instinctiv. Vînatul are astfel frumuseţea singurătăţii libere. Are conştiinţa egalităţii cu natura.

— Complici !

— M-aţi întrebat ce cred. Cel care vînează e vulnerabil. Crezi că „poţi omorî de plăcere". Poţi face rău de plăcere ? Nu cred. Ucizi doar ca să-ţi învingi refulările, complexele, vanitatea. Ucizi ca să mănînci sau ca să „stabileşti echilibrul ecologic", cum se spune.

— Vînătoarea e una din primele manifestări ale fiinţei umane. Crezi că se va renunţa vreodată la ea ?

— Nu. Va lua mereu alte forme. Dar nu se va renunţa. Probabil numai dacă relaţia va presupune egalitate. Adică o putere comună, egală, o înzestrare tehnică identică. Dacă victima s-ar putea apăra, dacă i s-ar da mai multe şanse... Ar însemna luptă bărbătească. Dar asta nu va fi niciodată. Victima trebuie să fie întotdeauna mai slabă. E vorba în fond de adaptarea speciilor.

— Cristina, ai fost vreodată la o vînătoare ?

— Nu. Dar mi-am imaginat de multe ori această participare. Mă gîndeam că, într-o anume situaţie, aş fi putut fi invitată la o vînătoare. Că o intelectuală ca mine ar trebui să-şi înfrîngă timiditatea şi prejudecăţile, că ar trebui să facă acest lucru cu spontaneitate, dacă nu cu îndemînare. Să fie o amazoană modernă. Probabil la circumscripţia la care voi lucra, va trebui să învăţ să vînez.

— Ce fel de vînătoare ţi-ai imaginat ?

— De cerbi. Una fastuoasă. Cu cîini înalţi şi coloraţi. Cu cai şi curteni. O vînătoare de curte mi-am imaginat.

— Cristina, apropo de vînătoarea aceea, aducînd aproape cu un carnaval, tu porţi o mască ?

Cristina m-a privit îndelung fără să-mi răspundă, căutînd în ochii mei mobilul întrebării. S-a sculat apoi de pe scaun şi a mers la fereastră. Îi stătea foarte bine înrămată în fereastră ; pe fondul cerului. Părea o fotografie de familie, în mărime naturală. Lumina îi cădea pieziş pe tîmple şi le dădea o strălucire ciudată.

— Vă rog să-mi permiteţi ca, după ce voi încerca să răspund, să vă pun şi eu aceeaşi întrebare. De fapt consideraţi-o pură, ar fi un joc cinstit.

— De acord.

— Încerc mereu să mă adaptez. Nepropunîndu-mi neapărat să port o mască, o am. Probabil, dacă faci mari eforturi de adaptare înseamnă că porţi o mască. Eu mi-o scot însă repede. Intru în joc cu sinceritate. Rămîne totuşi mereu o margine. Atunci cînd suprapun două adevăruri : ce ştiu eu despre oameni şi ce sînt ei de fapt. Întotdeauna găsesc oameni mai buni decît m-aş aştepta. Adică, mereu cred că am găsit cel mai bun om din lume. Impresia însă mi se anulează a doua zi, cînd găsesc altul mai bun decît acesta din urmă. S-ar putea să mă înşel, să fi fost eu prost pregătită pentru viaţă, prost sfătuită. Sînt mereu în gardă, *aşteptînd să mi se întîmple ceva neplăcut*, gata să-i suspectez pe toţi, dar printre ei, printre oamenii din jur, întîlnesc, cum spuneam, unii atît de buni, încît mă copleşesc, mă umilesc de-a binelea şi mă fac să rămîn datoare veşnică, să rămîn cu complexe. Deci măştile sînt în funcţie de situaţii. Cînd nu cunosc totul despre un om, port o mască circumspectă, neliniştită. Instinctiv. Fără voia mea.

— Totul ! Putem şti totul despre un om ?

— În sistemul meu de măsură, de testare, apreciez destul de repede individul.

— Dar te înşeli tot atît de repede, nu-i aşa ?

— Probabil. E inerent.

— Cunosc un medic care a ucis ca să facă bine. Cel puţin el dorea la început asta. Sînt sigur. Iar dacă mă înşel, întreaga mea morală e dată peste cap, tot ce e sfînt în lume e dat peste cap. Nu, nici nu am voie să mă gîndesc la altceva. Cunosc deci un medic care a ucis dorind să facă bine.

— Şi ?

— Atît. Cred că mai puţin contează că el nu prea ştie să facă bine. Că a greşit din nepricepere, că a făcut mai mult rău decît bine.

— Atunci nu e numai vina lui.

— Ba da. Societatea nu ştie, nu poate nici măcar să conceapă că unul din membrii săi, unul de care depinde foarte mult viaţa oamenilor, un medic, nu ştie cum se face binele. Mai ales cînd medicul acela e şi un teoretician, care uneori, ce-i drept rar, mai face şi bine. În practică, vorbesc.

— Mă lăsaţi să cred ce vreau ?

— Da.

— Să bănuiesc despre cine e vorba ?

— Da.

Cristina s-a aşezat din nou pe scaun şi şi-a prins capul în mîini.

— La ce te gîndeşti ? am întrebat-o.

— La doctorul acela care vrea să facă binele şi nu ştie cum, deşi ar vrea să-l facă. Aţi omorît vreodată un om?

Cristina vorbise la fel ca fata din roman. Cred că am tresărit, cred că am devenit palid, și ea a fost sigură că am omorît un om. Nu puteam nega. Am recunoscut. Am început să *imaginez.*

— Da. Am omorît o dată un om. Am operat greșit. Era vorba de o fată. Foarte tînără și foarte frumoasă. Anatomo-patologul, fiindu-mi prieten, a sesizat la autopsie greșala mea grosolană, și în numele prieteniei noastre a tăcut.

— E groaznic ! Cum mai puteți trăi ?

— Cu sufletul rupt. Nu, n-am uitat nici o clipă. Nu sînt deloc senin. Asta nu mă absolvă însă. Nu-mi acordă circumstanțe atenuante. Fiindcă sufăr, nu înseamnă că sînt mai liniștit. Nu întotdeauna plînsul ne liniștește.

Nu știu de ce am luat atunci vina directorului asupra mea, dar tăcînd la infinit aș fi putut deveni complice. Trebuia să vorbesc. Din martor am devenit făptaș.

Cristina mă privea uluită, nu mă crezuse niciodată atît de laș.

— E groaznic, repeta Cristina și sufletul meu încerca voluptatea, necunoscută pînă atunci, a criminalului care mărturisește.

— Cristina, i-am spus, nu sînt supraom. (Folosisem cuvîntul în *roman* și-mi plăcuse.) Meseria noastră, o știi bine, nu exclude greșeala. Dacă vrei, spune-i greșelii altfel. Treaba ta.

— Ați mai vorbit cuiva de această întîmplare ?

— Nu. Ți-am răspuns însă sincer la întrebare. Nu știu dacă ești satisfăcută de răspunsul meu.

— Ce v-a făcut să-mi spuneți tocmai mie toate acestea?

— Vrei un răspuns la fel de dur ? S-ar putea să nu reziști la două șocuri într-o zi. S-ar putea.

— Atunci promiteți-mi că o dată, nu are importanță cînd, îmi veți răspunde.

— Nu-ţi promit. S-ar putea însă s-o fac. De ce să ştim totul exact, de ce să măsurăm vieţile noastre cu aceeaşi măsură.

Cristina a plecat abătută. Eram atunci într-o stare de cumplită încordare. Voiam să alerg după ea şi să-i spun că spovedania mea a fost falsă. Că n-am omorît pe nimeni, că Directorul meu era autorul acelei crime.

Am început, totuşi, din momentul acela să mă simt vinovat. Am început să mă simt aliatul Profesorului. Mi se părea că o parte din leafa pe care o luam, semnînd ştatul aprobat de conducere, mi se dădea ca să tac. Eram şi eu, ca şi Hariton, plătit ca să tac.

Ce rămînea de făcut ? M-am apucat şi am scris cîteva pagini despre vinovăţie. Iată-le :

„În timp ce ascult Bach, am sentimentul vinovăţiei. Fără să ştiu de ce, fără să acuz cumva muzica de această provocare. Cu două săptămîni în urmă mă aflam în sala Ateneului român. Găsisem din întîmplare un bilet, l-am cumpărat şi am intrat în sala care gemea de lume, în seara aceea, organistul Eckart Schlandt prezenta, printre altele, şase corale, *Passacaglia* şi *Fuga în do minor* de Bach, era un concert de gală şi m-am socotit deosebit de norocos.

După prima piesă, am început să mă simt vinovat. Întîi faţă de bărbatul care stătea lîngă mine şi pe care, într-un fel, mi se părea că-l frustrez de prezenţa soţiei sale. Apoi am lărgit sfera. Mă simţeam vinovat faţă de tînăra aşezată cu două fotolii mai departe, pentru că n-o cunosc şi pentru că n-am să-i pot niciodată vorbi. Simţeam că n-am s-o mai întîlnesc şi asta mă descuraja cumplit, mă îngrozea.

Am încercat apoi sentimente de vinovăţie faţă de Laura, soţia Doctorului X. De asemenea faţă de Silvia. Pe urmă, corelînd, am ajuns, printr-o logică internă a faptelor, la vinovăţia mea faţă de Hariton şi faţă de Director. Mi se părea că ei fuseseră înțeleși și, încă nu știam prin ce procedee, mă legaseră și pe mine de ei, mă făcuseră complice. O crimă premeditată, aproape perfectă.

Unde e totuși greșala ? mă întrebam. Directorul o omorîse pe fată, și Hariton, care știa că o omorîse, întocmise actele de autopsie prin care își cruța șeful de orice vină. Îi spăla adică mîinile de sînge, sărutîndu-i-le. Dar eu, ce rol aveam eu ? Pe mine de ce mă chemaseră ?

„Uite-te, nu-i așa că am procedat corect ?“, mă întrebau ei surîzători. Mă uitam, vedeam organele la locul lor, cusăturile corect executate, totul părea ireproșabil.

„E bine !“, ridicam capul către ei.

E ca și cum numai eu în lume aș fi știut adevărul.

„Am operat o moartă“, îmi arunca Profesorul, așezîndu-mi mîna lui păroasă și grea pe umăr.

În copilărie priveam cu spaimă mîinile doctorilor. Eram foarte debil și tata chema mereu doctorii, pe care îi cunoștea, să mă consulte. Toți doctorii aveau mîinile mari și păroase. După ce mă pipăiau o vreme, se duceau în camera alăturată să și le spele îndelung, timp în care vorbeau cu ai mei, mama le ținea prosopul și săpunul, umili, strecurîndu-le banii în buzunar.

„Banii pentru deranj, banii pentru trăsură, banii pentru consultație“.

Mai tîrziu, cînd am obținut titlul de doctor și cînd i-am arătat tatei diploma, m-a rugat imediat să-i ascult plămînii. A fost pentru prima oară cînd m-a lăsat să fac asta și am ghicit în ochii lui o altă măsură decît aceea cu care mă obișnuise timp de douăzeci și trei de ani. Mă privea oarecum umil, și atunci mi-am așezat mîinile pe umerii lui, pe pieptul lui, privindu-mi-le. Nu erau nici mari, nici păroase. Stupidă încîntare !

Profesorul continuă : „Am deschis-o ca să am conștiința împăcată, ca să-i liniștesc pe-ai ei“.

Deci a operat-o ca să aibă conştiinţa împăcată ! Continuînd, s-ar putea crede că a omorît-o ca să aibă conştiinţa împăcată. Şi eu ? Eu am acceptat jocul lor. Eu ştiam că Directorul o va omorî şi nu am alergat urlînd pe sălile spitalului, nu m-am aruncat plîngînd la pieptul bătrinului care stătea la poartă, în sala de aşteptare, la pieptul omului care peste scurt timp îşi va fi luat fata moartă înapoi. Eu am tăcut. Hotărît lucru, eram vinovat.

Cui trebuia să-i spun întîi ? Poate trebuia să merg la Direcţia sanitară a regiunii. Să anunţ acolo ce se pune la cale.

„Mîine dimineaţă, Profesorul, onorabilul director al clinicii noastre va omorî o femeie."

M-ar fi destituit imediat. Sau aş fi putut declara : „Doi colegi ai mei vor să ucidă".

Cine m-ar fi crezut ? Cine ne crede cînd spunem un lucru atît de grav, fără să producem dovezi ? Cum să-i faci pe cei din jur să creadă că eşti în deplinătatea facultăţilor mintale. Cum să-i faci să alerge şi ei înnebuniţi de grijă pe scări, să se suie în maşinile lor care aşteaptă frumos aliniate şi cu şoferii lor tăcuţi, citind „Sportul", să sară în maşinile lor, zic, şi să urce treptele spitalului două cîte două, să ceară un lift de servici, rapid, şi să dea buzna în sala de operaţie, smulgîndu-i Profesorului bisturiul din mînă exact în momentul cînd se pregăteşte să-l apese în pîntecul victimei, peste pata uriaşă de iod !

Cui trebuia să-i spun întîi ? Era necesar probabil să alerg la Procuratură. Să rog secretara să mă lase la Procurorul şef, tînăr şi simpatic, vechi prieten. Precis m-ar fi ascultat cu interes, ba chiar şi-ar fi notat ceva în agenda sa. Apoi m-ar fi asigurat „că se ocupă" de toată această poveste. Ne-am fi despărţit ca doi vechi prieteni, afectuos, strîngîndu-ne mîinile. La uşă, la ieşire vreau să spun, în stradă probabil, m-aş fi dezmeticit. Procurorul nu crezuse, desigur, o iotă din spovedania mea. Cum să crezi un chirurg, şi încă nu unul dintre cei mai răi, care năvăleşte în biroul tău şi te roagă să salvezi o femeie pe care Directorul clinicii, de asemenea cunoscut specialist, vrea, după spusele primului, s-o omoare a doua zi.

Cui trebuia să-i spun întîi ?

Măsurile din Bach făceau să tremure aerul, întreaga sală părea că vibrează, părea că în curînd forţa muzicii va face să se prăbuşească coloanele şi statuile, stucatura splendidă, îngerii de bronz culcaţi deasupra scenei cu trompetele lor minunate, părea că forţa năprasnică a muzicii îşi va sacrifica propriul templu.

„Dacă m-aş ridica în picioare“, mă întrebam, dacă mi-aş striga vinovăţia, aici, în faţa acestor oameni, aici, în clipele acestea supreme, înainte de a muri cu toţii îngropaţi, aici, cu orga aceasta ameninţătoare.“

Muzica încetase, abia într-un tîrziu, au izbucnit aplauzele şi au continuat minute în şir. Pierdusem şi această ocazie.

Am plecat mai vinovat ca niciodată, suferind sufleteşte, epuizat.

Cui să-i spun mai întîi ?

Ar fi trebuit să încep cu criminalii înşişi. Trebuia să-i fac întîi să recunoască. Să-i pun în faţa unor evidenţe. Pe urmă ar fi fost mai uşor, declaraţiile lor ar fi fost concludente. M-am dus a doua zi la Director şi l-am rugat să-mi spună ce s-a întîmplat cu cîteva zile în urmă cu fata aceea „da, aceea pe care aţi omorît-o !“

Priveam în altă parte. N-am putut să-l privesc în ochi şi el a sesizat slăbiciunea mea, profitînd. „Doctore dragă, am admirat întotdeauna umorul dumitale negru. Acum însă întîmplarea e prea tristă ca să suporte glume. Îmi pare nespus de rău pentru ea. Cred că ți-a spus Hariton. A fost imposibil să fac ceva."

Priveam în curtea spitalului. Doi bolnavi se plimbau vorbind. Unul din ei, tînăr, fuma. Deodată a început să plouă. Pe geamuri cîțiva stropi au stricat imaginea lumii.

„Țin să-ți comunic, a continuat Directorul, că s-a rezolvat chestiunea cu clinica. Ieri. N-am avut cînd să-ți spun. Nu se mai împarte. Să-și vadă lungul nasului. Să te lase în pace. În discuția finală, mi-am expus punctul de vedere, au înțeles și tovarășii. Erau dezinformați, atîta tot."

În continuare, n-am mai auzit nimic. Stropii de ploaie formaseră pe geam o peliculă uniformă care se scurgea, deformînd încă o dată imaginea lumii. Era ca hubloul unui submarin, ne scufundam, și urechile începuseră să-mi vîjîie din cauza presiunii, coboram pe fundul lumii.

Am plecat clătinîndu-mă. Nu eram capabil de un act hotărît. Dorisem inițial, să-i spun Directorului tot ce gîndesc, tot ce mă frămîntase în ultimele zile. Degeaba. Eram paralizat. Am ieșit, am coborît scările mecanic, ciocnindu-mă de cîteva ori de cei care urcau sau coborau ca și mine. N-am răspuns la nici un salut. Ploaia m-a luat în primire. Întreg. În ploaie păream nevinovat.

În ploaie oamenii pot părea nevinovați. Chiar condamnații la moarte, cînd străbat în ultima clipă curtea închisorii, spre zidul mucegăit, din spate, chiar ei, dacă întîmplător începe să plouă, chiar ei par nevinovați. S-ar putea crede atunci că e o răzbunare mișelească a cuiva. Ploaia îi face pe oameni egali. Era o declarație patetică. Am mototolit foile și le-am aruncat în coș. Ce trebuie să fac, îmi spuneam fără încetare, torturat de impas, oare va trebui să duc toată viața această povară ?

Psihiatrul R., bunul meu prieten, m-a luat cu el a doua zi la clinica lui. Şi-a rezolvat lucrările, timp în care m-a rugat să fac o vizită unor bolnavi interesanţi, nişte „pictori amatori pe care trebuie neapărat să-i cunoşti".

Îmi amintesc acum de toate acestea pentru că am întîlnit într-o rezervă un „pictor", blînd, părea cumsecade, picta flori, florile lui erau însă îngropate în pămînt „sînt doar cadavrele unor flori" spunea el, „sînt oasele unor flori" şi mi-a umplut patul cu acuarele.

Am discutat o oră încheiată. A fost sigur că m-a mai văzut, ştia că sînt campion de tenis, mă admirase jucînd în 1945. L-am aprobat întru totul, i-am susţinut toate convingerile.

Deşi a trecut atîta timp de atunci, conversaţia cu el, cu „Iliescu Vraciu, pictor român în viaţă", cum mi se recomandase, îmi apare şi acum cu claritate în minte.

— Îmi închipui, îmi închipui. Dumneata însă nu poţi picta. Cei socotiţi vinovaţi nu pot picta. Numai noi cei cu sufletul de zăpadă putem picta. Vorbea cu privirile pierdute. Îmi apucase mîna. Mi-o ţinea între palmele lui umede, voi nu puteţi picta, nu-i aşa ?

— Nu. Noi nu putem picta. Ochii mi se umpluseră de lacrimi şi am încercat să-i evit privirea.

— Te înţeleg, tenismene, merită să plîngi cînd nu poţi picta. Cînd nu ştii să colorezi flori. Merită să plîngi. Te înţeleg. E greu să fii vinovat. Alături, aici, lasă plînsul şi ascultă-mă, e un tip foarte ciudat. E nevinovat. Sînt sigur că el e nevinovat, cu el justiţia n-a greşit. Ştii ce face ? Corectează bătălii pierdute ! Le reia pe planşe mari, face un nou amplasament al trupelor, le dispune după o tehnică proprie, împarte altfel forţa de şoc, armamentul. A demonstrat astfel, că multe din marile bătălii ale istoriei, ar fi putut avea altă soartă.

Ştii ce mai face ? Rejudecă procese celebre ! Da ! A scăpat astfel de la moarte cîţiva regi şi cîteva regine. Cîţiva politicieni cunoscuţi. A adus în favoarea lor argumente hotărîtoare. A înduplecat tribunalele. E un tip fenomenal. Sîntem prieteni. Ştii că vreau să-i fur o idee ! Deşi mi-e cumva teamă, dar vreau să-i „folosesc" o idee. De fapt nu e ideea lui, e a mea, aparţine doar unui sistem de idei conceput de el. Se înscrie, adică, într-o sferă de preocupări ale lui, asta cu corectarea unor greşeli ale istoriei. Eu i-am dat însă o tentă originală.

Aş vrea să repictez cîteva pînze celebre. Conform unei noi concepţii. Vreau să repictez bunăoară *Lecţia de anatomie a profesorului Tulp*. Ştii cum vreau să-l fac ? Cadavrul să nu mai fie culcat pe lespedea lui, sub privirile profesorului Tulp şi ale ciracilor lui. Nu ! Să fie în picioare, între ei. Să-l disece şi cadavrul să rîdă. Să le arate că numai trupul poate fi mutilat, nu şi sufletul. Să demonstreze îngîmfaţilor acelora cu pălării de mătase şi gulere de dantelă că sufletul nu poate fi atins, că degeaba tăiem pieptul şi mîinile şi picioarele, sufletul e altceva, înţelegi, tenismene ?

Îmi strîngea mîna cu putere. Avea buzele vinete şi la colţurile gurii i se desena o spumă subţire.

Vreau, de asemenea, continuă el, să repictez *Gioconda*. Să-i dau adevărata dimensiune spirituală. Am studiat mult, am citit enorm. Ştiu totul despre ea. Era o tîrfă. Mă suporţi ? Spune că nu te-am plictisit !

— Nu, vă rog, continuaţi.

— Ştii ce vreau acum să pictez ? Ghici ! Pun pariu că nu ghiceşti !

Se sculă şi fu scuturat de un rîs nesfîrşit. Apoi se linişti, se aşeză iar lîngă mine.

Vreau să repictez Capela sixtină. Nu te mira, am o mînă de aur. Mi-a povestit cu lux de amănunte cum va arăta noua Capelă sixtină.

Am suportat totul cu stoicism. Am rezistat pînă la capăt. La sfîrşit, acoperit de bulgări reci de sudoare, plecînd, i-am spus :

— M-am simţit bine cu dumneata, pictore. Ar trebui să fii liber. Am să încerc să te ajut.

Mi-a dăruit o acuarelă. O floare neagră superbă, îngropată în piatră. Turnată în piatră. Un trandafir negru, rămas parcă de milenii în rocă.

CAPITOLUL VIII

DOCTORUL X O EXAMINĂ PE BOLNAVĂ din umbră. Stătea în stînga ei, aşezat pe un scaun rotund, bolnava era cu faţa spre fereastră, nu-l vedea pe doctor, îl auzea doar, îi auzea mîinile răsfoind fişe şi reţete, radiografii.

Faţa bolnavei primea lumina şi o răsfrîngea ca o oglindă pe care o găseşti într-o casă goală peste mulţi ani, bolnava plîngea, lacrimile îi brăzdau obrazul, chipul ei alb devenise neaşteptat de frumos, bolnava îşi aştepta sentinţa, doctorul întîrzia să se pronunţe, ştia doar că femeia din faţa lui are cancer, toate analizele îi confirmau presupunerea, şi ridicîndu-se îi spuse : „Eşti în afara oricărui pericol. Va trebui să stai acasă trei-patru săptămîni, vii să te mai văd. Poţi renunţa la regim. Te mai supără operaţia ?“

Îi vorbea fără să o privească, ştia că în asemenea cazuri nu e indicat să te uiţi în ochii bolnavului, bolnavul ar putea sesiza îndoiala, minciuna.

Îşi aminti vînătoarea, ochii păsărilor, mari, deschişi peste moarte.

„E bine că nu te mai supără. Deci, ne-am înţeles.“

Bolnava plîngea în continuare. Se întîmplă uneori ca instinctul bolnavilor să fie mai puternic decît cuvintele doctorilor, bolnavii își presimt uneori sfîrșitul, sînt de neclintit în această presimțire. Ce e de făcut cu ei, cum să le spui să n-aibă nici o grijă, să meargă liniștiți acasă?

— Am o fată, doctore, spuse în sfîrșit bolnava, cu glasul egal, lăsîndu-l să înțeleagă că ființa aceea va rămîne orfană.

Era vorba de un copil pe care doctorul și-l dorise toată viața, pe care Laura i-l refuzase.

— Foarte bine. Să vă trăiască. Foarte bine.

— Nu e bine. Ce-o să facă singură ?

— Cum singură ?

— De ce mă mințiți, de ce nu-mi spuneți adevărul ? Eu știu despre ce e vorba. Știu.

Toată după-amiaza doctorul a purtat în fața ochilor chipul femeii care-și presimțea moartea, dar, ca întotdeauna, chipul acesta fu înlocuit cu al Laurei, ca întotdeauna amintirea ei triumfă.

Era — amintirea — o catedrală în care chipurile sfinților începeau să se șteargă, vopseaua căzuse în dreptul buzelor și al ochilor, aripile îngerilor se împuținaseră, chipul Laurei, cu vremea, se ștersese și el, la început insesizabil, apoi apăruseră pete, prevestind prăbușirea. Astfel, chipul începuse, odată cu trecerea anilor, să se recompună în planuri diferite, neuniformă *amintirea amintirii* pervertind cumva puritatea-i. Doctorul dorea acum amintirea sufletului și mai puțin pe cea a chipului Laurei, și-ar fi permis să adauge alte particularități ființei pierdute, alte prilejuri de meditare.

Laura (Doctorul aflase între timp) contribuise și ea într-un fel la moartea mătușii sale. Bătrîna fusese purtată într-o excursie, fusese răpită liniștii pe care boala ei o reclama.

Ce a urmat, e lesne de închipuit. Laura părea că o făcuse inconştient.

Iată scrisorile Laurei expediate Doctorului în acea perioadă :

Dragul meu,

Sîntem aici de cinci zile. După binemeritata odihnă ce a urmat drumului de ieri, ne plimbăm întruna. Any se simte perfect, îi face foarte bine liniştea munţilor. Am fost cu dînsa pînă la cruce. Pe urmă, jos, am ascultat fanfara. Ştii ce aş vrea să ascult, bineînţeles, împreună cu tine ? „Giselle“.

Mai ştii primăvara aceea splendidă în care am trăit de două ori, fascinaţi de muzica acestui balet ?

Ce mai faci tu cu viaţa ta ? Şi apoi, fără zăpadă, cum poţi trăi, cum poţi visa ? Pe cine ai mai operat în ultima săptămînă ?

M-am gîndit că, atunci cînd va fi să mor, ar fi bine să mor în zăpadă, undeva la munte. Îmi place obiceiul acelor popoare care îşi îngroapă morţii în zăpadă, evitînd astfel descompunerea cadavrelor. (Oare, există astfel de popoare ?) Azi, Any mi-a dăruit un inel minunat. Sînt fericită. Dacă reuşeşti, vino să ne iei.

Te sărut, Laura
miercuri, 11 februarie.

Dragul meu,

După ce ţi-am dat telegrama, am leşinat. M-au dus în cameră şi cînd mi-am revenit primul gînd a fost să-ţi scriu. Scuză-mă pentru dezordinea gîndurilor. Any nu mai este. Nu pot înţelege ce s-a întîmplat. Mi s-a spus că inima ei a cedat, că dacă am fi întrebat un medic, acesta ne-ar fi oprit să venim aici.

Tu de ce nu ne-ai oprit ?

Oricum, am pierdut o ființă care ne iubea enorm. Ce vom face acum, singuri în toată casa ?

Știi că mi-a lăsat mie casa ? Și lucrurile. Vei putea folosi biroul din sufragerie. Àpropo, pînă vin, poți aranja cum dorești camera ta.

Îndurerată, Laura

Doctorul a citit de nenumărate ori aceste scrisori, încercînd să-i găsească scuze Laurei, să descopere măcar o logică a faptelor și a vorbelor ei.

Din acel februarie s-a produs ireparabilul. Iubirea doctorului a devenit mai rece și Laura a simțit această răceală.

R. a profitat astfel, într-un moment cînd femeia nu-și găsea echilibrul, cînd încrederea ei în Doctor se zdruncinase și cînd, poate mai mult ca altădată, avea nevoie de afecțiune.

„M-am gîndit că, atunci cînd va fi să mor, ar fi frumos să mor în zăpadă, undeva la munte.“

Cu tristețe, Doctorul se gîndea la lunile ce au urmat tragicei întîmplări. Însemna că Laura putea fi victima oricărui bărbat, dacă eventual, ocazia s-ar fi ivit. Însemna că R. putea ține locul oricărui bărbat adevărat. Așa cum numele reale sînt înlocuite prin inițiale, așa cum cifra 2 poate fi înlocuită prin litera b. Se consola.

O perioadă, Doctorul a fost, într-adevăr, rece cu Laura, nu din indiferență, nu din neiubire, o pedepsea de fapt și atîta tot, el nu iubea orbește, el n-ar fi trecut peste greșelile și șovăielile ei. Laura trebuia să știe că el suferă, că știe totul, dar nu-i poate vorbi, nu-i poate explica.

Doctorul nu făcea parte dintre oamenii care se umilesc în fața femeilor cerșindu-le iubirea, cînd acestea încep să le-o uite, cînd încep să nu-i mai priceapă nuanțele, și capriciile. Ruptura inevitabilă s-a produs. Laura a plecat în București. S-a căsătorit. Un trai banal, obișnuit. Flacăra se stinsese ? Peste cîțiva ani Laura însă a cedat. I-a scris :

Voi începe,

fără „dragul meu“, așa cum făceam altădată, și cum, după toate cele întîmplate, tu nu m-ai mai lăsa, probabil, s-o fac. Au trecut cîțiva ani, care au reușit să mă schimbe complet. Parcă am murit și parcă, din nou, am venit pe pămînt.

E timpul să-ți spun, cred, totul. Știam că m-ai socotit și că încă mă mai socotești o ucigașă. Ai crezut și mai crezi că eu am omorît-o pe Any. Nu am știut niciodată că e bolnavă de inimă. Întotdeauna s-a ferit să-mi destăinuie acest lucru. Am aflat asta în ziua morții ei. Cînd a rostit ultimele cuvinte. Era prea tîrziu.

Trebuie să mai știi că pe R. l-am iubit. Nu a fost o iubire de circumstanță, cum ai crezut. Un paleativ. L-am iubit încă de cînd tu erai plin de afecțiune față de mine. Încă de pe cînd te iubeam foarte mult. Ți se pare imposibil, desigur. Mă blestemi în gînd așa cum ai făcut-o de atîtea ori, dar nu pot să tac la infinit. Pe R. îl iubesc și acum, să nu crezi că „totul s-a stricat“ așa cum mi s-a spus că ai vrea să fie. Îl iubesc însă ca pe un copil bolnav. Îmi dau seama că în curînd îl voi pierde. Nu știu de ce. Nu mă întreba de ce. Simt cu tot trupul și sufletul meu, așa cum am simțit cu tot trupul și sufletul meu că te voi pierde, atunci, pe tine.

Dacă te mai iubesc ?, nu-i așa că asta ai vrea să mă întrebi ? Taci ! Te iubesc la fel și te voi iubi la fel, dar acum nu asta contează. Știi ce poți face ca să te răzbuni: să-i trimiți această scrisoare lui R. Fă-o ! Iubirea mea pentru voi doi nu se va schimba. E lăsat să vă pierd, dar nu să nu vă iubesc.

Iată ce se întîmplă : R. mă divinizează. Sînt prima femeie din viaţa lui. Probabil şi ultima. E subjugat, dar nu s-a trezit. O poate face oricînd. Pentru tine eu eram o femeie dintr-un şir infinit.

Prin tine eu am început să trăiesc. Primăvara noastră de început a fost altceva decît o primăvară. A fost ca un sfîrşit de viaţă. Bătrîni păream şi depănîndu-ne amintirile, îmbrăţişaţi şi depănîndu-ne amintirile. Muţi. Terminaţi. Ne aşteptam de un mileniu. Din altă civilizaţie. Din totdeauna.

Iubirea mea pentru R. e iubirea mea din copilărie. Iubirea mea, netrăită în copilărie. Devenită însă matură. Suferindă. Conştientă adică. Cu tine era altceva. Cu tine n-aveam posibilitatea să gîndesc. Acum o am.

Ce vrei să mai ştii ? Te rog, uită această scrisoare şi arunc-o. Adu-ţi aminte de „Maitrey“ şi de Mircea Eliade. Adu-ţi aminte de iubirea lor.

Cu bine,
Laura

Doctorul a citit scrisoarea plîngînd. Se sensibilizase atîta la amintirea fostei sale soţii încît, de cîte ori dădea peste un lucru de-al ei uitat în casă, îi dădeau lacrimile. Era la spital, în cabinetul său, cînd a primit scrisoarea, şi a trebuit să se închidă pe dinăuntru şi să plîngă în voie.

„Mă voi îmbolnăvi de nervi“, gîndea, plimbîndu-se între birou şi fereastră, înăbuşindu-şi sufletul, să nu se aprindă.

În aceeaşi zi i-a scris Laurei.

Uite, am impresia că ne plimbăm prin expoziţii. De-abia te cunosc, de cîteva luni, şi ne plimbăm prin expoziţii şi îţi ating uneori umărul sau mîna ca din întîmplare. Cu duioşie privindu-te. Sînt bolnav de starea aceasta. De atingerea sufletului tău. Îţi ating sufletul cum aş atinge o aripă.

Mă feresc, din dragoste, să te ating. Ți-ai putea aduce aminte că pe vremuri zburai.

Am impresia că mă aştepţi. Umilită de frumuseţea salcîmilor care dau în floare. Tăcută mă aştepţi. Suferi de bucurie cînd mă vezi, sau asta mi se întîmplă numai mie şi îmi place să cred că şi tu simţi la fel. Eu nu am decît acele momente. Restul s-a pierdut pentru mine. A rămas doar primăvara. Nedrept de frumoasă. Timpul a traversat marea cu tine. Te-a împins mereu pe plaja acelei primăveri. Restul a pierit. Cum să mai intre altceva în sistemul meu de comparaţii! Şi totuşi, tot ce a intrat în acest sistem n-a făcut decît să consolideze acea primăvară.

Să-ţi explic : tot ceea ce a urmat, toate nenorocirile mele, toată suferinţa mea ulterioară erau programate parcă pentru sublimarea începutului. Trebuia să sufăr enorm ca să nu uit acel început. Trebuia să-mi fie contrazisă ideea de fericire, trebuia să mă minţi şi să mă înşeli, anume ca eu să te pot păstra. Ca într-un muzeu. Ca metrul etalon, într-un sicriu de sticlă. Trebuia să te pot raporta la ceva şi vreau să cred că şi tu aveai nevoie să te poți raporta la ceva. Fără să ştii. Viaţa ta a doua trebuia să aibă un punct de plecare. Sublim. Atinseseşi în mine marginea de sus. Limita. Josnicia era obligatorie. Din punctul acela nu puteai trăi decît aşa cum ai trăit. Eu însă te-am păstrat. Numai eu te pot restitui ţie. Te pot reface din urmele tale, din cuvintele tale. Numai eu.

S-ar putea, fiindcă amintisei de Mircea Eliade, să-ţi trimit scrisoarea asta peste douăzeci de ani, adică atît de tîrziu, încît ar putea ucide.

„De ce nu mi-ai trimis-o atunci ?“, ai întreba tu, deci, peste douăzeci de ani.

Pentru că mi-a fost frică întotdeauna de scrisori. Pentru că nu am scris niciodată scrisori, ţi-am spus asta *adeseori, nu ştiu dacă îţi mai aminteşti. Datorită sincerităţii mele prosteşti, scrisorile mele ar putea să fie convingătoare, să incite la reacţii de moment, să declanşeze hotărîri pripite, fără acoperire. De aceea nu ţi-am trimis scrisoarea, ţi-aş spune atunci, peste douăzeci de ani.*

Vezi, am tîmplele albe, mîinile îmi tremură ! Adevărat, doar cînd sînt din cale-afară de emoţionat, dacă se poate spune că am vreo clipă în care nu sînt din cale-afară de emoţionat. Dacă se poate spune !

Deci, îmbătrînesc, Laura. Ea ca şi cum m-aş îngropa în zăpadă. Îţi mai aminteşti zăpada unei ierni fără seamăn, cînd alergam nebuneşte prin parc, ca două sănii de argint ? „Jocurile sînt făcute !" Cineva a spus că jocurile sînt făcute. Să ne trăim totuşi viaţa pînă la capăt. Amintirile noastre fac cît o sută de vieţi. Putem fi mulţumiţi. Nu trebuie să vrem mai mult. Nu-i aşa ?

Doctorul a expediat scrisoarea, şi Laura a venit imediat să-l vadă. S-au plimbat ore în şir. Au vorbit extrem de puţin.

„Ce vrei să fac ? întrebă Laura palidă. Cere-mi orice !"

Cere-mi orice !

Doctorul uitase, într-un fel, de toate. Ar fi vrut s-o întrebe pe Laura cum se descurcă, cum trăieşte, ce s-a mai întîmplat între timp. Nu o făcea. Se uita la faţade. La intrări. Construia poveşti. În oraşul vechi, casele aveau grilaje, aveau lei de piatră pe trepte, aveau curţi mari cu ronduri de iarbă, cu castani. Oraşul părea un cimitir fastuos. Se gîndea că toţi cei care ridicaseră casele acelea minunate muriseră. Că era posibil ca ei să fie păstraţi chiar în casele lor. Sigilaţi înăuntru. Se mira că nimeni nu aruncă brațe de crizanteme la porți și pe trepte. Trecutul neviu îl obseda.

Cere-mi orice !

Doctorul nu i-a cerut Laurei nimic. Părea că merg fiecare într-o altă direcție. Dacă ar fi putut vorbi, totul s-ar fi schimbat. Îi auzea pașii cum se îndepărtează ca o șoaptă pierdută, mai era o secundă în care ar fi trebuit să se întoarcă și să alerge spre ea. Un ceas nevăzut îi măsura viața. Trebuia să-i vorbească, dar Doctorul tăcea.

„Pe cine iubești ? întrebă Laura, luîndu-l de braț. Nu te ascunde. E păcat să nu-mi spui !“

Doctorul văzu într-o curte un pitic de faianță. Albastru. Cu barba roșie. Zîmbind. Era culcat lîngă o tufă de trandafiri. Căzuse.

„Oare nu vine nimeni, niciodată, aici ?“, se pomeni întrebîndu-se.

„Dacă nu vrei, nu-mi răspunde. Dar sînt sigură că iubești pe cineva. Un bărbat ca tine nu poate trăi neiubit.“

Doctorul își aminti o altă plimbare, peste care timpul aruncase un piepten ca să crească pădurea și pădurea crescuse fără sfîrșit, timpul aruncase oglinda lui de argint și o mare nesfîrșită se întinsese în jur. O cuprinse pe după umeri, privind-o în ochi. Ochii Laurei aveau cearcăne ușoare. Fruntea și gîtul ascundeau cîteva riduri.

„Nu te mai pot iubi, minți el, într-un tîrziu. Ce să fac dacă nu te mai pot iubi !“

Laura îl privea nehotărîtă.

„Nu pot iubi de două ori la fel, continuă el. Ce ți-aș mai putea oferi, față de iubirea trecută ?

Aș fi putut, cum dealtfel am vrut să fac, să nu-ți răspund la scrisoare, sau s-o fac, în cazul că aș mai fi trăit, peste mulți ani. Din lașitate am făcut-o, nu m-am putut opri. Știam că vei veni. Nu te mai pot iubi, crede-mă ! Și nu mi-am propus să te chinui. Străduiește-te să mă înțelegi.“

Mințea. Laura privea peste chipul Doctorului. În gol. Timpul se auzea trecînd. Ca două pendule oprite, stăteau amîndoi pe trotuar, rezemați unul de altul.

„Pentru mine timpul a trecut mai repede, l-am simțit, a fost nemilos“.

Dacă structura lui s-ar fi schimbat în ultimii ani, Doctorul ar fi putut să-i ceară Laurei să divorțeze. Cu siguranță ar fi acceptat. Dar n-a putut. Și-ar fi sfărîmat ultima parte din suflet. N-a putut, deși ar fi dorit. Laura a plecat. A urmat o nouă convalescență. Lunile au trecut greu. Mai tîrziu a aflat că Laura divorțase demult, că atunci cînd venise să-l vadă era liberă, că voia, atunci, să rămînă cu el.

Între timp bolnava se îmbrăcase.

— De ce nu-mi spuneți cît timp trebuie să mai sper ? Spuneți-mi cît mai am de trăit.

— Cinci, șase luni.

— Vă mulțumesc !

— N-am făcut niciodată asta. Vă dați seama că nu am voie și că nu e uman...

— E foarte uman, doctore. Toți m-au mințit. E uman să mă mintă toți ? „Du-te liniștită acasă“ îmi spun ei. E uman să-mi spună să mă duc liniștită acasă ? Fata merge la școală. Nu trebuie să fiu mamă pînă la capăt ?

Femeia nu mai plîngea. Era calmă. Vorbea despre moarte ca despre o vacanță.

— Trebuie să-i termin zestrea. De doi ani știu că am să mor. Atunci i-am început zestrea. Mai am două cămăși și zăvelcile. Nu e păcat să-i las zăvelcile neterminate ?

— E păcat. Sigur că e păcat.

— Eu nu mă sperii de moarte, așa să știți. Îmi pare rău numai de fata asta, s-o las singură. Bărbatu-meu a murit anul trecut la buşteni. Tăia buşteni. Se mai întîmplă. L-a prins bradul sub el. Ca ursul. Închipuiţi-vă, cînd cade bradul pe om !

— Mare păcat !

— Şi eu spun la fel. Mare păcat. Acum, cui las eu fata ? Asta mă-ntreb. Poate lui moaşă-mea Veta. Da' e nervoasă. Dac-o bate !

— Poate n-o bate. Dacă fata e bună.

— Ca pîinea !

— Atunci n-o bate.

— E ! Lumea e lume. Ca mama nu-i nimeni. Parcă nu ştiţi ? !

Femeia şi-a aşezat broboada, i-a mulţumit încă o dată Doctorului şi a ieşit. I-a mulţumit că a fost *uman*. Că i-a spus cît mai are de trăit.

„Vino mîine la mine“, a sunat imperativă chemarea Directorului. Se întîlniseră dimineaţa în lift. Au vorbit despre vreme şi despre noile săli de operaţie. La despărţire, la etajul VI, Directorul l-a invitat stăruitor.

Doctorul X s-a dus. Spre seară a sunat la vila G8 şi farmacista L. i-a deschis surîzătoare.

— Poftim, doctore. Vă aşteptam.

Doctorul i-a pus femeii în braţe un buchet de garoafe. Albe. Tînăra farmacistă a făcut o reverenţă (era încă foarte frumoasă) şi l-a condus în biroul soţului ei.

— Vă roagă să aşteptaţi cinci minute.

— Mulţumesc.

Un birou masiv, sculptat. Tablouri de Ţuculescu şi Pallady. Un desen de Aman. Cărţi. Nenumărate cărţi.

— Bună, dragă, bine că ai venit, mormăi Directorul, îngropîndu-se într-unul din fotolii.

Guşa i se legăna ca faldurile unui capot de mătase. Directorul avea ochii încercănaţi. Părea tulburat.

— Dumneata mi-ai inspirat întotdeauna încredere. Te-am chemat într-o chestiune deosebit de delicată.

Doctorul își imagina ce avea să-i spună : „Îmi pare rău, dar va trebui să-ți împărțim clinica. N-am putut face nimic. Cerneanu a triumfat".

— Vă ascult.

Soția Directorului intră cu o tavă de argint pe care două cești cu cafea abureau îmbietor. Cînd ușa se închise din nou, Directorul continuă :

— E o problemă intimă. Dumneata însă ești un om deosebit. Te studiez de mult. A fost întotdeauna o plăcere și o cinste să lucrez cu dumneata. Apoi onoarea dumitale nepătată...

— De ce nu-mi spuneți despre ce e vorba ? !

— Mi-e greu. Înțelege-mă. Trebuia să mă sfătuiesc cu cineva. E vorba de soția mea.

— ... ! !

— Ascultă-mă ! Vreau să divorțez. Vreau să-mi fii martor la procesul de divorț. Asta e tot.

— Bine, dar eu...

— Nu-ți cer să fii necinstit. Nu-ți cer să fii un martor mincinos. N-avea grijă.

Doctorul își pierduse darul vorbirii. Tăcea, privindu-și șeful. Nu mai putea, ca altădată, să prevadă continuarea.

— Aș vrea, în principiu vorbesc, dacă nu ți-aș cere decît adevărul, dacă nu ți-aș cere nimic altceva, să știu dacă-mi poți îndeplini rugămintea.

— Dacă v-aș putea oferi un ajutor real, desigur. Însă mă-îndoiesc că eu...

— Nu te grăbi. Te las să te gîndești. *Știi bine că* L. mă înșală.

Știa.

— Mai nou, (Directorul nu știa încă tot adevărul) e în mare tandrețe cu un tehnician dentar. Ce zici ?

— Vreţi să pun asta la proces ?

— Da.

— Nu-mi cereţi prea mult ?

— Nu.

Căută într-un scrin şi-i puse în faţă o scrisoare. Farmacista L. îi scria lui Bădulescu. „Pisicuţă, scria ea, mi-e dor de mîngîierile tale. Dacă ai şti cît mi-e de dor !“

Doctorul bău pe nerăsuflate toată cafeaua.

— Ce zici ?

Urmă o pauză. Doctorul avea nevoie de timp. I se ceruse de prea multe ori în ultimele zile „să fie uman“.

— Mîine vă dau răspunsul.

Farmacista L. intră pe neaşteptate. Directorul acoperi instinctiv cu mîna scrisoarea. Era prea tîrziu.

— Ce ascunzi, Bobo ?

Directorul îi întinse scrisoarea. (Mai tîrziu Doctorul află că scrisoarea fusese trimisă Directorului chiar de junele Bădulescu, care, dealtfel nu avea nimic de pierdut, ba din contră. Era singura metodă de a scăpa, în stilul său, de insistenţele farmacistei. Aceasta, într-un acut acces de tandreţe, îi ceruse, nici mai mult nici mai puţin, decît să se însoare cu ea.

Farmacista privi scrisoarea cu neruşinare, surîse strîmb dar faţa ei căpătă în curînd o paloare de moarte.

— Bine lucrat ! Cu martori.

Doctorul privea pe fereastră. În curtea vilei cîţiva copii alunecau pe patinele lor cu rotile, descriind arabescuri miraculoase.

— Nu vreau să ne certăm. Te rog să pleci. Aşa cum eşti acum îmbrăcată. Fără nimic în plus.

Farmacista ieşi.

— Îmi pare rău că te-am făcut părtaş la această întîmplare. E neplăcut. Ştiu.

Doctorul tăcea.

— Am făcut-o om. Viață de regină. Poftim !

Directorul avea ochii dilatați într-un fel pe care Doctorul nu i-l observase niciodată. Părea foarte aproape de nebunie. Se ținea cu ambele mîini de rama ferestrei și tremura.

— Am iubit-o ca un...

Farmacista L. apăru în cadrul ușii. Palidă.

În mîna stîngă, o valiză neagră, ușoară.

— Rămîneți cu bine, aruncă, fără să-i privească pe cei doi.

Ieși.

Aproape, în același moment, Directorul căzu pe spate în mijlocul biroului. Pulsul, ca și imperceptibil. Horcăituri aspre îi răzbăteau din gît și Doctorul îl tîrî cu greu în camera alăturată, urcîndu-l în pat.

Farmacista L. era deja după colț, cînd Doctorul o ajunse și o chemă înapoi.

Se întoarse fără comentarii. În vestibul, își scoase pe îndelete cizmele, îmbrăcă un halat imaculat, peste rochie, și îi făcu soțului său o injecție.

A doua zi, diagnosticul fu precizat : tromboză cerebrală.

Directorul rămăsese paralizat. Nu mai vorbea. Înțelegea însă tot și auzea. Privea în gol, trăsăturile feței i se alungiseră, gușa îi căzuse cu totul. Privea și mișca destul de puțin capul. Atît mai rămăsese din el. Devenise un trup gînditor (gîndirea, spuneau doctorii, îi era neatinsă. Deocamdată).

Privea, înțelegea, mut ca o statuie.

Hrănit cu lingurița, scotea uneori sunete guturale prin care își exprima nevoile firești.

Îl instalară, mai tîrziu, într-un cărucior cu rotile. Farmacista L. îl muta uneori dintr-o cameră într-alta, cînd aerisea sau ștergea mobilele de praf. Femeia se transformase și ea. Nenorocirea Profesorului îi părea acum unica rezolvare a destinului.

„Era odios, își spunea ea, a meritat-o pe deplin".

Altădată se gîndea : „Sărmanul, e tare nefericit".

Începuse să-și joace rolul de victimă, sufletul său eliberîndu-se treptat de angoase, de remușcări. Stăpîna absolută a casei, primea musafirii și, culmea, îl aducea și „pe bietul Bobo" să asiste la discuții. „Bietul Bobo", după cîteva eforturi nereușite de a-și ține capul drept, adormea. Cu timpul, invitații nu-i mai dădeau atenție. Mîncau, beau cafele, flirtau. Se făcea muzică, era doar „o casă deschisă". Tîrziu, cînd rămîneau singuri, cei doi soți, „stăteau de vorbă" desigur, într-un fel special.

— Acum miști capul mai bine. Nu simți ? Sigur că simți. Hai să te pieptăn.

Profesorul se împotrivea, încrețindu-și fruntea, era expresia lui de deznădejde. Pieptănatul îl chinuia.

— Nu fi rău ! De ce te zbați ?

Îl pieptăna și fredona o melodie.

— Frumoasă, nu ?

Profesorul era absent. Se gîndea : „Mă va ucide în curînd".

Nu putea însă spune nimănui nimic, nu putea scrie. Teroarea blîndă țesută în juru-i se strîngea treptat. Mugea, arătînd cu capul spre soția sa, cîteodată, în prezența vreunui fost coleg, vreunui invitat, ca acela să-i priceapă durerea.

— Va începe în curînd să vorbească. Îi angajez un profesor.

După o lună, Profesorul a reușit să îngaime : *mulțumesc*. Repeta întruna „Mul-țu-mesc, mul-țu-mesc".

Farmacista L. îi povestea noutăți din spital. Îl anunța că „treaba nu merge", că „morga e plină". Într-o zi i-a spus că Aurelian a avut un accident de mașină.

„A murit ?“ întrebă din ochi Bobo.

„A murit !“ încuviinţă farmacista.

„Mul-ţu-mesc,“ răspunse Bobo.

Lunile treceau. Profesorul învăţase încă două cuvinte „ce faci“. Nu alcătuia însă din ele o întrebare. Nu dorea să afle ceva despre starea cuiva, le rostea cu greu, automat, „ce faci“, spunea cînd începea să plouă sau, cînd farmacista L. îl întreba unde sînt bijuteriile : „Unde le-ai ascuns, vulpoi bătrîn ?“ „Ce faci“ apunea el, netulburat. „În scrin, poate. Le-ai ascuns în scrin.“

Femeia răscolea scrinul, arunca pe jos scrisori îngălbenite. Fotografii. Un teanc de ilustrate vechi prinse într-un elastic. Veneţia. Florenţa. Padova. Profesorul fusese în tinereţe acolo.

— Voiai să mă jefuieşti. Tu pe mine. După ce te suportasem atîţia ani. După ce mi-am jertfit tinereţea pentru tine !

Un papillon roşu. O cutie cu cravate. O pălărie splendidă de mătase.

— Unde sînt inelele ?

Le găsi, într-un tîrziu, învelite într-o batistă cu monogram. În buzunarul unei veste.

— Voiai să mă jefuieşti, repeta farmacista.

Din ochii albaştri, adînciţi, Profesorului îi cădeau lacrimi. Plîngea ca un tablou. Liniştit, senin.

— Hai, Bobo, nu fi rău, de ce nu eşti înţelegător. Era dreptul meu de soţie. Sînt opt inele. Pe ăsta ţi-l las. Vrei ? Ce să-ţi fac dacă nu vrei ?

Strîngea încet lucrurile aruncate pe jos. Le punea de-a valma în scrin. Mirosea totul a levănţică. Deschise fereastra.

— Vrei să mănînci iepure ?

Trecea apoi brusc la o stare contradictorie.

— Unde voiai să mă duc. M-ai dat afară ca pe un cîine. Ştii ce aveam atunci în valiză ? Rujurile. Fardurile. O pereche de mănuşi.

Se aşeză pe divan şi deschise radioul. Profesorul avea capul căzut pe piept. Dormita ca de obicei. Cînd auzi muzica ridică capul şi spuse „Mul-ţu-mesc !“

Într-o seară, la masă, a venit doctorul Neacşu.

— Nu-i aşa că arată mai bine ? întrebă farmacista.

— Desigur. Aude ?

O, nu. Asta nu. E surd ca o piatră. Mănîncă însă. Mănîncă bine. Vă înţelege după mişcarea buzelor. Încercaţi ! Spuneţi-i ceva !

— Domnule director, încercă Neacşu, vă simţim lipsa.

— „Mul-ţu-mesc“ spuse fostul director.

— Sper să vă vedem curînd în mijlocul nostru, mai adăugă Neacşu, cu privirea în altă parte, ca să mascheze astfel ridicolul celor spuse. Uitase că directorul nu aude. Îl privi din nou :

— Afară e frumos. Vă place ?

— Ce faci ?

— Dumnezeule, cîtă energie avea !

— Toţi putem păţi aşa ceva, spuse farmacista, turnîndu-i doctorului Neacşu vin, în paharul înalt.

— E adevărat, dar...

— Ce faci, se pomeni Profesorul.

— Ce spun specialiştii ?

— Regretă.

— Adică ?

— E irecuperabil.

Profesorul îşi lăsase bărbia pe piept. Broboane de sudoare îi împînziră fruntea. Se gîndea :

„Atîţia ani să nu ghicesc nimic, să nu-mi dau seama cu cine trăiesc“ se gîndea. Cum îl priveşte. E o căţea !“

— Doamnă, sînteţi o martiră.

— Ce să fac, domnule Neacşu, viaţa e plină de surprize. E obositor, neplăcut. Am devenit o sclavă.

— Vă cred.

„Are batistă de mătase“, se gîndi Profesorul. Apoi îi trecură prin minte imagini din copilărie.

— Parcă ar plînge, observă Neacşu.

— Îi curg ochii, a răcit. Ieri am uitat geamul deschis.

De fapt nu minţea. Cu o zi înainte îl *uitase* pe Profesor lîngă geam toată noaptea. Fusese vînt.

— Trebuie să plec, vă rog să mă scuzaţi.

„E ciudat, nimeni nu-şi dă deama de situaţie. Dacă aş putea scrie.“

— Vă urez sănătate !

— Mul-ţu-mesc !

Farmacista avu o tresărire, dar se linişti imediat. „E ca o jucărie stricată“ se gîndi.

Vizitele cunoscuţilor nu schimbau cu nimic viaţa profesorului. Nu se întrevedea nici o speranţă.

Farmacista L. vorbea şi ea, de la un timp, singură. Se întreba sau îşi răspundea, se complica descifrînd gînduri ascunse ale soţului ei.

— Ai vrea să mă ucizi, nu ? Cum nu ? De ce minţi ?

Profesorul o privea fix cu ochii săi apoşi.

— De ce vrei tu să mă ucizi, Bobo ? Hai, spune, acum nu ne aude nimeni.

— Ce faci.

— Nu vrei ! Nu ai nimic cu mine ! Te văd după ochi. M-ai strînge de gît. Canalie !

Îi spunea *canalie,* aşa cum altădată îi spunea *dragul meu.* Cu naturaleţe, ba chiar cu tandreţe.

— Ştii ce m-am gîndit, îi comunică într-o zi. Vreau să închiriem una din camere. Îl ştii pe Bădulescu, nu ? Stă destul de mizerabil. Se va muta la noi.

— Ce faci.

Farmacista L. împinse căruciorul prin odaie, mutîndu-l lîngă geam. Afară era soare. Copiii patinau ca de obicei pe rotilele lor, în dreptul scuarului.

— Cred că eşti de acord !

— Mul-ţu-mesc.

— Mîine vine. Se mută la noi.

Profesorul se gîndea :

„Ce spunea Eduard von Hartmann despre om ? De ce este omul alesul întru tragic al fiinţei ?“

Se gîndi apoi la plăjile mării. Îşi aminti o vară minunată petrecută la Cazino. Cunoscuse acolo o belgiancă. Înaltă şi blondă. A vrut s-o ceară în căsătorie. Era calculatoare la primăria din Anvers. Simţea că o iubeşte. A iubit-o şi pe urmă, mult mai tîrziu. Îşi aminti, pe urmă, femeia care le aducea zilnic lapte.

„Vai maică“ repeta aceasta întruna în amintire. I se păru apoi că e înconjurat de bătrîni. Ca nişte magi. Îl priveau în linişte. Unul veni spre el şi-i puse pe piept o garoafă. Nu-l auzea. Bătrînul murmura parcă ceva. Îşi mişca buzele. Era de fapt o ceremonie. Ţipă.

— Ce te-a apucat, întrebă farmacista intrînd în cameră. Lumea doarme.

Îi deschise ventilatorul. Îl pieptănă.

— Fii cuminte, Bobo !

A doua zi Bădulescu s-a mutat în vilă. A adus cu el cîteva geamantane. Unelte şi modelare. A început să lucreze. Toată ziua bocănea, pilea. Profesorul auzea mereu o maşină, asemenea unui motor de lemne în miniatură. Bădulescu o folosea din plin.

„Dezordinea generală a vieţii şi morţii“ se gîndea.

Farmacista L. intra toată ziua la Bădulescu. Noaptea dormea cu el.

În fiecare zi, Bădulescu îi dădea Profesorului o bomboană cu mentă. Verde, ca ochiul unui şarpe. Profesorul o lua. O sugea minute în şir.

— Ce faci, spunea.

— Muncesc, venea satanică replica lui Bădulescu. Trudesc, bătrîne. Bădulescu nu avea simţul umorului. El era serios în totul. Grav. Se bărbierea şi fluiera :

— Bătrîne, strigă el, ai o nevastă tare drăguţă.

Bădulescu nu ştia că Profesorul aude. Farmacista L. îl informase că e complet surd. Complet mut.

„Cele trei cuvinte pe care le rosteşte, spunea farmacista sînt „strănuturi".

Îl convinsese pe Bădulescu : „Soţul meu e un obiect inert. Se uită la tine, dar nu te vede".

Bădulescu credea.

„Ce faci, bătrîne ?" striga el, ca să-şi reprime repulsia pentru omul din scaunul mobil. Era superstiţios. Credea că vorbind, goneşte spiritele.

— Ce faci, bătrîne ?

Uneori Profesorul răspundea : „Mul-ţu-mesc" şi atunci Bădulescu se speria. Realiza pe urmă că e vorba de o simplă coincidenţă. Rîdea. Rîdea în hohote.

— Nevastă-ta e tare dulce, mai spunea şi trecea în atelierul său.

Farmacista L. vîndu treptat toate lucrurile de valoare din casă. Veneau „în vizită" tot soiul de intermediari, de plasatori de obiecte de artă. Plecau cu genţile pline. Tăcuţi. Importanţi. Dispăruseră astfel cărţile vechi, tablourile. Farmacista îl liniştea pe Profesor.

— Am vîndut gravurile din salon. La ce ţi-ar mai folosi. Am făcut bine, nu-i aşa ?

Profesorul o privea, îşi încreţea fruntea. Rostea cu greutate, cu mare greutate.

— Mul-ţu-mesc.

Nu mai învăţase alte cuvinte. Renunţase la orele de vorbire. Într-o zi, Bădulescu, uită să-i aducă bomboane. Spre seară. Profesorul dădu semne de nelinişte. Îşi ţuguie buzele, „ce faci“, spunea întruna. Farmacista L. îl chemă pe Bădulescu.

— Cred că îi e rău.

— Poate crapă, conchise bărbatul.

— Nu m-ar mira.

Profesorul mugi.

— Să-i dau bomboana.

Îi dădu bomboana şi ochii Profesorului se luminară. Plescăi cu plăcere.

— E ca un cîine blînd, spuse farmacista.

— M-am obişnuit cu el, adăugă Bădulescu.

Se aşezară amîndoi în faţa Profesorului, pe canapea. Prin fereastră venea mireasmă de liliac. După un timp, Bădulescu îşi trecu mîna după umerii femeii.

Tîrziu, tîrziu de tot, abia peste o oră îşi dădură seama că Profesorul murise. Stătea cu capul în piept. Avea cămaşa udă. Părea că doarme şi că transpiră.

— „Păcat“ ! murmură farmacista.

— „Bietul Profesor“ completă Bădulescu.

Afară mirosea a liliac. Din ce în ce mai puternic. Întotdeauna cînd cade noaptea, florile miros mai puternic. Natura se face prezentă sub umbră.

CAPITOLUL IX

VISAM DELFINI. SINGUR PE PLAJĂ admirîndu-le jocul. Mă visam apoi organist. Mă gîndeam : „O orgă pe malul mării, ar fi mai aproape de infinit. Măreţia ei ar acorda vinovaţilor o anume nobleţe".

Eram chinuit de sentimentul vinovăţiei. Imaginam diverse metode pentru purificare. Un fel de religie a purificării. Mi se spunea :

„În hainele acestea albe. La ceasul serii, cînd delfinii se joacă, vei merge să cînţi la orgă. Pe malul mării. Să te păzeşti de cuvînt. Cuvîntul înşală. Muzica e justiţia cuvîntului". Mă îmbrăcau în haine de pînză. Groase. Păream un călugăr blestemat. Nisipul îmi ardea tălpile. Mergeam prin cositor topit. Fiecare pas al meu modela în nisip o urmă. Ca o sanda. Pe mal, orga. Impunătoare. Am atins-o. Era fierbinte. Am vrut să vorbesc. Buzele îmi erau pecetluite. M-am aşezat pe banca roasă de ani, în faţa claviaturii. Pedalele uriaşe ca nişte trape. Nu cîntasem niciodată la orgă. Atunci au început delfinii să sară. Întîi unul singur. Apoi o mie. Săreau, şi stropii rămîneau suspendaţi în aer. În clipa aceea, filmarea se oprea. Mi se oferea pe urmă negativul. Delfinii albi şi lumina întunecată. Stop cadru. Se relua filmarea. Delfinii cădeau cu încetinitorul. Ca nişte îngeri. Boturile lor păreau că surîd.

Am început să cînt. Primele sunete au fost șoapte. Șoapte dureroase. Mi s-a spus, cînd istovit am căzut cu fața pe clape, că, de fapt, orga e pusă în mișcare de oameni. Sunetele sînt chiar vaiete omenești. Fiecare sunet al oricărei clape face pe cineva să sufere. Muzica era omenească. M-am trezit lac de sudoare.

Mai tîrziu am visat-o pe Silvia. Venea cu două cești de cafea. Slăbise. Era mai tînără. Nu mi-a spus nimic. Mi-a făcut doar un semn cu capul. Am privit în direcția indicată. În colțul camerei, așezat într-un cărucior cu rotile, Directorul din *roman*. Cu capul în piept, cum îl descrisesem însumi. Șuvițe albe, rebele, îi cădeau peste ochi.

Silvia l-a pieptănat în tăcere. Directorul dormea. Respira rar. Adînc. Cînd s-a trezit, m-a întrebat :

„Ce faci ?, apoi Mulțumesc. Și iarăși : ai fost prea aspru cu mine. Te lăudai că ești primul care întinde mîna într-o prietenie rănită, că ești primul care ierți".

Treptat chipul lui se schimba. Începea să semene cu directorul clinicii la care lucram.

„Dacă așa înțelegi să-ți rezolvi conflictele, ucigînd, trebuia să mă lași întîi să vorbesc. Ai făcut un act nebunesc luîndu-mi voința și graiul, făcîndu-mă martorul propriei mele distrugeri, martorul trădării soției mele. Cum ai putut !

În vis, o sudoare rece îmi acoperi fruntea.

„Ați omorît-o pe femeia aceea tînără", bîiguii.

„Am omorît-o, puteai s-o omori și dumneata. Știi bine că și dumneata puteai s-o omori. Știi bine că în meseria noastră moartea își are locul ei consacrat".

Silvia îl aproba pe Director printr-o mișcare a capului.

„Ați omorît-o !"

„De ce taci, de ce nu spui tuturor ?"

M-am trezit terminat. Trăsesem la galere.

„De ce taci, de ce nu spui tuturor ?"

A doua zi, recitînd note pentru *roman* :

„Cum poate fi o femeie capabilă de atîta răutate ? Cum poate un om să sufere atîta ?“

Aş fi vrut, pînă în ultima clipă să-l salvez pe Director. Moartea lui lentă, care putea să aibă totuşi o explicaţie, nu trebuia accelerată de avatarurile impuse de farmacistă. Am vrut, pînă la sfîrşit, să-l vindec. Să fiu eu cel care iartă. Mă lăudam cîndva cu această calitate a mea. L-am lăsat să piară. Cu totul nefericit. O lege internă a vieţii sale mă făcea să abrog treptat toate intenţiile bune de care eram capabil. Îmi dădeam seama, cu fiecare pagină, că femeia trebuie să desăvîrşească cumplita ei ispravă. Nu mai puteam interveni. Scena finală a devenit aproape o necesitate. Farmacista L. şi Bădulescu, îmbrăţişîndu-se goi în faţa muribundului. Am scris suferind, cu sufletul în lacrimi.

„De ce taci, de ce nu mărturiseşti ?“

Iată întrebarea. De ce, deşi trecuseră atîtea zile de la moartea tinerei fete, de la moartea provocată de mîna Profesorului, eu şi Hariton tăceam ? Ne întîlneam mai rar, ce-i drept, ne ocoleam, nu mai aveam curaj să ne privim în faţă. Eu operam cu un fel de furie. Toată ziua. Hariton opera şi el. Morţi. Pentru el treaba era mai simplă. Probabil, cu morţii, e întotdeauna mai simplă. Ei admit greşeala. O şi iartă. Morţii sînt oamenii cei mai generoşi. Oare sînt ?

— Cum ţi-a plăcut profesorul de latină ? Atunci nu mi-ai spus nimic.

Psihiatrul R. arăta bine. Odihnit, dispus.

— Vrea să repicteze Gioconda.

— Şi *Capela Sixtină.*

— În urma studiilor sale, a reieşit că Leonardo a pictat de fapt o femeie oarecare.

— Crezi că-l putem contrazice ?

— Ideea cu corectarea, e totuşi interesantă. Şi eu, cu cîţiva ani în urmă, m-am gîndit să reinterpretez cîteva opere antice. Voiam să scriu o *adenda* pe marginea cîtorva idei consacrate.

— Demitizîndu-le ?

— Într-un fel.

Am continuat să-i spun prietenului meu ce cred despre graniţa care îi desparte pe pacienţii lui de noi, ceilalţi. Cît de subţire poate fi uneori această linie de demarcaţie. Pe urmă i-am citit finalul *romanului* meu. A ascultat vădit surprins.

— Mi-a plăcut. E un lucru frumos, în măsura în care, urîtul poate fi frumos. Mi-a amintit de Bunuel, de Viridiana.

— O !

— Continuă ?

— Se termină. E un final de carte. Un fel de jurnal.

— Puteai să analizezi mai nuanţat, observă R., pe bună dreptate, reacţiile interioare ale bolnavului.

Puteam.

— Ai văzut vreodată delfinii sărind ?

— Nu.

Mă obsedau delfinii, şi el ştia.

— Te-ai socotit vreodată vinovat ?

— În faţa cui ?

— Să zicem, în faţa conştiinţei tale !

— Mereu.

— Şi ?

— Rămîn un vinovat nepedepsit.

— Noaptea trecută am visat delfini. Pe urmă am visat-o pe Silvia. Şi pe Profesor. Şi căruciorul lui. Dacă cineva şi-ar reconstitui lumea viselor ! Imaginile care îl torturează. Să-şi dedice viaţa acestei îndeletniciri.

— La patru avem şedinţă. Plec. Te las cu delfinii tăi.

R. nu avea apetenţă pentru poezie. Dacă ar fi ştiut că sînt bolnav de nervi, dacă nu m-ar fi cunoscut, şi eu aş fi venit la el în calitate de pacient, R. ar fi fost curios din cale-afară de visul meu. Dar aşa ! Îl plictiseam.

Note pentru *roman :* poem al Doctorului X :

„Pieds-nus surgissent de la mer
De Troie
Et trouvent ici l'ésprit
Songeant sur les marches
C'est moi ton corps chuchote
Le dauphin, et moi, répondent les statues.“

Să divulg că *doctorul meu* scrie versuri ?

Obligatoriu, se va insera o discuţie despre Don Quijote.

„Marile creaţii sînt lipsite de stil personal ca şi natura însăşi.“

Cîte cărţi mari, mă gîndesc, sînt probabil netipărite. Doctorul va trebui să reflecteze la inutilitatea frumuseţii. Nu trebuie să uit sculptorul care şi-a coborît statuia în mare. Pentru veşnicia mării.

„Arta : o cetate de dragoste“ (oare eu am spus ?)

„Dulapul cu păpuşi al meşterului Pedro.“

Apoi, nume, întîmplări. Povesteşte Cide Hamete Bengeli în „cea de a doua viaţă a lui Don Quijote“, carte niciodată tipărită...

„Cine-i mai chipeş decît Lisuarte de Grecia ? Cine-i mai neînfricat decît Rodomonte. Cine-i mai semeţ decît Perion de Gaula. Cine-i mai dispreţuitor de primejdii decît Reinaldos. Mai prevăzător decît regele Sobrino.“

„Călăul cel bun“ — (a existat vreun titlu de carte ?)

Călăul poate întreba „mîine va fi vreme bună !“ ?

Desigur e, într-un fel, dureros, să întrebi victima dacă a doua zi va fi o zi bună, dacă ea nu va mai fi martoră a acelei zile. Dar în felul acesta, sigur, îl va privi pe călău. Îşi va îndrepta privirile către obrazul său. Îi va vedea lacrima.

„Plîngi ?“, va spune.

„Plîng“ va răspunde călăul în şoaptă.

„Te iert !“ va spune victima.

Norii, într-adevăr, vor trece către soare apune. Vei observa că cerul e roşu la orizont. Cînd victima te iartă, viaţa începe să-ţi pară, iară, frumoasă. Îţi aminteşti o sumedenie de lucruri plăcute. Bunăoară îţi aminteşti o zi din copilărie. De preferat din perioada verilor la ţară. Revezi păduri şi lacuri. Eventual păsări. Îţi aminteşti o vînătoare : un bărbat împuşcase o pasăre verde. Ai găsit, undeva, în frunze, pasărea moartă. Părea că s-a împiedicat în zbor. Cum se împiedică, uneori, bătrînii pe scări. Cum cad bătrînii uneori cu piciorul sub ei. Îi găseşti gemînd, cu piciorul prins dedesubt.

Deci, ai găsit pasărea împuşcată. Pe una din aripi cîteva picături de sînge. Neverosimil. De o culoare ciudată. Roşul curat al sîngelui te-a făcut s-o ridici. Ai gustat sîngele aproape fără să vrei. Ai dus pasărea la gură aproape instinctiv. Ca pe boabele zmeurei. Te născuseşi bun. Erai un copil ascultător. Învăţai bine. Ai tăi se străduiau să-ţi dea o educaţie îngrijită. Nimeni nu ţi-ar fi prevăzut viitorul. Ai gustat totuşi boabele de sînge. Sărat. Cald. Ai pus pasărea la loc.

Aveaţi acasă, în sufragerie, o natură moartă. O pereche de sitari împuşcaţi, aruncaţi pe o masă de bucătărie. În jur cîteva fructe, cîteva mere, o armă. Pe aripa unui sitar — cîteva boabe de sînge.

Toată copilăria te întrebaseşi ce gust avea sîngele de pe aripa sitarului. Odată, în lipsa părinţilor, te-ai suit pe un scaun şi ai dus tabloul la buze. Gust de praf. Decepţie.

Amintirile tale au fost apoi cuprinse de chipurile celor doi copii ai tăi. Bucălaţi. Frumoşi, se spune. Cu ochii verzi. Ai simţit din nou dorinţa să plîngi. E prea mult să plîngi de două ori în faţa victimei. Asta ţi-ar coborî prestigiul. Călăul nu trebuie să fie foarte bun. Ajunge să fie doar bun.

Aş fi vrut să scriu în continuare despre iertare. Să descriu sentimentele pe care directorul meu le-ar putea încerca după uciderea fetei. Cît aş fi vrut.

Cu greutate am scris „A ierta înseamnă a înţelege. A înţelege presupune dorinţa de a fi bun. E un sens etic. Superior, s-ar putea spune. Înţelegerea presupune iubirea".

M-am oprit, gîndindu-mă : „Iubirea include uitarea. În lumea spiritului şi-ar putea face loc o etică nouă, a celui care uită, contemplîndu-se astfel murind. Uită ca să salveze şi ca să se salveze. Omul acesta îşi poate păstra doar o perioadă din viaţa sa de efemeridă, uitîndu-le deliberat pe celelalte, *îşi poate alege o perioadă,* şi aici, salvarea sa capătă un sens". Dacă iubirea mea pentru Silvia (i se poate lesne substitui cealaltă iubire, pentru Laura) iubirea mea reală pentru ea, ar putea fi împărţită în perioade (cum dealtfel sufletul meu trist a făcut) ce aş alege ?...

La divorţ, avocaţii, ca să scuze lipsa unor „motive serioase" (divorţul nostru s-a petrecut cu flori la butonieră) au invocat, printre alte motive, vorbind despre perioada cînd noi ne-am cunoscut, vîrsta Silviei. La şaptesprezece ani, susţineau ei, Silvia nu şi-a putut aprecia exact propriile sentimente, iar eu am fost pradă unei exaltări de moment. Deci noi, am fost robiţi de aparenţe greşind şi, mai tîrziu, totul a fost urmarea acelei prime greşeli. Nimic mai fals în interpretarea trecutului. A fost vorba de o mare iubire. Fără margini. Avocaţii n-au putut intui această iubire și pentru simplul motiv că lor nu li se întîmplase niciodată un lucru asemănător. Dacă memoria mea, amintirile mele, dureros de puternice, s-au fixat la acei ani în care iubeam desăvîrșit, alegerea lor n-a fost întîmplătoare, uitarea care a operat în viața mea apoi n-a fost nici ea întîmplătoare. S-au șters din mine gînduri și fețe de oameni, întîmplări, iubiri, tocmai pentru a mă face să rețin anii de care vorbeam. Pentru a mă salva. Ceva trebuia să mă salveze totdeauna ? Trebuia să pot raporta la ceva viața mea ulterioară.

Am scris : „Uitarea e și ea iubire. Uiți avînd ce. Nu poți uita o viață searbădă, goală, rece. Uiți povești minunate de dragoste, să zicem, atunci cînd dintre ele una se detașează într-un mod singular. Uiți legic. Necesitatea uitării e în ordinea firii. Uiți ca să poți trăi. Să nu te sfărîmi. Uiți, admirîndu-ți în acest timp propria decădere. Apropierea de moarte. Măreția morții“.

Dacă, mă întrebam, aș folosi aceste note pentru un viitor roman ? Mă explicam mie : „Trebuie să încerc să scriu despre iubire *ca uitare*“.

Notă din aceeași perioadă : „Ar putea exista un cuvînt ca *metaiubire* ? Trebuie să admitem că inexistența cuvîntului nu este argument pentru inexistența unei experiențe. O iubire inspirată de o altă iubire, o iubire retrăită, dar cu alte valențe, cam asta ar fi ideea. Dar să mă fac înțeles. Păstrînd limitele geografice ale iubirii știute, se adaugă altă lume.

Metaiubirea, ca o altă lume. Citim, trăim, aflăm în cursul vieții noastre o mulțime de povești de iubire. O mare experiență a omenirii trece prin sufletul nostru. Noi înșine facem uneori o mare pasiune. Păstrînd, desigur, coordonatele esențiale ale iubirilor cunoscute, obținem, prin distilarea lor, o nouă situare în raport cu *Iubirea.* Cu conceptul. Stăm în alt unghi. Fiecare iubire împinge tot mai departe limita. O iubire mare e o luptă disperată cu moartea."

Pîndeşte însă un pericol. Există posibilitatea ca o astfel de iubire să se vrea doar realitatea pură a acestui fenomen, trecută prin conştiinţă şi devenită valoare, opunîndu-se existenţei fizice a partenerului, anulîndu-l pe acesta. O astfel de iubire, poate să însemne trăirea dublă a unei iubiri. În oglindă. Narcisismul iubirii. Ontologia pură a somnului. Iubirea ca vis. Chipul reprezentat al unei transcendenţe. În ce măsură această iubire mai poate face fericită o a doua fiinţă ? (pentru că, în acest moment al ei, anulînd cumva a doua fiinţă, îi acordă acesteia, în viaţa reală, o libertate absolută. În acest moment al ei, o astfel de iubire nu mai e egală decît cu ea însăşi, nemaiavînd nevoie de confirmarea partenerului. Devine exhaustivă, podoabă a individului care o trăieşte.)

Ştiu că Silvia n-a putut şi n-ar putea înţelege o astfel de iubire, acest drog metafizic, inaccesibil cîteodată femeilor. De ce spun „n-ar putea", de ce absolutizez ? Odată cu trecerea anilor, comprehensiunea iubirii se schimbă. Fiinţele inteligente pliază sentimentul respectiv schimbărilor survenite în structura lor cuprinsă de timp. Spunem că iubirea e uitare, registrele iubirii se determină în raport cu conceptul de uitare. Aş putea spune „am iubit enorm şi am uitat". Probabil paradoxul ar fi împlinit, adevărul individual s-ar apropia de esenţă. Ar rămîne în urma acelei „enorme iubiri" o stare, o boală a sufletului, o luptă cu sine, o etică acordînd nobleţe insului pieritor. Să ne înţelegem, e vorba de visul visat. De iubirea iubită, reţinînd doar cristalul conceptului. O astfel de iubire nu mai poate fi trăită în doi. Vina ei este de a fi mută.

Femeia are nevoie de mîngîiere, conceptul mîngîierii nu îi cade însă sub simţuri. Şi totuşi eu trebuie să sper, cît voi mai respira, într-o astfel de iubire."

Imaginam (nu mai știu, poate visam doar) sinuciderea Silviei. Îi scrisesem o scrisoare disperată... Dar mai întîi scrisoarea :

Iubito,

O, de cînd nu ți-am mai spus așa ! Mai bine zis de cînd nu m-ai mai auzit spunîndu-ți așa. De cînd gura mea îngropată în pletele-ți n-a mai murmurat cuvîntul acesta.

Iubito,

Ascult muzica actului întîi din „Giselle“ : „Adagio“, „Variation d' Albert“, „Variation de Giselle, „Coda“. Auzi ? Mi se pare că scrisoarea mea devine partitura acestei muzici. Aș vrea să-ți înlesnesc descifrarea ei, dar... numai muzica te-ar putea ajuta. Numai dacă am asculta o jumătate de oră „Giselle“.

De atîta timp, vai mie, doream să-ți vorbesc.

Am încercat să iubesc din nou. Reluam însă iubirea ta. O femeie inteligentă simte, iubită fiind așa, că e vorba de copia unei alte iubiri. Am textul, deci, învățat. Îl spun și gata. Destul de trist !

Ce turnúri grațioase, ce delicatețe a măsurilor ! Adam, scriind „Giselle“, iubea ?

Silvia, am o infirmitate. Iubesc la trecut. Întreabă-mă ceva ! Ai putea, cred, întreba : „De ce nu mi-ai spus asta acum trei ani ?“ Ți-am spus, ar fi răspunsul. „Mai știi cînd vorbeam de Euterpe ?“ Mai știu. Știu într-adevăr. „Ești un hedonic incurabil !“ Sînt ! Muza desfătărilor alese revenea mereu în vorbirea mea. Oare eram hedonic ?

Ce gravă a devenit muzica. Ascultă ! „E prea tristă“, îmi spui. E o tristețe rară, adaug.

Îmi pare, uneori, că iubirea noastră, nu ne mai aparține. Noi, cu zece ani mai bătrîni. Noi cei de acum. Ea însă, iubirea, neschimbată. Iubirea noastră trecută. Apar-

ţinînd, unor ani entuziaşti. Era să ai, la un moment dat un copil. Te-am rugat să vii la mine şi să creştem copilul acela. Ai refuzat. A fost prima mea deziluzie. Mi-am dat seama însă mult mai tîrziu. Atunci am considerat că, altfel, procedaseşi normal. Nu e cazul să ai un copil, spuneam atunci. Ne înşelasem. Era.

Bine, accept, am fost întotdeauna un visător incurabil. Să nu rîzi, am rămas la fel. Accept şi jocul imaginaţiei imaginate. Să vedem cum ar fi fost dacă dorinţele noastre iniţiale s-ar fi împlinit. Nu. E prea dureros. Vreau să te văd. Atîta tot. Vino !

Am trimis scrisoarea, dar am început imediat să regret. Nu mă rugasem niciodată de tine. Mi se părea necinstit s-o fac abia acum. Pe urmă m-am consolat. Trebuia o dată să vezi cît sînt de slab. Dincolo de declaraţii patetice. De cuvinte. Aşteptam înfrigurat.

După două zile am aflat că muriseşi. Am rîs prosteşte, părînd nebun. Am crezut, necrezînd. O altă vină se adăugă vinelor mele. Nemaifiind tu, iubirea mea pentru tine devenea religie. Poveste. Se purifica.

Ţi-am primit scrisoarea : *Aceste rînduri le vei citi după moartea mea. Deci eu mi-am imaginat starea prin care tu vei trece, cu cîteva zile mai devreme decît realitatea o va impune. Am plecat fiindcă obosisem. Şi apoi aflasem totul. Întotdeauna cînd afli totul simţi nevoia să pleci. Neobservat. Dacă aş fi putut, mi-aş fi luat şi trupul cu mine. Ar fi fost o plecare cu adevărat frumoasă. Nu m-am sinucis pentru tine, cum probabil ţi-ar place să afli (iartă-mă !). Am făcut-o pentru mine. Eu am ratat, eu n-am fost ce-mi propusesem şi atunci m-am hotărît. Sînt perfect normală. Zic „sînt", vezi, întrebuinţez prezentul ! Pentru tine el va fi, trecut.*

Citeşti acum literatură. Ţi se pare că povestea mea a fost scrisă de altcineva. Pare neverosimil, nu ? Ia-o cum vrei. Nu mai contează. Eu, deci, trăiesc. Acum. Încă.

Aş vrea să-ţi spun ceva frumos. La despărţire. Hai să zicem că sîntem într-o gară. Mă întrebai dacă gările oferă mai multe despărţiri decît întîlniri. Îmi duci geanta de voiaj. N-am mai putea adăuga decît banalităţi.

„Vrei o portocală ?“

„Nu, îţi răspund, doar dacă mănînci cu mine“.

Desfaci o portocală. Mîinile tale miros a anestezic. Sînt albe şi lungi. Nervoase. Desfaci frumos portocala şi îmi dai jumătate. Minute în şir de tăcere. Mi-am stropit gulerul de blană şi tu mă ştergi cu batista. La un moment dat ai fost foarte aproape. Cît aş fi vrut să te sărut !

Vorbim. Despre orice dar nu despre despărţire. „Ce face Oana ?“ spui privind vitrina florăriei de pe peron. Îţi răspund, dar tu nu auzi. „Ce face Oana ?“ mă întrebi din nou.

Garoafele par de gheaţă. Sînt atît de albe că ne dor ochii. Mai albe decît zăpada. Întotdeauna sînt emoţionată în faţa garoafelor.

Vorbim apoi despre zăpadă. Imaginea oraşului iarna. Ce copil eşti ! Îmi spui că atîta timp cît mama ta trăieşte, nu eşti foarte singur.

„Dar pe urmă !“, spun.

Mă urci în vagon. Ca un soţ bine crescut. Totul are gravitatea morţii. În compartimentul meu nu e nimeni. Apare, în fine, un bătrîn. Răsuflă greu. Fiecare răsuflare pare ultima. Îl priveşti ca pe un pacient. Sînt sigură. Bătrînul nu ştie însă că eşti doctor, chirurg.

„Sînteţi din Buzău ?“ întreabă. „Sînteţi profesor în Buzău ?“

Se apropie ora plecării. Cobori. Mă săruţi grav pe frunte şi cobori. Ai buzele de parcă ar ninge.

Iartă-mă. Divagații. Dar, măcar acum, trebuie să ai puțin timp pentru mine. E ultima oară. N-aș vrea să te întristez. Aș vrea să-ți spun ceva vesel. Mi s-a dus un fir de la ciorap. E vesel? Voi fi o moartă neglijentă. Un singur lucru vreau să te mai rog. Să te duci la...

În visul meu, scrisoarea s-a întrerupt în momentul trezirii. Mă legănam într-un balansoar. Pe genunchi aveam o revistă. Eram prea obosit. Deci n-ai murit ! Doamne, ce bucurie !

Îmi fac o cafea. Mă așez la birou și scriu : „Cînd trecutul devine îndeajuns de îndepărtat, încît să poată permite imaginației să lucreze asupra lui, el poate deveni perfectibil. Atunci îl putem reașeza. Îl putem inventa, imagina, așa cum facem cu viitorul. E un punct critic. Să aștepți trecutul cu nerăbdare. Să afli ce ți s-a mai întîmplat. Deși trecutul oferă certitudinea existenței, noi, seduși de împrejurare, ne îndoim de unele perioade din viața noastră.

«Nouă ni s-a întîmplat ?» spunem strivind țigara în scrumieră. Zîmbim. Parcă atunci aflăm prima oară că într-o anume zi din viața noastră am fost din cale-afară de lași. Parcă atunci aflăm că am umilit odată un om.

«Trecutul este viitorul răsturnat», spunem în continuare. «Mi-ai putea prezice trecutul».

Interlocutorul nostru zîmbește și el."

Însemn deci mereu. Îmi notez unele gînduri. Pentru ce ? *Romanul* e ratat. S-ar fi putut crede că e autobiografia mea.

Mă gîndesc însă la Silvia. S-ar putea spune că n-am trăit sentimentele pînă la capăt. Că nu le-am epuizat. În cazul acesta, ar trebui să mă frămînt mai puțin. Să sufăr mai puțin. Înseamnă că orice reluare ar fi o încărcătură de prisos, o sculptură Kitch peste o friză antică.

Era vorba însă de pseudolinişte. Mintea şi sufletul meu erau încarcerate femeii pe care o iubisem. Pe care o iubisem atîta.

Ultima notă : „Mi-am amintit calul alb din copilărie. Unicul cal al copilăriei mele. Într-o toamnă, alunecînd, calul îşi frînsese piciorul. Săptămîni în şir, în şopron, întins şi privindu-mă. Săptămîni întregi de suferinţă. Tata voia să cheme pe cineva să-l împuşte.

Într-o zi, tata s-a hotărît şi a chemat jandarmul. Este posibil ca jandarmul să se fi oferit singur. N-am ştiut asta niciodată. Mai bine că n-am ştiut. Mult mai bine. Am fost „bărbat“ şi am asistat la execuţie. Am fost un „bărbat înlăcrimat“, pînă la capăt, alături de eroul copilăriei mele.

Jandarmul a venit să împuşte calul aşa cum ar fi venit să împuşte un condamnat. Cu ură. Şi-a încărcat pistolul şi a tras. Am uitat amănuntele. S-ar fi putut să nu privesc. Să întorc capul. Nu mi s-a spus nimic. Nu mi s-a spus dacă am întors capul sau nu.

Îmi închipui însă acum, după treizeci de ani, cum a fost. Glonţul a plecat încet, îl urmăresc pe un ecran parcă, a ieşit din ţeavă, însoţit de căldură, în mijlocul unui nor de pulbere fină. Traiectoria sa părea o ramură de liliac. Glonţul a atins fruntea animalului şi aceasta a explodat. Parcă se dinamitase un munte. Parcă se construia un drum în munţi şi oamenii aruncaseră în aer o stîncă uriaşă. Pe ecranul închipuirii mele ramura de liliac zdruncinase echilibrul frunţii. Aşteptarea prietenoasă a frunţii. Calul a avut o tresărire. O cădere. O convulsie. Părea că şi-a pierdut călăreţul într-un război drept. Părea calul unui domnitor român.

Ecranul a început să se întunece. Aparatul de filmat n-a mai insistat asupra amănuntelor. A început ordinea mişcătoare a numerelor în distribuţie. Cu litere roşii. Şi muzica. Tristă, de film neorealist.

Fotograful mi-a întins atunci fotografia momentului. O păstrez. Un cal minunat. Alb. În genunchi. Fotografia e în album.

CAPITOLUL X

BĂDULESCU LUCRA ACUM DE „plăcere“ Se retrăsese din afaceri şi, foarte rar, executa lucrări dentare la domiciliu. Averea profesorului şi cîştigurile farmacistei L. îi erau suficiente.

Se dedicase noilor sale pasiuni : colecţiona tablouri şi timbre, pescuia. „Colecţiona“ însemna, tradus, şantaja. Cumpăra sub preţul bursei uleiuri şi acuarele de la familii cu oarecare stare, bătrîni ramoliţi, care îl primeau în casă ca pe un *expert în arta plastică* cum dealtfel se şi intitula pe cărţile de vizită.

— A, bine aţi venit, domnule Bădulescu ! O cafeluţă, o dulceaţă de trandafiri ?

— Cu zahăr puţin şi caimac mult. Fără dulceaţă. Unde e Stoenescu ?

Bătrîna venea cu tabloul. Bădulescu şi-l aşeza în faţă, pe un scaun, lîngă geam. Îşi scotea din buzunarul de la vestă monoclul, şi-l punea cu savantă ştiinţă la ochi şi începea contemplarea. O jumătate de oră, o oră, depinde de caz. De fapt, o studia pe furiş pe bătrîna. Îi studia trecutul, ambiţiile, îi completa în linişte fişa personală. O lăsa să vorbească singură.

„Greu, domnule Bădulescu ! Puţini amatori de artă bună. Adevărată. Îmi pare bine că v-a plăcut cafeaua.

Tase o prefera fără caimac. Săracul ! S-a prăpădit acum doi ani. Poliartrită. „Stoenescu“ ăsta îl are de la moşierul Cenuşe. Ce crai a fost Cenuşe ! A stat şi doi ani la Paris. În 1930. A mîncat banii lui taică-său. Ce crai ! Apropo, dumneavoastră vă învîrtiţi mai des în lumea bună, pe madam doctor Iulian aţi mai văzut-o ? Nu ! Mă mir, e nelipsită din casele mari. I-a lăsat doctorul aur. Am auzit că are un inel cu briliante splendid. Nu vă interesează ? Ştiu ! Arta e deasupra negoţului meschin.“

— O mie cinci sute, replica într-un tîrziu Bădulescu.

Bătrîna avea şi ea perversităţile ei. Se prefăcea că nu aude.

— Nu, eu nu am aur !

— Vorbeam de *Stoenescu.*

— Da. Da. Frumoasă lucrare. Un cap splendid. În Craiova am auzit că mai sînt cîteva portrete.

— O mie cinci sute !

— Poftim ?

— Preţul, doamnă, preţul ! Bădulescu uita bunele maniere, se scula enervat. Vorbeam de preţ.

— Fără trei mii nu pot. Se întoarce Tase în mormînt. N-am dreptul, zău !

Bădulescu număra, încet, foarte încet, două mii de lei.

— Vai, domnule Bădulescu ! Mă ruinaţi !

— Se vinde greu, doamnă, arta ! Se vinde greu ! Ştiţi, eu vreau de fapt, să vă ajut. Cred că înţelegeţi.

Bădulescu „colecţiona“ tablouri. Strînsese aproximativ douăzeci. Cinci le vînduse unor îmbogăţiţi peste noapte. Pe celelalte le hărăzise unor vremuri mai bune. O lucrare, un foarte frumos *Olarian* îl vînduse recent unui fost măcelar, ajuns inspector în T.A.P.L.

Măcelarul îşi turnase o casă cît un transatlantic, cărase în ea cîteva camioane cu mobile stil, lampadare, faianţe, două statui chinezeşti, cîteva tablouri. Le văzuse demult, prin casele în care dusese clandestin, pachetele cu carne. Le rîvnise demult. Acum vremurile se schimbaseră. În 1959, măcelarul umbla în costum cu dungi, purta batistă la buzunarul de sus, se dădea cu lavandă şi cumpăpăra opere de artă. Nu a mirat pe nimeni, în ordinea acestor fapte, cînd măcelarul a fost văzut la concert. Asculta muzică în fiecare sîmbătă. Îşi ţinea mîinile mari, roşii, împreunate pe genunchi, cu graţie, avea ochii dilataţi de emoţie. Cădea în transă. Se aşeza, de fiecare dată, în faţă, în primul rînd, lîngă aceeaşi femeie învelită în blănuri, cu nas acvilin, cu mîini subţiri, nefireşti, ca lujerele de crini. Era fosta doamnă general Gordoni. Măcelarul îi împrumuta atent programul. Odată i-a oferit, în timpul concertului, bomboane învelite în staniol. N-a observat cum obrazul bătrînei a devenit stacojiu. Stratul de pudră era prea gros. Şi-a desfăcut singur bomboana. A savurat-o îndelung. Dulciurile îi produceau o mare bucurie. Atunci, în toamna aceea, nu putea să ştie că, patru ani mai tîrziu, avea să moară de diabet. Atunci era senin. Calm. Se cînta Ravel.

Măcelarul nu venea însă, doamne fereşte, la filarmonică pentru muzică! Să nu se înţeleagă greşit. Era îndrăgostit! Peste urechi! Iubea ca un licean o violonistă. Un caşalot cu perucă, nevasta unui fost grefier, o violonistă de mîna a şaptesprezecea.

„Cultă, domnule, povestea el în extaz, seara, la fratele Tilică, responsabilul unei dughene în care se vindea tămîie, şi unde, se tăinuia pînă tîrziu, pe teme de cultură: fotbal, industrie navală, picioare de femei, gută.

Prietenii îl invidiau pe proaspătul inspector. Să iubeşti o violonistă, înseamnă totuşi mult.

Măcelarul era permanent într-o stare euforică. Într-o seară a adus cu maşina personală un cap de vită. Erau de faţă fratele Tilică, juniorul Bălan, Osmescu şi Greţel. Măcelarul a ţinut să le arate că nu şi-a pierdut îndemînarea, vigoarea, precizia. A scos dintr-o geantă diplomat satîrul. A cerut o bucată mare de lemn. A despicat căpăţîna impecabil. Delira. Era subjugat de emoţie. S-a aplaudat. Îi stropise pe toţi de sînge. Stropise pereţii, camera părea pictată.

— Îmi voi cumpăra un şevalet. Am văzut unul acum cinci ani la Sulţer. Arta înainte de toate.

În timp ce se spăla îndelung de sînge, măcelarul le-a vorbit din nou de violonistă. Spunea că pentru ea face totul. Că viaţa lui a căpătat, în sfîrşit, un sens. Se alinta. A învelit satîrul în bucata de pînză. Rîdea.

„Îl ţin în sufragerie. Pe perete. Am două. Ca două spade. Satîre de vînătoare ! Mie nu mi-e ruşine, ca altora, că am fost măcelar. Georgescu de la inspecţia financiară se jenează. Nu-i place să-i aminteşti. Îl priveşte !

Într-o zi, măcelarul s-a bătut cu fostul grefier. S-au înghesuit, de fapt, lîngă un zid, cînd nu era nimeni pe aproape. „Să-mi laşi nevasta în pace, tîlharule“, a murmurat fostul grefier, cu faţa asudată, plîngînd.

Măcelarul l-a înţeles. Inima lui mare a fost înduplecată. Nu rezista la lacrimi.

„Dar o iubesc !“ a murmurat într-un sfîrşit.

S-au despărţit ca doi prieteni. Numai diabetul a pus capăt, peste cîţiva ani, acestei reale prietenii.

Bădulescu îi vînduse recent măcelarului un Olarian, „Pentru dumneata, care ştii ce e pictura, patru mii.“

„Coane Bădulescule, e mult, dar face. Eu cînd găsesc o lucrare bună, n-am scrupule !“

Deci Bădulescu se dedicase pasiunilor lui, colecţiona tablouri şi timbre, pescuia. În orele cînd, întins pe malul lacului, sau dormitînd într-un scaun de aluminiu, pliant, aştepta să muşte peştele, se gîndea. Medita asupra condiţiei umane. Îşi zicea „Doamne, nimeni nu m-a iubit !" Se plictisise de tînăra farmacistă L. Deşi îi admitea farmacistei toate toanele, toate capriciile, se plictisise. Ştia că femeia e în tandreţe cu arhitectul din Vila florilor. Arhitectul era un bărbat fin, de patruzeci de ani. Semăna cu Calvin. Îşi făcea unghiile. Juca *Badminton.* Strada lor era necirculată. Vilele, asemenea unor mausolee distinse, se înşiruiau etalîndu-şi trandafirii, cornişele, garajele, maşinile, peluzele, piscinele, cîinii graşi, femeile vaporoase (dar urîte), terenurile de sport. Strada era liniştită, parfumată. În capătul ei, arhitectul amenajase, pictînd asfaltul, terenul de *Badminton.* Elegant, distinct, de bon ton.

Seara, arhitectul ieşea în pantaloni scurţi, albi, pantofi de tenis şi schimba mingi cu tînăra farmacistă L. Uneori cu spectatori, alteori fără. Printre spectatori se numărau cei doi copii ai săi, nevasta, uscată, fără sîni, blondă nereuşită şi, uneori, doctorul I., prieten cu Bădulescu.

Arhitectul venea cu rachetele lui argintii, jocul demara fără nerv, ca apoi să se încălzească, să aţîţe spiritele. Farmacista răspundea degajat, languros ; aproape înota prin straturile de aer, îşi păstrase corpul frumos, era o plăcere să întîrzii cu privirea pe pulpele ei. Arhitectul, un vechi jucător de *Badminton* o menaja, o trimetea adică rar în colţuri, nu-i servea mingi dificile. Cînd juca cu propria-i nevastă, arhitectul, însă, nu se cruţa. Făcea un joc bărbătesc, dur. Femeia, cu eforturi disperate, încerca să menţină echilibrul. Mima un temperament sanguin. Icnea. Scotea gemete, ca samuraii. Îşi umfla pieptul pe care, sînii erau, cel mult, cît două coşuri de pe obrazul unui copil.

Apoi, nevasta arhitectului ieşea la plimbare cu copiii. Bădulescu era la pescuit. Seara de vară dogorea. Farmacista L. trecea strada. Era primită cu pahare mari de suc de portocale. Cu coniac franţuzesc. Erau şi cuburi de ghiaţă.

Arhitectul îi muşca lacom buzele. Îi frămînta şoldurile. „Sper că nu m-ai înşelat cu bărbatu-tău" — îi şoptea în urechi. Farmacista trăia scena intens ca într-un film suedez. „N-are timp de mine, pescuieşte !"

Mirosea a tei. Bolnăvicios. Şi a trandafiri. Cînd se ridicau, arhitectul aprindea ventilatorul. Îşi trecea curentul de aer peste piept. Era păros. Se admira în oglindă gol, în timp ce tînăra femeie intra în baie. Cele două zgomote, al apei curgînd şi al ventilatorului se îmbinau armonios. Arhitectul deschidea ferestrele. În curtea vilei cînta un greier. Se îmbrăţişau din nou.

„Nebunule !", şoptea farmacista.

„Viaţa curge totuşi monoton" îşi spuse într-o zi Bădulescu şi violă o tînără fată, o elevă de la şcoala de meserii. A fost închis, cum era şi firesc. A plecat lăsîndu-şi tablourile, clienţii, cîinele şi pe tînăra farmacistă L. Aceasta era toată ziua în *Vila florilor*. Se ocupa, împreună cu soţia arhitectului, de gospodărie. Îngrijea de copii.

„Mie nu mi-a dat Dumnezeu copii !, îşi spunea. Arhitectul era mulţumit. Totul era tihnit. Vorbeau uneori de Bădulescu. Ca de un mort. Vorbeau de Bădulescu, aşa cum vorbeau de răposatul Profesor : „Avea un suflet bun !"

După doi ani, Bădulescu a revenit printre ei. Între timp, farmacista L. divorţase. Bădulescu şi-a luat uneltele dentare şi a plecat. S-a mutat într-o cameră mobilată. S-a angajat cu greu la policlinica cu plată. A început să lucreze. Slăbise. Avea moralul scăzut.

Într-o zi, Bădulescu şi-a întîlnit fosta soţie. Farmacista L. nu mai era chiar atît de tînără. Avea cîteva şuviţe albe, se îngrăşase puţin, rîdea într-un fel, care încerca să-i ascundă dungile din obraz.

— Tot frumoasă !

— Exagerezi, Bădulescu, exagerezi !

— Ce face René ?

Era vorba de arhitect.

— Nu ştiu, dragă. Ne vedem rar în ultimul timp. Îmi dau doctoratul. Ştii cum e cînd îţi susţii teza !

— Ştiu, desigur.

— Tu ?

— Mă apucă uneori nostalgia.

Începuse să plouă. Deodată. Ploaie de vară.

— Îmi oferi o cafea ?

— Îţi.

Intrau la „Tosca". Bădulescu se gîndea : „Să-mi ofer serviciile ?"

— Te crezi tot fante, Bădulescu ?

— Adevărul e că n-am bani. Nu e prea plăcut să recunosc.

— Dacă n-ai bani, înseamnă că trăieşti cinstit, te-ai cuminţit deci.

— Sînt cinstea întruchipată, dar...

— Nici un dar, Bădulescu, nici un dar.

Bădulescu n-a mai reuşit s-o escrocheze pe farmacista L. Nu pentru că aceasta s-ar fi putut opune categoric insistenţelor lui. Nu. Nici pentru că sufletul ei s-ar fi schimbat sau pentru că anii ar fi transformat-o şi ar fi devenit cumva mai conştientă. A refuzat din alt motiv.

Foarte simplu. Locul era, în acel moment, ocupat. Avea un amant stabil. Un şofer de taxi din Bucureşti.

Doctorul X s-a întîlnit şi el, din întîmplare, cu farmacista L.

— Ce faceţi, stimată colega ?

— Cu necazurile, doctore.

Doctorul, cunoscîndu-i „necazurile“ n-a întrebat-o, cum ar fi fost firesc : „Aveţi necazuri ?“ Singurul necaz real ar fi fost pierderea Profesorului, pierdere săvîrşită cu cîţiva ani în urmă. N-a întrebat-o pentru că pierderea n-a însemnat pentru farmacistă un real necaz.

Femeia era încă frumoasă. Natura are perversităţile ei. Sînt plante otrăvitoare de o frumuseţe stranie. Insecte care înţeapă mortal, dar care te atrag prin colorit, sau prin formă. Peşti frumoşi care, în cîteva minute, pot curăţa un trup de carne. Sînt femei insensibile, lipsite de căldură şi imaginaţie, inculte, frivole, dar asta nealterîndu-le cu nimic nelegiuita frumuseţe.

Farmacista L. era o capcană în care Doctorul a intrat, deşi ştia că femeia e în stare să ucidă, să şantajeze, să trădeze, să treacă peste orice piedică pentru a-şi realiza scopurile meschine.

— Ştiu la ce vă gîndiţi.

Doctorul a roşit.

— Sînteţi un fel de copil. Un copil cu tîmplele albe. Ca mine. Ştiu cît de aspru mă judecaţi. Dar nu fiţi prea tranşant. Lăsaţi-mi şi mie şansa de a greşi. Dreptul de a greşi. Nu mă judecaţi numai după dumneavoastră. O să spuneţi că eu l-am ucis pe Profesor. M-a chinuit atîţia ani. Ce ştiţi dumneavoastră ! Da, l-am înşelat. Dar mă tortura. Era de o gelozie sălbatică, deşi, cînd interesele lui o dictau, mă împingea în braţele unor bărbaţi de care avea nevoie. Credeţi că e plăcut ? Măcar de mi-ar fi plăcut vreunul din ei. Pot să jur, domnule doctor, că numai doi bărbaţi mi-au plăcut în viaţa aceasta, mă credeţi ? Ştiu că nu mă credeţi ! Ştiu !

— Cred că nu ştiţi tot !

— Şi vreţi să-mi spuneţi acum ?

— Nu. Nu acum.

A invitat-o la el. Au stat pe canapea. Au băut coniac albanez. Un coniac bun. Parfumat. Femeia i-a vorbit.

— Ştiu că mă doriţi. Aţi dus întotdeauna în suflet, în ceea ce mă priveşte, un fel de gelozie, dacă se poate numi aşa un astfel de sentiment.

— Gelozie !

— Da. Îi invidiaţi în taină pe cei care respirau alături de mine.

Nu se gîndise la asta, deşi, acum, cuvintele farmacistei se suprapuneau în sufletul său peste nişte stări fizice chinuitoare, stări de care nu se putea îndoi, îl încercaseră cu mult timp în urmă.

— De ce nu recunoaşteţi ? Recunoaşteţi că mă doriţi !

— Recunosc, dacă asta îţi poate da o satisfacţie.

— Îmi dă. Sînteţi un bărbat adevărat. M-am gîndit, într-un timp, să vă determin să vă căsătoriţi cu mine. Ştiu că sînteţi nefericit.

Doctorului nu i se mai păreau absurde cuvintele farmacistei. Răspundea aproape monosilabic.

— Sînt. Sînt nefericit.

— Pot să vă ajut cu ceva ?

— Poţi.

— Sînt dispusă să fac orice. Cred că ştiţi că sînt cu desăvîrşire singură. Cu Bădulescu am terminat de mult, deşi el a încercat să revină. Am mai iubit pe cineva (se ferea să spună că acel cineva e de profesie şofer) între timp, (poate îl mai iubea) aşa că...

— Aşa că vă puteţi oferi din nou.

Îşi regretă cuvintele.

— Luaţi-o şi aşa ! Se poate lua şi aşa.

Farmacista se dezbrăca. Fără să mai spună nimic. Apoi îl înlănţui cu braţele. Doctorul o sărută pe ceafă.

— Îţi plac ?

Doctorul se feri să răspundă.

— Sigur că-ţi plac. Sigur. Se simte.

Bărbatul, nu se ştie de ce, avu senzaţia că cineva moare în lume.

— Eşti nehotărît ?

— O, nu !

— ... !

Doctorului i se păru că profanează o biserică. Îşi scoase cămaşa. Femeia îi înfipse unghiile adînc în carne. Doctorul nu ripostă. O sărută. Apoi se încălzi. Uită de tot şi de toate.

— Ţi-a plăcut ?

— Eşti voluptoasă.

— Totuşi, am avut impresia că te reţine ceva.

— Morţii !

— Morţii ? A, ştiu la ce te referi. Eşti prea sensibil, doctore. Prea sensibil.

Se auzea pendula. Abia acum se auzea. Lucrurile îşi găseau formele. Reintrau în ele.

— De ce nu te însori cu mine ?

— De fapt, pentru a desăvîrşi totul, pentru a cobori în iad, ar trebui s-o fac.

— Şi ?

— Arhitectul te-a iubit ?

— Da.

— E rîndul meu să te întreb : şi ?

— Crezi că, femeie fiind, trebuie să iubeşti de cîte ori eşti iubită ?

— Desigur. Înţeleg. Nu e puţin să dai peste un bărbat desăvîrşit.

— Nu mă mai interesează demult.

— De ce mi-o spui ?

— Ca să ştii ce-a urmat.

Doctorul a deschis fereastra. O tristeţe desăvîrşită.

— Ce-i cu tine ?

— Privesc. Îmi place să privesc pe geam. Vezi (între timp farmacista veni lîngă el), castanii au ruginit. Ce frumoşi sînt castanii noaptea ! Ca nişte lumînări.

— Eşti poet ?

— Ferească Dumnezeu !

Minţea. Era.

Doctorul o iubise atunci de fapt, pe Laura. Farmacista L. fusese un paleativ. A expediat-o fără explicaţii şi a rămas aplecat peste marginea fîntînii sufletului său. Jos, în apă, Laura se pieptăna.

„Cere-mi orice !“

Ar fi vrut să-i ceară, atunci, o îmbrăţişare. Reală. Laura vorbea :

„Vrei să-mi ţii oglinda ?“

„Mîngîie-mă !“

„Întoarce-te cu faţa la mine !“

„Sărută-mă !“

Apa fîntînii era tulbure şi aproape verde. Fîntîna era la marginea unui sat.

„Cunoşti satul acesta ?“

„Hai, povesteşte-mi !“

„Ce vrei azi să auzi ?“

„Povesteşte-mi despre cînd erai fericit.“

„Am uitat.“

„Nu. Tu nu uiţi.“

„Uit, Laura. Uit. Dar uit în ordine inversă. Uit întîi marile întîmplări. Subiectul. Cadrul. Reţin însă pînă la obsesie amănuntele. Îţi ştiu uniforma de liceană. Culoarea, matricola, pieptănătura. Felul în care te aşezai pe scaun. Vorbele.“

„De ce nu mă uiţi ?“

„Am încercat, crede-mă. Am făcut eforturi disperate. Sînt bolnav de tine.“

„Cere-mi orice !“

„Cum să-ţi cer, dacă nu mă auzi. Dacă locuim fiecare pe altă planetă. Cum să te strig, dacă prin vid sunetul nu se propagă ?“

„Încearcă !“

„Am obosit. Încerc de o viaţă.“

„Mai încearcă o dată. O singură dată.“

Începea să bată vîntul. Aparatul de filmat trecea peste cer. Lua cadre largi. Cerul părea un fel de mare. Răsturnată.

„Mă auzi ?“

Apoi se distingea un cîntec sud-american. Se deschidea un album. Chipul Laurei în fotografii.

„De ce nu ai voinţă ?“

Glasul se lovea de pereţii lumii. Revenea. Ca o pasăre minunată lăsată să zboare sub cupola unui circ.

„Îţi mai aminteşti...“

„Priveşte această fotografie !“

„Doamne !“

Începea să se însereze. Cum să mai distingi chipul unei femei cînd începe să se însereze ? Doctorul întindea mîinile în neştire.

„Lasă-mă să te îmbrăţişez !“

Cerul se colorase tot. Ca uniformele grenadierilor francezi. Vîntul se potolise. Aparatul de filmat se stabilise pe chipul înserat al Laurei.

„Mai lasă-mă o clipă cu tine."

„Dă-mi mîna !"

„Asta face cît o sută de îmbrățișări."

„Asta face cît o sută de vieți."

„Ești o vioară."

„Aproape nu te mai văd. Dar asta nu mă împiedică să știu cum arăți."

„Vorbește, vorbește..."

„Mi-e somn. Și mi-e dor."

„Să se facă lumină."

„Nu. Nu vreau să vezi cum îmbătrînesc."

Docțorul se ridica și pleca. Își îmbrăca propriul trup ca pe o haină. Ca pe o haină prea strîmtă.

„Cere-mi orice !

A doua zi a nins.

CAPITOLUL XI

DUPĂ ORA UNSPREZECE SEARA (oră la care știa că ajung acasă) Hariton a venit la mine. Îl chemasem la telefon, îl implorasem să vină.

— Iartă-mă, trebuie numaidecît să te văd.

— Te-ai certat cu Directorul ?

De cîte ori îi ceream o întrevedere urgentă, de cîte ori aveam o mină abătută, Hariton mă suspecta de aceeași „afecțiune“.

— Nu.

— Atunci ce e ? Nu puteam vorbi dimineața ? !

— Stai jos și scrie !

— Să-l chem pe R. ?

— Sînt mai sănătos decît crezi.

— Te anunț că nu reclam nimic. Vrei să scoți castanele din foc cu mîna altuia. Tu stai jos și tu scrie !

— Bine !

M-am așezat și am scris. Am făcut, în fața lui Hariton, o cerere către conducerea spitalului prin care solicitam să-mi fie împărțită clinica. Eu, care mă luptasem în ultimii ani tocmai pentru păstrarea ei, eu, care înghițisem jigniri și umilințe de tot soiul tocmai pentru a continua o școală de chirurgie, o tradiție, acum renunțam.

— Ești nebun !

— Îţi cer să fii şi tu bărbat. O dată în viaţa ta. Nu simţi că nu mai putem trăi în felul acesta, apăsaţi de povara aceasta !

— Ce vrei ?

— Să stai jos şi să scrii. Să scrii că renunţi la apartamentul din cartierul Parcului, că n-ai nevoie de el, că i-l faci Profesorului cadou, aşa cum îi fac şi eu cadou clinica, să scrii şi să semnezi, fiindcă nu pot concepe să fii la infinit, bine, pun la plural *să fim* laşi, la infinit, fata aia putrezeşte şi noi bem coniac, şi Profesorul bea coniac şi indicele de „mortalitate a scăzut“, şi rapoartele noastre sînt optimiste. Bine, nu scrie, nu sta jos, şi nu scrie. Du-te la morţii tăi şi taie-i încă o dată. Morţii tăi te iartă. Fii fericit că şeful e mulţumit, du-te în apartamentul tău din cartierul Parcului.

Mi-am luat capul în palme. Am tăcut amîndoi îndelung.

— Iartă-mă, am reînceput. Sînt slab. Sînt timid şi ca toţi timizii am uneori crize de violenţă. Hariton, trebuie să-ţi spun că mă stăpînesc din ce în ce mai greu. Nu trebuia să mă chemi săptămîna trecută la morgă. Dacă n-aş fi ştiut, eram liniştit şi poate erai şi tu, şi nu cred că ai ajuns în acel punct al laşităţii în care să înghiţi orice. Dacă m-ai chemat s-o văd, înseamnă că în tine ceva s-a modificat, înseamnă că Hariton cel adevărat s-a revoltat.

— Bine, dau apartamentul.

— Te muţi deocamdată la mine. Rezolvăm noi cumva.

— Nu o fac însă fiindcă m-ai convins tu. Acum. O făceam şi fără intervenţia ta. Nu sînt cîrpă, cum crezi. Sînt un risipitor, cum spune maică-mea. Aş fi putut să am două apartamente. Cumpăr cărţi, tablouri. Leafa mea „se duce pe prostii“, aşa zice maică-mea.

— Şi apoi morţii nu te plătesc. Sînt singurii pacienţi care şi-au depăşit condiţia.

— Pe tine nici viii nu te plătesc.

— Ba da. Mă plătesc cu iubire.

Ne-am luat pardesiele şi am plecat. Am mers pe strada unde copilărisem, la domnul Furnică, ţiganul căruţaş, pe care atît de bine îl cunoşteam. Am bătut îndelung.

— Aoleo, ce e, domne doctor ?

— Zor mare, Furnică. Ia caii. Pune-i repede la camion.

— Vai de mine, domne doctor, că nu arde. La miezul nopţii să plecăm ? Da', dacă trebuie.

Furnică s-a îmbrăcat repede, ca la armată, noi ne-am suit în camion şi am plecat să luăm mobila lui Hariton, s-o transportăm la mine.

— Domnul doctor trebuie să se mute în noaptea asta. E urgent. Se mută la mine, înţelegi, Furnică ?

Furnică nu înţelegea nimic.

— Eu ştiu că trebuie să cărăm mobela. Eu asta ştiu. Da' domne doctor, e cursă de noapte...

— De acord, Furnică. Taxă sporită. De acord.

Am cărat toţi trei „mobela" lui Hariton în camion. Am făcut două curse.

— Furnică, ai cai buni !

— Trage, săracii. Io'te cum le abureşte spinarea la lună. Parcă-s draci. Domne doctor, n-am mai cărat niciodată mobelă noaptea, n-o fi bine !

Furnică a primit taxă sporită. Spre dimineaţă, apartamentul meu părea depozit de vechituri. Abia ne mai puteam mişca.

— Eşti mulţumit ?, mă întreba întruna Hariton.

— Nu.

— Tu nu eşti niciodată mulţumit. Bineînţeles. Acum vorbeşti tu cu Directorul. Îţi las ţie plăcerea asta. Iei şi cererea mea de restituire a apartamentului.

Cînd am apărut în spital, Directorul nu venise. Secretara, afabilă ca de obicei, m-a întreţinut şi mi-a făcut cafea.

— Ce faci, dragă ?

— Vă aşteptam.

— Pofteşte. E ceva urgent ?

— Trebuia să vin la dumneavoastră demult. N-am găsit puterea.

— Acum ai găsit-o ?

— Cred că da.

Directorul s-a aşezat în faţa biroului. Obiectul aparţinuse unei familii de boieri locali, biblioteca de asemenea. Tabloul de deasupra, un Luchian, era împrumutat de la Muzeu.

— Aţi ucis o fată. Cu o săptămînă în urmă. I-aţi cusut un intestin. A făcut peritonită. Cred că vă amintiţi ? Aţi coborît apoi la Morgă şi i-aţi sugerat medicului anatomopatolog, prietenului meu Hariton, un anume diagnostic. Cred că vă amintiţi ?

Sună. Secretara surîzînd.

— Dă-mi, te rog, fişierul operaţiilor mele.

— Era vineri. 15 noiembrie, îi amintesc.

— Mulţumesc.

— Aţi găsit ?

— Elena Marin, satul Izvoare.

Aflu numele fetei.

— Da.

— Am operat-o. A murit în urma unei complicaţii neprevăzute. Dumneata ai întrebuinţat însă în locul cuvintelor „a murit“ pe „aţi ucis-o“. De ce ?

— Pentru că aţi ucis-o.

Directorul surîse. Mai palid ca de obicei, dar surîse.

— Ştii ce aş putea să fac. Să te dau pe mîna procuraturii. Te credeam un ins înţelept. Necontrolat uneori, ce-i drept. Agresiv uneori. Dar pînă la prostie nu te credeam în stare să cobori.

— Nu vă permit.

Mă ridic.

— Stai jos.

Directorul îşi aprinde o havană. Un miros dulce, şi putred în acelaşi timp, mă cuprinde. Mă priveşte cu luare-aminte. Calm. Ca un şarpe care se pregăteşte să sară. Care îşi hipnotizează întîi victima. Mă priveşte ca pe un bolnav de al cărui diagnostic te îndoieşti.

— Totuşi, îmi placi !

— Vreţi să vă mulţumesc ?

— Ai putea s-o faci, dar nu ştii. Dumneata nu ştii să mulţumeşti.

Uneori îmi mai spunea „Dumneata“.

— Amintiţi-mi că mi-aţi salvat clinica !

— Nu. Ştii bine şi singur că ţi-am salvat-o, nu mai trebuie să-ţi amintesc.

Îi pun pe masă cele două cereri. Le citeşte încet. Preocupat.

— De acord. Apartamentul ar prinde mai bine unui familist.

Hariton a jucat cinstit. De acord şi cu clinica. Dumneata nu eşti singurul „mare chirurg“ din spital.

— Ştiu.

— Nu ştii. Te crezi un geniu. Vrei să-ţi sărutăm toţi mîinile. Să-ţi facem loc pe culoare cînd treci. Te-am observat de mult. Crezi că ţi se cuvin funcţiile noastre, casele noastre, maşinile noastre, soţiile noastre. Dumneata eşti un tip obraznic, care dacă „are mînă bună“ crede că i se cuvine un spital. Vrei o clinică particulară, nu-i aşa ?

— Mă jigniţi. Dar sînt obişnuit cu dumneavoastră. Nu vreau însă nimic din toate astea. Vreau doar să se facă dreptate.

— Dumneata vrei să faci moartei dreptate !

Rîde. Satanic.

— Uite, domnule, cine s-a găsit să facă dreptate morţilor. Doctorul X. Chirurgul X de la clinica X. Dumneata te joci cu focul. Şi cum vrei, mă rog, să-i faci dreptate ?

— Dîndu-vă în judecată. Nu eu. Tatăl fetei o va face.

Minţeam. Neglijasem acest aspect, nu mă gîndisem cine îl va da în judecată pe Director. Numai partea vătămată, adică tatăl victimei ar fi putut-o face. Aşa ar fi fost normal.

— E o calomnie. Dumneata instigi oamenii cinstiţi la acte necugetate. Ai noroc că sînt trecut prin multe, că sînt obişnuit cu indivizi ca dumneata. Bine. Admit că am ucis-o. Hai să zicem că am ucis-o. Se întîmplă. De ce nu admiţi că se întîmplă !

— Admit. Dar dumneavoastră operaţi întotdeauna grosolan. Noi, ceilalţi, trebuie să vă reparăm greşelile. Pînă cînd ?

— Doctore, pari bine intenţionat. Pari om de treabă, cinstit. Deschide o anchetă. Trebuie să afli că te-ai înşelat. Dacă tatăl moartei admite, o vom dezhuma. Îi vom face o nouă autopsie. De acord ?

— Da.

Mă aşteptam ca Directorul să se împotrivească, să mă dea afară. Nu s-a întîmplat. Am plecat şi, cu prima cursă, seara, am fost la Izvoare, la bătrînul Marin. Dormea, băuse ca de obicei şi dormea. Femeia lui, mama Elenei, legată la gură cu o broboadă neagră, slabă, cu ochii galbeni, cu tenul galben, probabil hepatică, mi-l aduce din camera alăturată. Ne lasă apoi singuri.

— Bună seara.

— Să trăiţi, domne doctor.

— Mă iertaţi că vă deranjez !

— Vai de mine. Marie, adu, fă, ţuică !

Femeia apare din nou. Cu ceştile mici, de pămînt. Aduce şi o sticlă de ţuică. De o jumătate. Ne toarnă.

— E vorba de fata dumneavoastră.

— Elena, s-o ierte Dumnezeu !

— Da. Elena. Noi, la spital, ne-am gîndit mult la ea. Ne-am uitat la fişele medicale, la reţete, ne-am întrebat unii pe alţii. Noi credem că s-a greşit.

— Ce să se greşească ?

— S-a greşit operaţia. Profesorul a operat-o greşit. La autopsie aşa s-a văzut.

— Nu se poate, domne doctor. Vai de mine, cum să se greşească. Fata n-a mai avut zile şi gata. Cum să se greşească ?

— Ba s-a greşit.

— Şi ce să fac eu acum ?

— Să dai o declaraţie că vrei s-o dezgroape. Să dovedim că s-a greşit. Să-l pedepsim pe Profesor.

— Glumiţi, domne doctor. Zău glumiţi !

Ţăranul prinse a rîde. Strîmb.

— Domne doctor, nu se poate. Mortul de la groapă nu se mai întoarce. Ar fi mare păcat s-o dezgropăm. Dumneavoastră aţi vrea să vi se dezgroape fata ? Cum să greşească domnu' profesor ? El ştie multe. El e director, ştie mai multe ca noi. Altfel cum ar ajunge ei, domne doctor, directori !

Țăranul n-a vrut să-i fie dezgropată fata. Am plecat din casa lui învins. Am înțeles pe urmă că avea dreptate. Cum o să-i ceri unui om de treabă ca el, unui tată nefericit, să se îndoiască de onestitatea și priceperea Directorului. Făcusem un act necugetat. Hariton m-a luat în primire.

— Ți-am spus că nu iese nimic. Ți-am spus. Am rămas fără casă. Tu ai rămas fără clinică. Așa ne trebuie.

Directorul m-a chemat peste cîteva zile la el.

— Hai, dragă, vino ! Un coniac ?

— Mulțumesc.

— Ți-a trecut ?

— Credeți că dorința de dreptate e un fel de durere de măsele. Care trece. Credeți că e un fel de tristețe momentană. Un fel de atac de isterie. Așa credeți ?

— Prea faci drame din toate. La vîrsta dumitale !

— Tovarășe Profesor, recunoașteți măcar în fața mea că ați omorît-o ! Aici, cînd nici un tribunal din lume nu vă mai acuză, aici, în fața unui subaltern neînsemnat, recunoașteți. În fața unui om fără probe și laș pe deasupra.

— Dacă s-ar fi procedat cum doreai, adică dacă s-ar fi deschis o anchetă, conștiința dumitale s-ar fi liniștit ?

— S-ar fi liniștit numai în cazul cînd adevărul ar fi ieșit la iveală.

— Care adevăr ?

— Din felul în care întrebați „care adevăr ?“ reiese că noțiunea de adevăr, pentru dumneavoastră, are două sensuri. Unul folosit de toți, o evidență deci, verificat de practica socială și unul care vă aparține în exclusivitate, un adevăr personal, ca să-i spunem așa. Deci, adevăr proprietate personală. Ca o vilă, ca o mobilă prețioasă, ca o casetă de aur.

— Îți spuneam odată că ai obsesia unor bunuri care nu-ți aparțin. Te obsedează ce nu ai.

— Adevărul dumneavoastră personal e, în ultimă instanță, un adevăr cumpărat și vîndut. Pentru el, sînteți plătit de cei care vin să vă ceară o consultație, o rețetă, o operație. Sînteți generos, dar pe banii acestor oameni.

— Mă întristezi.

— Între adevărul dumneavoastră personal și adevărul social e trupul fetei pe care ați omorît-o, lucrurile din casa dumneavoastră, toaletele soției, cadourile, fastul... Între noi doi prăpastia se va adînci în continuare. În timp ce eu voi trăi din leafa mea unică și irepetabilă în cursul unei luni, dumneavoastră veți trăi din foarte multe lefuri de-ale mele venite de la cei care cred încă în dumneavoastră. Vom trăi din ce în ce mai diferit. Vom și munci diferit. Asta e mai grav.

— Doctore, ești într-o pasă proastă. Eu sînt calm și te las să-ți treacă. Nu mă înfurii. Nu te dau afară din cabinetul meu, cum ai merita. Mă mulțumesc doar să te ascult. Ai impresia că te fur ! Uneori, ce-i drept, mi se lasă plicuri cu bani. Sume neînsemnate, te asigur. Nu le pot refuza dintr-o veche obișnuință. Dintr-o deprindere burgheză, i-ai putea zice. Probabil de pe cînd aveam cabinetul meu. Știu că nu e etic. Știu că greșesc. Iau bani tot așa cum dumneata nu poți lua. Sînt vicios. Ca și cum aș fuma sau aș bea cafea. Țin însă să-ți amintesc că și cheltuielile noastre diferă.

— Diferă datorită faptului că trăim la nivele diferite. Cînd dai recepții săptămînal, ca doctorul P., e normal să ai cheltuieli mari. Cînd mănînci la cantina spitalului ca mine e tot atît de normal să ai cheltuieli mici.

— Răutatea ce o arunci acum în jurul meu pornește și din invidie. Recunoști ! Ți-ar sta bine să fii director.

— Niciodată nu mi-am dorit acest post dintr-un capriciu, dintr-o dorință de parvenire. Acum însă mi-l doresc într-adevăr, dar asta numai pentru că dumneavoastră nu-l meritaţi.

— Nu eşti excesiv de modest ?

— Nu.

— Doctore, ce-ai zice dacă te-aş face director adjunct ?

— Aşa v-aţi înfrînt întotdeauna adversarii ? Recunosc, aveţi stil. Nu aţi traversat în zadar „istoria".

Hariton, mai tîrziu, n-a putut înţelege de ce am renunţat la luptă. N-am fost niciodată director adjunct. Am rămas doar şeful clinicii de chirurgie. Împărţită. Am renunţat la luptă pentru că ea era inegală. Cu mulţi ani în urmă, Directorul meu nu ar fi putut pierde partida. Am renunţat la luptă şi pentru că uneori e omenesc să renunţi.

De cîte ori nu mi-am imaginat ancheta deschisă în jurul fetei ucise. De cîte ori nu mi-am imaginat deshumarea acesteia, chipul ei, hainele ei, braţele. Îmi aduceam mereu aminte de vizita pe care o făcusem cu cîţiva ani în urmă unor arheologi, la Romula. Aceştia găsiseră mormîntul unei tinere fete de patrician roman, Claudia Amba. Fata murise în Dacia, departe de ţara sa, de ai săi. După două mii de ani părul ei castaniu avea aceeaşi splendoare, aceeaşi strălucire. Vasele cu parfumuri, podoabele păreau neatinse. Timpul o ocolise pe Claudia Amba. Le suprapuneam atunci chipurile, pe al Elenei şi pe cel imaginar al Claudiei. Poate erau doar unul singur, poate.

A urmat o toamnă ploioasă. Mi se părea că ploaia e memoria unei fiinţe. Memoria mea. Într-o zi, Cristina mi-a spus :

— De ziua dumneavoastră nu v-am găsit, e tîrziu să vă dau acum un cadou ?

Mi-a întins un pachet. Era o pipă minunată. Cumpărată în bazarul din Istanbul. Fusese acolo cu părinţii săi, în excursie. Am chemat-o seara pe Cristina la mine.

— Consideră că ai mai fost la mine. Te vei obişnui mai repede.

Cristina se plimba prin casă cu graţie. Privea fotografii şi tablouri. Pe geam se vedeau, jos, în scuar, copiii patinînd. Rotilele lor bîzîiau înfundat ca nişte ventilatoare.

— De ce m-aţi minţit, se întoarse deodată Cristina.

— Ai aflat ?

— Întîi, uluită de ce auzisem, am crezut. M-am trezit apoi realizînd adevărul. Nu puteaţi fi dumneavoastră autorul.

— Deci n-aş putea omorî pe nimeni !

— Nu.

— Mulţumesc. Vorbeşti însă din punctul tău de vedere. Dacă tu crezi că nu vei omorî pe nimeni în cariera ta, „omorî" putînd însemna nu numai o greşală pe care ai putea-o face tu, ci un fel de greşală a naturii, o neşansă a bolnavului, o întîmplare, te înşeli. S-ar putea ca omul acela, dacă el va exista, să moară în timp ce tu îl îngrijeşti sau îl operezi, să moară dintr-o complicaţie nebănuită. Te-ai socoti ucigaşă ? Nu, desigur. Judecînd aşa, trebuie să admiţi că şi eu şi tu putem omorî un om, oricînd.

— Scuze e simplu să găseşti. Eu iau în discuţie un singur caz. Cînd omori din nepricepere.

— De ce nu admiţi că nu ştim niciodată totul, că putem omorî şi din nepricepere.

— De asta aţi renunţat la lupta cu Directorul !

— Ştii ?

— Da.

— *Cu Directorul e altceva. Crima lui înseamnă de fapt* un lanţ de crime. Cu Directorul e altceva.

— De ce m-aţi minţit ?

— Tăcînd eram părtaş. Şi nu numai de aceea. Voiam să-ţi cunosc reacţia. Reacţia omului cinstit în faţa unei mari nedreptăţi. Şocul.

— De obicei, oamenii cinstiţi sînt şi generoşi. Cred că sînt în stare să ierte.

— Milă ?

— Nicidecum.

Am riscat o întrebare :

— Dragoste ?

— Îmi cereţi prea mult.

— Păreai într-un timp îndrăgostită. Te jucai doar ?

Cristina şi-a reluat plimbarea prin cameră. S-a aşezat apoi lîngă mine şi mi-a trecut mîna prin păr. Îmi răspunsese. Mîinile Cristinei păreau transparente, ca aripile verzi ale unei insecte. I-am privit mult timp degetele. Lacul de unghii, proaspăt dat, se ridica uşor înspre margini. Ca o ceară topită. Degetele Cristinei păreau lumînări pentru brad. I le-am sărutat.

S-a ridicat şi s-a dus la oglindă. S-a aşezat pe scaunul scund şi a început să-şi desfacă părul. Buclele ei castanii păreau o broderie.

— Îţi plac ?

Cristina era uşoară. Inima îi bătea repede. Cred că degetele îi tremurau.

— Îţi plac dulciurile ?

O fotografie de-a mea pe scrin. Surîzînd. Într-o seră de flori. Aşezat pe un scaun alb.

— Visăm ?

— Nu.

Cristina pare o păpuşă cîntătoare. Îi spun ce cred. Rîde. Aparatul de filmat deasupra noastră. Jos s-au aprins luminile. Doi bărbaţi şi două umbrele. Plouă.

— A început să plouă ?

Asfaltul prinde să strălucească. E aidoma unui patinoar.

— Îţi plac patinele ?

— Mă gîndesc uneori la tine.

— Cum ?

— Mă bucur că exişti. Atît. Mă bucur pentru tine.

— „Lumea există prin noi“.

— Crezi ? Crezi că dacă noi n-am exista, lumea ar fi mai puţin frumoasă ?

— Sînt sigur.

— Imaginează-ţi nişte pescăruşi zburînd. Deasupra mării. Pescăruşii trăgînd cu nişte hamuri nevăzute marea. Marea ridicîndu-se şi recăzînd. Marea care îşi regretă peştii şi recade. Îşi regretă stîncile, ţărmul.

— Am scris undeva povestea unei scoici care-şi pierduse simţul de orientare, simţul realităţii. Singura scoică fără perlă. Ea se înşelase şi clocea pietre. Spera nebuneşte.

— Frumos.

— Dacă ai şti că sînt o scoică fără perlă, m-ai iubi ?

— Da.

Cristina părea o plantă. Se purta altfel decît oamenii. Se mira mereu şi respira ca o floare.

— Cristina, eşti vie ?

— Te îndoieşti ?

Filmul se oprea. Pleoapele închise ale fetei nu mai băteau. Pieptul rămînea nemişcat. Mîinile i se răceau. Aerul, doar, continua să curgă în cameră. Pe urmă, lucrurile începeau să aibă viaţă. Părul Cristinei îmi acoperea obrazul, ochii, mîinile.

— Îţi plac gutuile ?

Filmarea gîtului lung. O sărut. Îmi amintesc ceva. Aş vrea probabil să-mi amintesc ceva. N-am puterea să-mi amintesc. Nu vreau să-mi amintesc. Pot ?

„Mîinile mele sînt animale marine“, îi spun.

Privim amîndoi mîinile mele.

„Mîngîie-mă“, îmi spune.

Are sînii rotunzi şi mici. Şi umerii. E făcută toată din lucruri rotunde. Calde.

Filmarea, de obicei, atinge oglinda. În oglindă se vede trupul fetei. Uşor estompat. Ca o lumînare arzînd. Într-un sfeşnic de argint. În oglindă se văd şi desenele prinse de pereţi. O plantă agăţătoare se vede şi ea.

— Îţi plac copiii ?

Jos, patinele au amuţit. Noaptea, ca un liliac de mătase, peste creştetul nostru. Noaptea ca o liturghie.

„Îmi amintesc cum te mîngîiam în somn. Mi se spusese că n-am voie să te privesc. Că atunci cînd voi fi curioasă şi te voi privi, tu ai să te spulberi şi ai să pleci.“

„Ai deschis ochii ?“

„Nu.“

Aparatul de filmat se plimbă prin cameră. O măsuţă franţuzească. *Empire*. Lemnul are şi el culoarea nopţii. O mînă a Cristinei pe după gîtul meu, ca o pelerină. Uşoară.

— Plouă ?

— Cîteodată.

— Ştiu că nu mă vei putea iubi.

— Taci !

— Tu eşti făcut pentru o singură iubire.

— E adevărat.

— Nu mai contează acum. Lasă-mă să te iubesc eu. Linişte.

— Îţi doreşti enorm un copil. Chiar vrei ?

Aparatul de filmat cuprinde alte unghiuri. Lumina verde a nopţii răsturna umbrele. Lucrurile se întindeau, grotesc, pe pereţi.

— Lucrurile sînt vii.

— Răspunde !

— Lucrurile vin către noi.

— Răspunde !

— Vreau să mă rog de noapte să fii fericită.

— Răspunde !

— Imaginează-ţi răspunsul meu.

— Mi-e frică.

— Încearcă !

— „Vreau un copil de la tine." Ai putea răspunde aşa ?

— Da.

Ne-am ridicat şi ne-am dus la fereastră.

— Vezi urmele patinelor ?

— Nu.

— Acolo, jos.

— Nu.

— Din urmele copiilor, pot creşte copiii înşişi. Din urmele patinelor lor.

— Din umbre pot creşte lucrurile.

— Din cuvinte pot creşte oamenii.

Ploua din ce în ce mai tare. Trecea o femeie.

— Crezi că e tînără ?

— Precis.

— Ce te face să crezi ?

— Felul în care merge.

— Crezi că e fericită ?

— Precis.

— Ce te face să crezi ?

— Felul în care respiră.

Am sărutat-o.

Aparatul de filmat, peste părul Cristinei. Se ridica şi filma de sus. Se ridica mereu. Din ce în ce mai departe.

„Cristina", am strigat, „Cristina".

Ecoul se rotunjea prin cameră. Zbura liliacul nopţii.

„Sînt aici, iubitule“. . .

„Nu sînt făcut să fiu singur. Eu nu sînt făcut să fiu rău. Am nevoie de bunătate şi de tandreţe aşa cum am nevoie de aer. Anii trec peste mine, dar rămîn jumătate copil. Greşesc uneori din lipsă de afecţiune. Sau din afecţiune prea mare.

„Cristina !“

„...ina !“

LECTOR : ANA BARBU
TEHNOREDACTOR : GHEORGHE POPOVICI

APĂRUT 1979. BUN DE TIPAR 20.03.1979. TIRAJ 50 000 EX.
BROŞATE 40 000 EX. LEGATE 10 000 EX. COLI TIPAR 13,5.

COMANDA NR. 80 555
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII“,
PIAŢA SCÎNTEII NR. 1, BUCUREŞTI,
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lei 5

Colecția
«Romanul de dragoste»

159

Poetul Mihai Duțescu debutează în proză cu un roman în care observația realistă și cu lirism de factură elegiacă fuzionează într-un chip original, cu interesante efecte sub aspectul construcției narative. Pictură de moravuri și portret al unui sentiment, o iubire recuperată cu ajutorul memoriei: cartea pare să se fi născut la răscrucea unor direcții epice divergente, de unde aspectul etajat, în planuri suprapuse, al narațiunii.

MIRCEA IORGULESCU

ULTIMELE APARIȚII:

149	Daphe du Maurier	Golful francezului
150	Constantin Chiriță	Întîlnirea (vol. I și II)
151	D.H. Lawrence	Fata pierdută
152	Henry James	Vîrsta ingrată
153	Atanas Mandadjiev	Start spre viață
154	Mircea Micu	Patima
155	Szilvási Lajos	Sete de aer
156	J.M. Caballero Bonald	Agata ochi de pisică
157	Marie Chaix	Tăcerile sau viața unei femei
158	Joseph Conrad	Țărmul refugiului